

Araştırma Makalesi

Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi (KİGEM): Türkiye’de Özelleştirme Karştı Mücadelede Özgün Bir Deneyim

Denizcan KUTLU¹

ORCID: 0000-0002-5986-6533

DOI: 10.54752/ct.1364597

*KİGEM’i güç koşullarda var eden ve 20 yıl boyunca inatla sürdürenlere...
KİGEM’in emektarlarına...*

Öz: Bu çalışma, Türkiye’de özelleştirme karştı mücadelede özgün bir yere sahip olan Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi’ni (KİGEM); tarihi, temel özellikleri, faaliyetleri, dağılma süreci ve bu mücadeledeki konumu bakımından incelemektedir. Çalışma, KİGEM arşivindeki belgelerin incelemesi ve KİGEM’in üye ve yöneticileriyle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. KİGEM, küresel kapitalizm ve neoliberalizmin asli bir gündemi olan özelleştirme sürecinde ve özelleştirme karştı mücadele arayışlarının içerisinde doğmuştur. KİGEM, aydın/akademisyen çabası ile sendikal bir arayışın bulunduğu bir noktada 1994 yılında sendikal hareketin içinde, Harb-İş bünyesinde kurulmuş, 1996 yılında vakıf statüsüne kavuşmuştur. KİGEM, kamu işletmelerinin korunması, verimliliğinin artırılması ve geliştirilmesi amacıyla yola çıkmış; ancak özelleştirmelere karşı yoğun bir ideolojik, hukuksal ve eylemsel bir mücadele yürütmüştür. KİGEM; davalar açmak, bilimsel etkinlikler düzenlemek, yayın ve basın açıklamaları yapmak, haber bültenleri hazırlamak, eğitimler vermek gibi eylem ve faaliyetleriyle, Türkiye’de özelleştirme karştı mücadelenin biçim veren öncü bir gücü ve harekete geçiren taşıyıcı öznesi olarak öne çıkmıştır.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü. dkutlu@nku.edu.tr

KUTLU. D. (2023) “Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi (KİGEM): Türkiye’de Özelleştirme Karştı Mücadelede Özgün Bir Deneyim”, Çalışma ve Toplum, C.4, S.79. s. 3103-3180

Makale Geliş Tarihi: 09.12.2022 - Makale Kabul Tarihi: 09.01.2023

Aydın/akademisyen ve sendika buluşmasının KİGEM’i karakterize eden temel etmendir. Esas olarak bünyesinde kurulduğu ve faaliyet yürüttüğü sendikalara dayanan KİGEM, aynı sendikacılık hareketi tarafından sahipsiz bırakılmış, Türkiye’nin dönüşüm sürecinin özgün şartları içerisinde “dolaylı bir tasfiye”ye uğramış ve adım adım faaliyetsizleşerek hukuken dağılmıştır. Çalışma, KİGEM’in önderlikten sahipsizliğe uzanan mücadele öyküsünü konu edinmektedir.

Anahtar sözcükler: KİGEM, özelleştirme, sendikalar, neoliberalizm, işçi hareketi.

Center for Development of Public Enterprise (KİGEM):

A Unique Experience in the Struggle Against Privatization in Turkey

Abstract: This study focuses on the Center for Development of Public Enterprise (KİGEM), which has a unique place in the anti-privatization struggle in Turkey; It examines its history in terms of its basic characteristics, activities, disintegration process and position in this struggle. The study is based on the examination of documents in the KİGEM archive and in-depth interviews with the members and managers of KİGEM. KİGEM was born in the privatization process, which is a fundamental agenda of global capitalism and neoliberalism, and in the seeking for an anti-privatization struggle. KİGEM was established within the union movement, within Harb-İş, in 1994, at a point where the efforts of intellectuals/academics and a union struggle came together, and gained Foundation status in 1996. KİGEM set out to protect public enterprises, increase their efficiency and develop them; however, it has been in an intense ideological, legal and operational struggle against privatization. KİGEM; With its actions and activities such as filing lawsuits, organizing scientific events, making publications and press releases, preparing news bulletins, and providing training, it has come to the fore as a leading force shaping and a moving subject of the anti-privatization struggle in Turkey. The meeting of intellectuals/academics and unions is the main factor that characterizes KİGEM. KİGEM, which was mainly based on the unions within which it was established and operated, was abandoned by the same union movement, underwent an “indirect liquidation” within the unique conditions of Turkey’s transformation process, and became inactive step by step and was legally dissolved. The study deals with the story of KİGEM’s struggle from leadership to dereliction.

Keywords: KİGEM, privatization, unions, neoliberalism, labour movement.

Giriş

Özelleştirmeler, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 1980’li yıllardan bugüne, küreselleşmenin ve küresel kapitalizmin asli özelliklerinden biri olarak (Martin, 1994: 19-30; Dikmen, 2006; Erdoğan, 2006: 39) hızlanan bir ölçüde gündeme gelmiş ve yaşama geçmiştir. Özelleştirme, sermaye açısından; yeni bir değerlendirme ve rant alanı, kamunun rekabetinden ve düzenleyici rolünden kurtulmanın bir yolu, çalışma ilişkilerini esnekleştirme ve güvencesizleştirmenin bir aracı ve liberal ideolojiyi yaygınlaştırmanın bir alanı olarak işlev görmüştür (Oyan, 1998: 166-170). Böylelikle özelleştirmeleri sadece kamu hizmetini kavram ve olgu düzeyinde ortadan kaldıran, kamu varlıklarını özel sektöre aktaran iktisadi bir ilişki olarak değerlendirmek yeterli olmaz. Özelleştirme, bunlarla birlikte daha geniş planda, siyasal iktidarın iktisadi karar alma süreçlerinden dışlanmasını amaçlayan siyasal ve ideolojik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Övgün, 2009: 130-131). Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özelleştirmeler, kamu kurum ve kuruluşlarının çeşitli yöntemlerle satılması, ticarileştirilmesi, kapatılarak piyasanın özel sektöre teslim edilmesi, yaptığı işlerin taşeronlaşma ve fason üretim olarak özel sektöre yaptırılması gibi tüm biçimleriyle yaşama geçmiştir (Falay, 1994: 21; Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2011: 129-130). Bu gündem ve uygulamalar, karşıt hareketleri de beraberinde getirmiş, dünyanın hemen her coğrafyasında ve Türkiye’de de farklı siyasal ve sosyal güçler genel olarak neoliberalizme özel olarak özelleştirmelere karşı farklı yol ve yöntemlerle mücadele etmişlerdir. Bu çalışma, Türkiye’de neoliberalizm ve özelleştirmelere karşı özgün bir mücadele deneyimi olan Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi’ni (KİGEM) konu edinmekte ve incelemektedir.

Literatürde doğrudan KİGEM’i ele alan ve başka bir konu içerisinde KİGEM’e de değinen çalışmalar vardır. Kablay ve Kaplan (2002), KİGEM’in kuruluş amaçlarına, faaliyetlerine, temel yaklaşımlarına eğilmiş ve bu amaçlara ne ölçüde erişilip erişilmediğiyle ilgili kimi değerlendirmelerde bulunmuştur. Aydın (2005), KİGEM’in ağırlıklı olarak hukuksal planda verdiği mücadeleler üzerinde durmuştur. Ertuğrul (2011), KİGEM üzerine kuruluş sürecini de içeren tanıtıcı ve betimleyici bir makale yazmıştır. Oyan (2019) da benzer şekilde KİGEM’in kuruluşundaki amaçlarından ve özelleştirmeler karşısındaki direnişinden bahsetmiştir. Yine KİGEM Kuruculuğu ve Genel Sekreterliği de yapan Yılmaz (2007), KİGEM’in kuruluşunu ve özelleştirmeler karşısındaki rolünü anlatmıştır. Başka bir konu bağlamında KİGEM’e değinen çalışmalar kapsamında Karakoyun (2000: 167-171), Mümtaz Soysal üzerine kaleme aldığı yüksek lisans tezinde KİGEM’in kuruluşundan ve kimi çalışmalarından söz etmektedir. Arslan (2004: 222); Zaifer (2015: 117) ve Bağımsız Sosyal Bilimciler (2011: 135), KİGEM’in özelleştirmeler karşısındaki mücadelesine değinmiştir.

Böylelikle, KİGEM’in bütünlüklü bir şekilde hemen hemen tüm yönleriyle ele alınan kapsamlı bir araştırma alanı haline getirilmediği görülmektedir. Bu çalışmada KİGEM bütünsel bir çerçeve içerisinde ele alınmış; KİGEM’in içerisinde

kurulduğu ortam ve koşullar belirlenmiş ve KİGEM’in kurulması ve ilerleyen zamanda vakıf olma süreci incelenmiş; eylem ve faaliyetlerine yön veren düşünsel çerçeve ana hatlarıyla çizilmiş ve bu eylem ve faaliyetler ele alınmış; devamında KİGEM’i dağılışı götüren nedenler sistemli bir biçimde irdelenmiştir. Bu yönüyle bu çalışma, literatürdeki bir boşluğa da yerleşmektedir.

Çalışmada, neoliberalizm, özelleştirmeler ve KİGEM’in kurulmasına zemin oluşturan diğer faktörler, ayrı bir bölüm altında kavramsal düzeyde değil, yapılan arşiv çalışması ve alan araştırmasından çıkan sonuçlar çerçevesinde ele alınacaktır. Bu nedenle çalışmada özelleştirmelerle ve özelleştirmelerin ortaya çıkma nedenleriyle ilgili alan araştırmasından önce bağımsız, geniş bir kavramsal çerçeve oluşturulmamıştır. Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmanın temel dert, amaç, yaklaşım, soru ve yöntemine yer verilmiştir. İkinci bölüm ise, KİGEM üzerine yürütülmüş olan alan araştırması ve arşiv çalışmasının, nitel veri analiziyle şekillenen ve KİGEM’in kuruluşunu, yaklaşımını, faaliyetlerini ve dağılışını ortaya koyan başlıklandırmaya dayalıdır.

Çalışmanın Derdi, Amacı, Yaklaşımı, Soruları ve Yöntemi

KİGEM’in kurucularından ve 1998’e kadar Genel Sekreterliğini sürdüren İlter Ertuğrul (2004), “Özelleştirmenin 10 Yılı Biz Vatan Hainliğine Devam Ediyoruz Hâlâ!” adlı kitabının² Teşekkür kısmında ve KİGEM adlı makalesinde (2011: 483), KİGEM’i ve özelleştirmelere karşı KİGEM’de yapılanları yazmasına dönük öneri ve ısrardan söz eder; “ama bir türlü yapamadım” der. Aradan geçen zaman diliminde KİGEM, gerek akademide gerekse sendikacılık hareketinde adeta unutulmuş gibidir. Ertuğrul (2011: 483) makalesinde aynı zamanda, yapılanları ve yapanları kaydetmeyi “tarihe karşı bir görev” olarak nitelendirir. Bu çalışma, buraya dayanmakta, buradan el almaktadır.³ Çalışma, neoliberalizme ve özelleştirmelere karşı Türkiye’den yükselen itirazların ve mücadelelerin incelenmesi ve buradan çıkacak sonuçlar etrafında neoliberalizme karşı kurumlar ve birliklerin inşası şeklinde bir dertle yola çıkmaktadır.⁴ Bu aynı zamanda, bu araştırmanın geri plan gündemidir. Bu temelde çalışmada, Türkiye’den özgün ve önemli bir deneyim

² İlter Ertuğrul’un bu eseri, doğrudan tek tek KİGEM’in açtığı ya da hukuki destek sunduğu davalar temelinde ilerlemese de özelleştirmeler karşısındaki hukuk mücadelesine ilişkin önemli bir döküm niteliğindedir.

³ Kişisel olarak da tanıştığımız İlter Ertuğrul’u bu vesileyle saygıyla anmak isteriz.

⁴ Bu yönüyle, KİGEM’i araştırma fikrinin ilk olarak daha önce tamamladığımız Emek Platformu çalışmasının (Bkz. Kutlu, 2020) alan araştırmasında, Serhat Salihoglu’yla yapılan görüşme sırasında (2019) ortaya çıktığını ve hemen devamında görüşüne başvurduğumuz Prof. Dr. Seyhan Erdoğan’ın son derece olumlu geri bildirimiyle karşılandığını, Seyhan Hocanın görüş ve katkılarının çalışmanın son anına kadar sürdüğünü belirtmek isteriz. Kendisine teşekkür ederim.

olarak KİGEM, örnek olay incelemesiyle bir araştırma alanı haline getirilmiştir.

KİGEM, bu çalışmada, tarihsel ve yapısal bir bağlama yerleştirilmiş ve bundan ayrı değerlendirilemeyecek öznellikler açısından da incelenmiştir. Buna göre, küresel kapitalizm, neoliberal politikaları ve özelleştirmeleri beraberinde getirmiş, bu süreç işçi sınıfı ve sendikalar üzerinde kimi etkilerde bulunmuş, bu etkiler karşısında işçi hareketi, sendikalar ve diğer sosyal güçler yer yer akademisyen ve aydınlarla birlikte bu yapı ve sonuçlar karşısında bir mücadele içerisine girmiştir. KİGEM, yapı-özne ilişkilerini temel alan bu yaklaşıma göre ele alınmıştır.

Araştırmanın bütününde şu soruların yanıtlanması hedeflenmiştir:

- KİGEM hangi tarihsel şartların ve ihtiyaçların ürünü olarak doğmuştur?
- KİGEM’in kuruluşu, vakıflaşma süreci ve kapanışı nasıl olmuştur?
- KİGEM’in düşünsel ve ideolojik çerçevesinin temel özellikleri nelerdir?
- KİGEM ne tür eylem ve faaliyetler gerçekleştirmiştir?
- KİGEM’in sendikalar ve demokratik kitle örgütleriyle ilişkilene biçimi nasıldır?
- KİGEM’in bir yandan neoliberalizm ve özelleştirmeler diğer yandan sendikalar üzerindeki etkileri neler olmuştur?

Yöntem ve veri toplama teknikleri açısından ise, bir örnek olay incelemesi olarak tasarlanan KİGEM araştırmasının iki ana veri kaynağı bulunmaktadır. İlk olarak, bir tür kazı alanı niteliği taşıyan KİGEM arşivi çalışmanın temel veri kaynaklarından biri olmuştur. KİGEM arşivine 22.11.2022 ve 17.07.2023 tarihleri arasında pek çok kez girilmiş,⁵ onbinlerce sayfadan oluşan belgelerin⁶ tamamına

⁵ KİGEM’in arşivine erişmek uzun bir süre almıştır. Öncelikle arşivin nerede olduğu konusunda bir netlik oluşmamıştır. Daha sonra ise arşivin bulunduğundan başka bir yere taşınması gündeme gelmiş; bu süreç beklenmiştir. Bu arada, Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne teslim edilmiş belgeler olabileceği düşüncesiyle Genel Müdürlükle zamana yayılan görüşmeler yapılmış; ama buradan da bir sonuç alınamamıştır. Ayrıca Mümtaz Soysal’ın Ankara’daki kitaplığında KİGEM belgeleri olabileceği düşüncesiyle yakınlarıyla iletişime geçilmiş ve bu kitaplığı inceleme izni alınmıştır. Tam bu süreçte, KİGEM arşivinin yeri, soruşturmalar sırasında tesadüfi bir biçimde doğru bir şekilde öğrenildikten sonra, çalışmanın görüşmecileri arasında yer alan Prof. Dr. Oğuz Oyan KİGEM arşivine erişilmesinde önayak olmuştur. Bu uzun bekleyiş ve arama evresinden sonra KİGEM arşivine rahatlıkla ve istediğim her anda erişmemdeki kolaylaştırıcı katkılarından dolayı, Prof. Dr. Oğuz Oyan’a ve Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD) Genel Merkezi ve Batıkent Şubesi Yöneticilerine teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, KİGEM kapandıktan sonra, Mümtaz Soysal ve İlter Ertuğrul tarafından taşınan arşive sahip çıktıkları ve arşivi korudukları için de ADD’nin bu tarihsel işlevine de takdir ederek dikkat çekmek gerekir.

⁶ Gerçekten KİGEM’in onlarca klasör ve yüzlerce belgeden oluşan çok önemli bir arşivi bulunmaktadır. KİGEM; gazete, dergi, rapor, kitap, yargı kararları ve dava dosyalarından oluşan hukuki belgeleri de içerecek şekilde bir arşiv oluşturmaya Merkez ve Vakıf olarak kurulmasının en başlarından itibaren önem vermiştir (KİGEM, 1996a: 2; KİGEM, 1997a: 2; KİGEM, 1998a: 5-6; KİGEM, 2004a: 3). Mümtaz Soysal, 5. Genel Kuruldaki konuşmasında, *“Devletin oluşturması gereken KİT ve özelleştirme arşivini biz oluşturuyoruz”*

bakılmış, bunlar arasından seçilen pek çok belge taranarak kayıt altına alınmış, tasnif edilmiş ve incelenmiştir. KİGEM’in e-posta hesabı da giden ve gelen e-postalar temelinde taranmış, aynı zamanda KİGEM Genel Sekreterliğini yapan İlter Ertuğrul’un kişisel arşivi incelenmiştir. İkinci olarak ise, KİGEM’in kurucu, yönetici ve üyelerinden Prof. Dr. Korkut Boratav, Prof. Dr. Bilsay Kuruç, Prof. Dr. Oğuz Oyan, Prof. Dr. İzzettin Önder, Prof. Dr. Birgül Ayman Güler, Prof. Dr. Seyhan Erdoğan, Işık Kansu, KİGEM Kurucusu ve Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin, KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz, KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan ve Prof. Dr. Tuğrul Katoğlu’nun yanı sıra dönemin Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in danışmanı Prof. Dr. M. Kemal Öke ile de derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Prof. Dr. Onur Karahanoğulları ile de çeşitli kereler KİGEM üzerine sohbet niteliğinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmecilerden isimlerinin geçmesi konusunda izin alınmış; onam formları imzalatılmıştır. Görüşmecilere, KİGEM’in kuruluş öyküsü, kurulmasına ortam hazırlayan şartlar, amaçları, faaliyetleri, faaliyetlerinin ve çalışmalarının değişimi ve yansımaları, etkileri ve sonuçları, sendikacılık hareketi ve demokratik kitle örgütleriyle ilişkileri, Türkiye’de özelleştirme karşıtlığı üzerindeki etkileri, 1990’lar ve 2000’ler Türkiye’sinin ekonomik ve sosyal yapısı içerisindeki konumu, faaliyetlerinin sona eriş ve hukuken feshedilmesi süreçleri sorulmuştur. Böylelikle çalışma, birinci el belgelerin yanı sıra görüşmelere de dayanmaktadır.

Toplanan veriler nitel bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Çalışmada, nitel araştırma mantığıyla uyumlu olarak, olguları betimlemek için gereken başlık düzeyindeki tanımlamalar, yani kodlar, analiz sırasında ortaya çıkmıştır. Çalışmada, toplanan veriler yer yer betimleyici bir tarzda sunulmuş, belgeler ve görüşmelerden elde edilen veriler birbirini bütünleyecek şekilde analiz edilmiştir.

Araştırmanın yürütülmesiyle ilgili olarak, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan, 16.08.2023 tarihinde, T2023-1616 sayılı kararla izin alınmıştır.

KİGEM: Türkiye’de Özelleştirme Karşıtı Mücadelede Özgün Bir Deneyim

Çalışmanın bundan sonraki bölümleri, araştırma sonuçlarından kodlama doğrultusunda oluşan başlıklandırmaya dayanmaktadır. Çalışmada sırasıyla KİGEM’in içerisinde doğduğu şartlar, kuruluş süreci, düşünsel ve ideolojik çerçevesi, eylem ve faaliyetleri, sona eriş ve kapatılması, tarihsel niteliği ve etkileri anlatılacaktır.

demektedir (KİGEM, 2000a: 11). Bu arşiv konunun farklı yönlerini araştırmak isteyen araştırmacılar tarafından, -mümkünse konunun uzmanı bir ekip tarafından titizlikte tasnif edildikten sonra- kullanılmayı beklemektedir. Bu ihtiyaca KİGEM (2005a) de işaret etmiştir: “Bugün KİGEM’in bürosunda onlarca dava, araştırma dosyaları raflarda bala konu ile ilgili kişileri bekliyor. Yani bir belge ve belge merkezi oluşmuş durumda.”

KİGEM’in Kurulduğu ve Faaliyetlerini Yürüttüğü Ortam ve Koşullar

KİGEM’in kurulduğu ve faaliyetlerini yürüttüğü ortam ve koşullar, neoliberal politikaların uygulanmaya başlandığı ve neoliberal düşüncenin hakim olduğu ve bunun karşısında mücadele arayışlarının gündeme geldiği çeşitli nesnel ve öznel dinamikleri barındırmaktadır.

Neoliberalizm, Özelleştirme Gündemi ve Özelleştirme Yanlısı Görüşlerin Hakimiyeti

KİGEM’in kurulduğu ortam, öncelikle dünyada ve Türkiye’de kendisini güçlü bir biçimde hissettiren neoliberal politikalar ve özelleştirme gündemi (KİGEM, 2004b) temelinde anlaşılabilir. Türkiye’de özelleştirmeler, özellikle 1980’li yıllardan itibaren neoliberal dönüşümün en önemli halkalarından biri olarak öne çıkmış (Oyan ve Önder, t.y.; Sönmez, 1994), KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu’na göre, “bilimsel bir zaruret, iktisadi olarak kaçınılmaz tek yol ve batıya açılan pencere” olarak sunulmuş, “özelleştirme karşıtları da dinazor” olarak nitelendirilmiştir. Bu dönüşüm sürecinin yaşama geçmesi, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de onu toplumsal düzeyde meşrulaştıracak görüşlerle⁷ birlikte var olmuş; kamunun ekonomik alandaki düzenleyici ve üretimci rolünü sorgulayan, KİT’leri ve bu kuruluşlarda istihdam edilen işçileri devletin sırtında bir yük gibi sunan (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz), serbest piyasayı yücelten neoliberal görüş hem güçlü bir önkabul olarak ortaya çıkmış hem de ekonomik çıkarları bu görüşle çatışan sosyal kesimler arasında da geniş etkiler uyandırmıştır (Petrol-İş, 1989; Oyan, 1994; Övgün, 2009: 122-221; Boratav, 2015; Türk-İş Araştırma Merkezi, (t.y.)).

“Süreç olarak baktığımızda, babalar gibi satılma dönemi. Toplum kaynaklarının devri dönemi, özelleştirme karşıtı olan herkes tukaka. Herkes özelleştirme karşıtlarına fosil olarak bakıyor ve var olan kurumların elden çıkartılmasını destekliyor. Sendikalar da emin olun, hiç sıcak bakmıyordu. (...) Bu çabanın içerisine girenlere dinazor, kamu kaynaklarını koruyanlara solcu diyorlardı. Toplum seni kucaklamıyordu, hain olarak görüyordu. O yüzden ‘Biz hainliğe devam ediyoruz’ dedi (İlter Ertuğrul). (...) Bütün medya özelleştirmenin yanındaydı. Şirket borsadaysa millet hopluyordu o zaman. TELEKOM’un iptal kararı geldiğinde hisseleri yüzde 3 düşmüştü, o zaman haber oldu bunlar ne yapmak istiyor diye.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

“Kamuoyuna anlatmakta zorlanıyorsun. Kamu hantaldır, zararlıdır, özelleştirme verimlidir, kârlıdır. Bunun etkisiyle kamuoyunda, insanlar tarafından herhangi bir yerin özelleştirilmesi sırasında tek konu

⁷ Bu görüşler için bkz. Akalın, 1994; Karataş ve Öniş, 1994; Baytan, 1999. Diğer yandan eleştirel bir yönden bu görüşler için bkz. Işıklı, 1994: 92-95; Övgün, 2009: 132-141.

gündeme geldi: Kaça satıldı? Gazete manşetlerinde bunlar yer aldı. Oysa o işletmenin, örneğin kağıt sektörünün özelleştirilmesi sırasında ormandan başlayan bir sürecin ne hale geleceğini hiç düşünmediler.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

KİGEM’in (1998: 6) 3’üncü Olağan Genel Kurul Faaliyet Raporunda da belirtildiği üzere, “KİGEM, Türkiye’de özelleştirmeye çok az kişinin karşı çıktığı, KİT’lerin⁸ ve devletin ekonomide yer alması gerektiğinin yeterince savunulmadığı bir ortamda” doğmuş ve çalışmalarını sürdürmüştür. Özelleştirme yanlısı propagandanın yoğunluğu ve şiddetinin bazı işçileri etkisi altına alabildiği de anlatılmıştır.⁹

“Devletin hantal olduğu, devletin köftecilik yapamayacağı, bez üretmesinin anlamsız olduğu, devletin ekonomiden elini çekmesi gerektiği savunularının çok yüksek olduğu bir dönem.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

“O zamana kadar en dişe dokunur özelleştirme, 1989’da Çimento Fabrikalarının özelleştirilmesi, orada örgütlü olan Çimse-İş idi, büyük ölçüde yalnız bırakıldığını söyleyebiliriz. Çünkü şöyle bakılıyordu. Çimentoda devlet olmasa da olur, özel sektöre bırakılabilecek bir alan olarak görülüyordu. Çok tehdit olarak algılamadılar.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

Özelleştirme Karşıtı Mücadelenin Yükselişi ve Düşüşü, Arayışlar ve Sendikaların Tavrı

Bu süreç, neoliberal politikalar ve özel olarak da özelleştirmeler karşısında, ilk sorgulama ve arayışların, tepki ve mücadelelerin de ortaya çıkmaya başladığı bir zaman kesitidir. Türkiye’de 1989-1993 dönemeci, özellikle 1980’li yılların reel kayıpları karşısında yaygın işçi eylemlerine sahne olmuş, bu eylemler ücret artışı taleplerinin ötesinde, neoliberalizm ve özelleştirmeleri de gündeme taşımış; özelleştirmeler, özellikle 1990’lı yıllardan itibaren de önemli mücadelelere zemin oluşturmuştur (Işıklı, 1994). KİGEM, yükselmeye başlayan bu işçi hareketine de dayanmıştır.¹⁰

⁸ Kamu İktisadi Teşebbüsleri.

⁹ Ancak bu kısmî etkilerin, işçiler arasında özelleştirme yanlısı bir akım yaratacak ya da “özelleştirme yanlısı ve karşıtı işçiler” biçimde bir tartışma başlatacak sonuçlar meydana getirdiğini söylemek doğru olmaz.

¹⁰ Örneğin, Mümtaz Soysal’ın bilim insanı kimliğinden tamamen bağımsız olmamakla birlikte, milletvekili olarak, 90 milletvekiline öncülük etmesiyle 1993 yılında telekomünikasyonun özelleştirilmesini hedefleyen düzenlemelere karşı Anayasa Mahkemesinde açılan davalar sonucunda ilgili düzenlemeler iptal edilmiştir (KİGEM, 1997b). Bu yönüyle, Soysal’ın özelleştirmeler karşısındaki mücadelesinin KİGEM’den önce başladığına dikkat çekmek gerekir.

“ANAP ve Turgut Özal’a yönelik işçi hareketlerinin yoğunlaştığı dönem. KİGEM’in oluşumundaki fılızlenme o dönem. Gerçi o işçi eylemleri, daha çok ücrete yönelik eylemler gibi gözükse de daha çok o eylemlerin özelleştirmelere, neoliberalizmin gündeme taşıdığı, daha sonra DYP-SHP iktidarı ve ondan sonraki Çiller-Karayalçın ve daha sonra ANAP-DSP koalisyonlarında da hiç hız kesmeyecek olan özelleştirmelere karşı bir eylemsellik ve direnç olarak evrimselleşti. KİGEM tam bu aşamada kuruldu.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

Özelleştirmeler karşısındaki tepki, sorgulama ve mücadeleler içerisinde sol/sosyalist ve eleştirel sosyal bilimcilerin, özelleştirmelerin karşısında daha net bir tavır takındığı gözlemlenirken, sendikaların ve bazı işçilerin belirli ölçülerde bir kafa karışıklığı ve yalpalama içerisinde olduğu da ifade edilmektedir. Örneğin KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler, “*Özelleştirme politikalarına karşı durmak gerektiğini söyleyen işçi önderleri vardı. Bu bizim işimiz değil, siyasal işler, diyenler de vardı*” demektedir. O dönemin özellikle de Türk-İş temelli konfederasyon ve sendika yöneticileri arasında, kamu işletmelerinin devletin sırtında yük olduğu, yıllardır örgütlü oldukları önemli KİT’lerin özelleştirilebileceğine ve sıranın kendi örgütlü oldukları işyerlerine gelebileceğine inanmama,¹¹ kendilerini vazgeçilmez sayma, sıra örgütlü oldukları işletmelere gelene kadar suskun kalma eğiliminde olma,¹² “stratejik öneme sahip olmayan” işletmelerin özelleştirilmesinin zararlı olmayabileceği, KİT’lerin zarar ettiğini zannetme,¹³ özelleştirme karşıtlığının esas olarak siyasetçilerin işi olduğunu savunma türü yaklaşımların var olduğu ifade edilmektedir. Özellikle 5 Nisan Kararları öncesinde özelleştirmelerin yaşama geçme hızının henüz yavaş olmasının da bu yaklaşımların şekillenmesinde bir payının olduğu dile getirilmiştir (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan).

Bu eğilimler 1990’lı yılların ortalarına doğru tersine dönmeye başlamış ve özellikle kimi sendikalar etkili denilebilecek bir mücadele yürütmüştür. Ancak yine de, özelleştirme gerçeğiyle yüzyüze gelen sendikaların ilk tepkilerinden biri itirazın yanında, istihdamı korumaya dönük pazarlık yapmak olmuştur. Görüşmelerde de işaret edilen önemli noktalardan biri, sendikaların ve işçilerin özelleştirme sırası kendi örgütlü oldukları ve çalıştıkları işyerine geldiğinde tepki göstermiş, bu anlamda özelleştirme karşıtı birleşik bir mücadelenin yeterince yapılamamış olmasıdır. Örneğin KİGEM üyesi İzzettin Önder, “*Her yer özelleştiriliyor. Hepsi yılan bana dokunmasın mantığına yattılar*” demiştir.

¹¹ Benzer bir vurgu, KİGEM’in (2005a) bir metninde de yapılmaktadır.

¹² Benzer bir vurgu için bkz. Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2011: 135.

¹³ Örneğin Petrol-İş Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın, KİGEM’in 5’inci Genel Kurulunda yapılan konuşmalarda, KİGEM’in rolüne atıfla, sendikacılık hareketinin genel ve ortalama yapısını kastederek, “*Biz çalıştığımız işletmeleri tanımyormuşuz*” demiştir (KİGEM, 2000a: 12).

“İşçi sınıfının yaklaşımı, her ne kadar hukuki açıdan destekçi olmaya izin vermiş olsa bile birçok önemli işletmelerin özelleştirileceğine inanmadılar. Özelleştirilemeyeceğini daha çok savundular. (...) KİGEM’in varlığını ve önemini sendikalar tam anlamıyla kavrayamadı. Bunun sadece sol düşüncenin yapması gereken bir çalışma olmadığını kavrayamadı.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

Öte yandan, 1990’lı yıllar, 1994 yılında kurulan Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformuyla başlayıp 1999 yılında kurulan Emek Platformu’na uzanacak şekilde sendikalar ve demokratik kitle örgütleri zemininde, neoliberal politikalara karşı birlik arayışlarının yaygınlaştığı, işbirlikleri ve güçbirliklerinin ortaya çıktığı ve dahası bu birlik zeminin var olduğu bir zaman kesitidir. KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan’ın gözlemlerine de dayalı olarak, özellikle 1990’lı yıllar sendikacılık hareketi açısından ortak davranma kültürünün var olduğu bir dönemdir. Örneğin, KİGEM 12.06.1998 tarihinde, Türk-İş’e bağlı 24 sendikayla birlikte özelleştirmeye karşı ortak bir açıklama yapabirmiştir (Türk Harb-İş Sendikası, vd. 1998).

“Çok çeşitli kesimler özelleştirmeye karşı demokrasi için dayanışma fırsatı arıyorlardı. Demokrasi Platformu, Emek Platformunun da başlangıcı oldu. Demokrasi Platformu, Emek Platformu olarak daha sınıfsal bir temelde belirdi. Güçbirliği arayışı süreci, KİGEM’in kurulma fikrinin zeminiydi, çok somut bir tarihsel ihtiyacın ürünüydü KİGEM.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM de böylesi sorgulama, tepki, mücadele ve arayışların içerisinde doğmuş, özelleştirme karşıtı mücadelenin yükselişe ve düşüşe geçtiği bir süreçte eylem ve faaliyetlerini yürütmüştür.

Özelleştirmeler Karşısında KİT’leri Hukukla Koruma Olanığı

KİGEM’in faaliyetlerini yürüttüğü koşullara, KİT’leri dava açarak, hukukla koruma olanığının olduğu bir hukuk ortamını da dahil etmek gerekir. Bu hukuk ortamı, KİGEM’in KİT’leri dava açarak koruma pratiğinin nesnel zeminini de oluşturmuştur. KİGEM üyesi İzzettin Önder, KİGEM’in ve Mümtaz Soysal’ın hukuk mücadelesini, “Danıştay’ın düzgün çalışma temeline dayanarak” yürüttüğünü belirtmektedir. KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Bilsay Kuruç da “*Özelleştirmeye karşı hukuk alanında savunma yapmak mümkündür. Anayasa Mahkemesine dava açılabilirdi*”¹⁴ demektedir.

“1994 başı itibarıyla özelleştirmenin engellenebildiği de bir süreçti. KİT’ler kanunla kurulmuştur. Dolayısıyla onların tasfiyesi, satışı kanun marifetiyle olabilir. (...) 1994’e kadar Özelleştirme Yasasının çıkmadığı

¹⁴ Özelleştirmelerle ilgili Anayasa Mahkemesine açılan davalar ve bu konuda bir tartışma için bkz. Serim, 1996; Tekin, 2006.

süreçte, iptaller oluyordu. Başta sendikalar başvuruyordu; ya iptaller oluyor ya da süreci uzatıyorlardı. (...) 1994 öncesindeki süreç, KİT’lerin özelleştirilmesinin yavaşlatıldığı, bazen de durdurulabildiği bir dönem olarak, çok yavaş akan bir dönem.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

Özelleştirmeler Üzerine Bilimsel Çalışmalar ve Araştırmalar

Özelleştirmeler, KİT’lerin satışı, siyasal, sendikal ve akademik alanda ciddi tartışmalara yol açmıştır (Kafaoglu, 1994). Henüz KİGEM’in kuruluşunun ilk başlarında, Türk Harb-İş (1994a) tarafından KİGEM’in kuruluşuna ilişkin yapılan basın açıklamasında, özelleştirme ve kamu işletmeleri konusunda “sadece TÜSIAD, TİSK ve TOBB gibi işveren örgütleri tarafından” kimi çalışmaların yapıldığı belirtilmiş ve bu çalışmalar da “tarafı ve ideolojik” olarak nitelendirilmiştir. Diğer taraftan, 1980’li yılların sonundan itibaren, özellikle eleştirel sosyal bilim çevrelerinin ve sendikal dünyanın, neoliberalizm, özelleştirmeler ve KİT’ler üzerine çeşitli yayınlar ve araştırmalar yaptığı, etkinlikler düzenlediği görülmektedir.¹⁵ KİGEM kurucularının akademik kimlikleri gözönünde bulundurulduğunda, ya bu çalışmaların doğrudan üreticileri oldukları ya da bu tartışmaların içerisinde bulundukları ve bu gelişmelerin de KİGEM’in kurulmasına götüren sürecin önemli adımları arasında yer aldığı belirtilmelidir.

Aydın/Akademisyen ve Sendikacı Buluşması

KİGEM’in doğuşu, bu yapı ve onu bütünleyen düşünsel ortam içerisinde, KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan’a göre sendikalarla organik bağı da olan sol ve sosyalist aydın/akademisyen ve sendikacı buluşmasına dayanmaktadır. KİGEM’i önce Merkez sonra ise Vakıf düzeyinde kuran ve sürdüren aydın ve akademisyenlerin önemli bir bölümü, işçi hareketi ve sendikalarla organik ya da çeşitli düzeyde bağları olan kişilerdir. Bu kişilerin dışındakilerin hemen hemen tamamı sendikacılardan oluşmaktadır. KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler de, KİGEM’in “işçi sendikaları, akademisyenler ve belki siyasetçilerin beraberliği, güçbirliği olarak” oluştuğundan söz etmektedir. Bu yönüyle, aydın/akademisyen ve sendika buluşmasının KİGEM’i karakterize eden ve özgün kılan temel etmenlerden biri olduğunu ısrarla vurgulamak gerekir.

“KİGEM Türkiye’de sol, sosyalist aydınlarla sendikal hareketin birleştiği, birlikte mücadele verdiği ender örneklerden biridir. Sendikal hareketle, sendikalar açısından hayati önem taşıyan özelleştirmeye karşı birlik olması. Ben dünyada böyle bir birlikteliğin örneğini görmedim.” (KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan)

¹⁵ Buna örnek oluşturabilecek kimi çalışmalar için bkz. Özmen, 1987; Türk Mühendisler Birliği Derneği, 1988; Petrol-İş, 1989; Boratav ve Türkcan, 1993; Selüloz-İş, 1993; Tes-İş, 1993; Arıoğlu, 1994; Martin, 1994; Türk-İş, 1994; İşçi Partisi Kamulaştırma Forumu, 1995; Dikbaş, 1997; Türk Harb-İş, 1996; 1997.

“Bu fikir, Mümtaz Soysal ile Korkut Boratav’ın inisiyatifi üzerine gelişmiş ve Türkiye’de denenmemiş bir yapıyı, bir kuruluş yapısını deneyen bir girişim olmuştur.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

KİGEM’in Kuruluş Öyküsü¹⁶ ve Vakıf Olma Süreci: 1994-1996

KİGEM’in kuruluşunun, kuruluşuna zemin sunan bu ortam ve şartlar içerisinde, belirli kişiler etrafında bir akademi ve sendika özneliliğine dayanan bir öyküsü vardır. Harb-İş Sendikası, KİGEM’in kurulduğu 1994 yılına doğru bir araştırma merkezi kurma düşüncesindedir. Tam bu süreçte, aklında özelleştirmeler karşısında bir “merkez” kurma fikri olan Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin ile tanışmıştır (Ertuğrul, 2011: 473; KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz). KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Bilsay Kuruç, “*Fikir doğrudan Mümtaz’dan çıktı*”, yine KİGEM Kurucusu ve Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Korkut Boratav da “*Bunu tabii ki Mümtaz başlattı*”, Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in danışmanı Mustafa Kemal Öke, “*1980’ler 90’ların başı Türkiye’de özelleştirme furçası büküm sürerken, hocaların kafasında kamu, kamuculuk, KİT anlayışı (...) ve sendikaları barkete geçirecek bir merkez fikri var*” demektedir.

KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan, “*KİGEM, Harb-İş üzerinden İzzet Çetin bağlantısıyla kurulan bir yapılanma*” demektedir. Bu buluşma, bu Merkezin başta Mümtaz Soysal ve Korkut Boratav’ın fikri önderliğinde Harb-İş bünyesinde kurulmasına doğru evrilmiş ve KİGEM’in kuruluşu, 22-23.02.1994 tarihli iki farklı basın açıklamasıyla duyurulmuştur.¹⁷ Harb-İş Sendikası, 23.02.1994 tarihinde bir basın toplantısı düzenlenmiş ve KİGEM’in kurulduğunu duyurmuştur (Türk Harb-İş, 1994a).¹⁸ KİGEM’e Harb-İş Genel Merkezinde bir oda tahsis edilmiş¹⁹ ve KİGEM çalışmalarına Harb-İş Sendikası öncülüğünde ve bünyesinde başlamış

¹⁶ Bu konuda bkz. Ertuğrul, 2011: 472-474.

¹⁷ KİGEM’in kuruluşuyla ilgili 22.02.1994 tarihli açıklamada, 23.02.1994 tarihinde yapılacak olan basın toplantısına çağrıda bulunulmuştur (Türk Harb-İş, 1994b).

¹⁸ 22.02.1994 tarihli açıklamada, KİGEM’in adının ilk olarak, Kamu İşletmeciliği Merkezi olarak duyurulduğu görülmektedir. Arşiv belgeleri incelendiğinde 23.02.1994 tarihli açıklamanın yanında “Kamu İşletmeciliği Merkezi Kurulmasına İlişkin Basın Açıklaması” başlığını taşıyan ancak diğerlerinden farklı olarak Türk Harb-İş antetli kağıdının kullanılmadığı, içeriği birebir aynı ve yine KİGEM’in adının Kamu İşletmeciliği Merkezi (KİM) olarak geçtiği başka bir belgenin (Türk Harb-İş, 1994c) daha olduğu göze çarpmıştır. KİGEM (1994), kurumsal açıdan, karar organı olarak Kurucular Kurulu’nu, yürütme organı olarak Genel Sekreterliği ve bir Genel Sekreter Yardımcılığını önermiş ve benimsemiştir. KİGEM’in kuruluşu, amaçları, yapısı ve mali yükümlülüklerini belirleyen bir taslak metin de hazırlanmıştır.

¹⁹ KİGEM, Harb-İş’in bünyesinde kurulmuş ve 1994 yılından, 2004 Nisanına kadar çalışmalarını Harb-İş’te sürdürmüş, KİGEM’e daha sonra Tek Gıda-İş Sendikası ev sahipliği yapmış (KİGEM, 2004a: 2); ancak KİGEM’in buradan da çıkması istendiğinde KİGEM, 2006 Kasım ayında Hava-İş Sendikası Ankara Şubesine taşınmıştır (KİGEM, 2007a: 1).

olmakla birlikte, başta Petrol-İş, Hava-İş, Tarım-İş, Selüloz-İş, TEKSİF ve Öz Gıda-İş olmak üzere pek çok sendika KİGEM'in çalışmalarına hem destek olmuş hem de çalışmalarından yararlanmak istemiştir. Böylelikle, KİGEM'in sendikacılık hareketinin bünyesinde doğduğu ve faaliyetlerini yürüttüğü açık bir şekilde görülmektedir.

Zaman içerisinde KİGEM'in yaptığı çalışmalar ve yürüttüğü faaliyetlerin, özelleştirmeler karşısında dava açmaya doğru evrilmesi ve daha da kurumsallaşması gündeme gelmiş ve bunun için de itiraz ve söz hakkı sahibi olmak amacıyla vakıf tüzel kişiliğine sahip olmasına karar verilmiştir. KİGEM'in vakıflaşmasına ilişkin gündem ve tartışmaların, 1994 yılında kuruluşunu izleyen süreçte başladığı görülmektedir. 26.08.1994 tarihli bir belgede, KİGEM'in “ileride vakıf, hatta giderek bir enstitü haline dönüşmeyi amaçlayan bir yapı” öngördüğü, vakıf şeklinde bir örgütlenmenin, KİGEM'in “uzun vadeli amacı” olduğu belirtilmektedir (KİGEM, 1994). KİGEM, 1995 yılının ortalarında, “hukuki tüzel kişilik” kazanma ve “çalışmalarını kurumsal bir yapıya kavuşturma, yaygınlaştırma ve genişletebilme” temelinde, vakıf olarak örgütlenme temelindeki çalışmalarını hızlandırmıştır.

“Bu çalışmalar devam ederken sendikalara da bu merkezin ne yapmak istediği anlatılmaya başlandı. Öncü sendikalar Harb-İş, Petrol-İş ve Hava-İş sendikası oldu. Daha sonra akademisyenler de bu işin için kafa yormayı hızlandırınca, burasının bir vakıf olması gerektiği, yargı karşısında tüzel bir kişiliğe sahip olmak adına, dava açma itiraz ve söz hakkı sahibi olma adına, ne yapılabilir diye düşünüldü ve sonunda vakıf olmasına karar verildi. Vakıf olmasının tüzel bir özgürlüğü var. Derneklerin sınırları var. Vakfedenler adına daha özgürce hareket edebiliyorlar. Neydi bu vakfın amacı? KİT'lerin, tüzel yapılarının daha sağlıklı bir hale getirilmesi, eğitim çalışmalarının yapılması, dava açma hakkına sahip olması, bir merkezin vakfa dönüşerek baskı grubu olarak sendikalar, akademisyenler ve bilim adamları adına bir kurum olsun düşüncesi öne çıktı. Bunlar vakıf senesinde sıralı olarak yer aldı. (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

“İlginç bir kuruluş yapısı vardı tabii. Sendikaları ortak ettik yönetime, 3 Konfederasyon Başkanını dahil ederek. Harb-İş zaten kuruluşundan beri işin içindeydi, önemli bir mekân ve akçalı destek sunarak, Tek Gıda-İş ve Petrol-İş de önemli destek veren sendikalar arasındaydı. Örneğin Bayram Yıldırım, vakıf yönetimindeydi.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

KİGEM (1995a; 1995b; 1995c); 08.06.1995, 18.07.1995 ve 20.07.1995 tarihlerinde sendika başkanlarına KİGEM'in vakıflaşma sürecine ilgi ve -maddi- destek göstermelerini talep eden KİGEM Kurucu Başkanı Mümtaz Soysal imzalı üç mektup iletmış, 18.07.1995 tarihinde çeşitli sendika yöneticilerinin katılımıyla bu yönde bir toplantı gerçekleştirmiştir. KİGEM'in özelleştirme gündemi karşısında

mecburen “büyümek” zorunda olduğu, bu aşamada da mali ve hukuksal sorunlarla karşı karşıya kaldığı, “hukuksal anlamda tüzel kişilik kazanması ve faaliyetlerini genişleterek sürdürmesi”nin, “ancak bir vakıf çatısı altında mümkün” olacağı, belirtilmiştir. Mektupta, KİGEM’in “çalışmalarını kurumsal bir yapıya kavuşturmak, yaygınlaştırmak ve genişletebilmek için vakfa dönüşme ihtiyacında” olduğu kaydedilmiştir. Bu mektuplarda, KİGEM’in vakfa dönüşmesi için temel ihtiyacın kaynak (en az 500 milyon TL) olduğu saptanmış ve vakfın kuruluşuna katılmak isteyenler için açılan hesap numarası mektubun muhataplarıyla paylaşılmıştır. 08.06.1995 ve 18.07.1995 tarihli mektupların ekinde, “vakfın kuruluş nedenini anlatan bir metin²⁰ ile vakıf senedi taslağının²¹ bir örneği” sunulmuştur.

Bu girişim ve çabaların devamında KİGEM’in kuruluş sürecini adım adım izlemek gerekirse, 18.12.1995’te Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne dilekçe ve Vakıf Senedi Taslağı ile başvurulmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü, 26.12.1995’te KİGEM’e Senet Taslağında yapılması gereken değişiklikleri bildirmiştir (T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1995). Vakıf Senedi²² (KİGEM, 1995e), Ankara 20’nci Noterliğinin 28.12.1995 gün ve 51366 yevmiye numaralı işlemiyle kurucularca imzalanmıştır. Mümtaz Soysal ve İlter Ertuğrul (1995) davacı sıfatıyla Vakıf kurucularını²³ temsilen, Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimliğine KİGEM Vakfının tescili istemiyle 29.12.1995 tarihinde başvurmuştur. Bu başvuruda, Vakıf Senedinin kurucularca imzalandığı, Vakfın kuruluşu için ayrılan 500 Milyon TL’nin Vakıfbank Türk-İş (Şubesi) Bürosunda bloke edildiği ve Vakıf Senedinin mevzuata, idari geleneklere ve uygulamaya uygun olduğuna ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü yazısı ek olarak sunulmuştur. Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi (1996a), 09.01.1996 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne, sunulan bu belgelerin uygun olup olmadığının incelenmesi istemli bir yazı yazmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü (T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1996), 11.01.1996 tarihinde Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesine, Türk Medeni Kanunu ve ilgili tüzük hükümlerine aykırı bir husus görülmediğinden tescilinde sakınca bulunmadığı düşünüldüğünü bildirmiştir. Bunun üzerine Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi (1996b), 15.01.1996 tarihli kararında, KİGEM Vakfının tesciline karar vermiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından KİGEM Vakfının ilanı 03.02.1996 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü, (T.C. Başbakanlık Vakıflar

²⁰ Bkz. KİGEM, 1995ç.

²¹ Bkz. KİGEM, 1995d.

²² Ayrıca, Vakıf Yönetim Kurulunun onayladığı 02.02.1996 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve Vakıf Senedinde belirtilen konuları düzenleyen bir Amaç ve Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği bulunmaktadır (KİGEM, 1996b).

²³ Vakıf Kurucuları şu 21 isimden oluşmaktadır: Mümtaz Soysal, Korkut Boratav, Yıldırım Uler, İzzet Çetin, Bayram Ali Yıldırım, Bayram Meral, Sabri Özdeş, H. Hüseyin Kayabaşı, Mustafa Yağcı, Salim Uslu, Recai Başkan, Rıdvan Budak, Ayfer Eğilmez, N. İlter Ertuğrul, Yaşar Bakan, Ayla Yılmaz, Mithat Sarı, Turan Karakaş, Birgül Ayman Güler, C. Sencer İmer, Hulusi Ceyhan (KİGEM, 1995e).

Genel Müdürlüğü Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 1996) bu durumu ve gerekli diğer konuları 05.04.1996 tarihinde KİGEM’e bildirmiştir. Bu temelde, KİGEM, 1996 yılında vakıf olarak yeniden örgütlenmiştir.

Ayrıca Harb-İş de (1996), 29.01.1996 tarihinde halihazırda sendika bünyesinde faaliyetlerini sürdüren KİGEM’in Vakfa dönüşmesi nedeniyle bundan sonraki faaliyetlerini sendikanın merkezi binasının birinci katında bedelsiz sürdürmesi için muvaffakat verilmesine karar vermiştir.

KİGEM’in Kimi Yönetici ve Üyelerinin Özgül Niteliği

KİGEM’in kuruluş süreci, varlığı ve çalışmaları incelendiğinde, yönetici ve üyelerinin tamamının eşit katkıda ve etkide bulunmadığı görülmektedir. Ankara’da Mümtaz Soysal, İlter Ertuğrul, Ayla Yılmaz, Korkut Boratav, Bilsay Kuruç, İzzet Çetin, İstanbul’da ise İzzettin Önder gibi isimlerin KİGEM’in çalışmalarında daha çok ön plana çıktığı söylenebilir. Bu isimler arasında İlter Ertuğrul ve Ayla Yılmaz Genel Sekreterlik görevini üstlenerek, Mümtaz Soysal ile birlikte, KİGEM’in esas yükünü çeken isimler arasında öne çıkmıştır.

“İlter, işin yükünü çeken o. Özelliği o enerjik, üretken. Bunu sürükleyen İlter ve belli bir noktadan sonra Ayla Yılmaz.” (KİGEM Kurucusu ve Yönetim Kurulu üyesi Korkut Boratav)

“Ben KİGEM deyince, Mümtaz Soysal, İlter Ertuğrul ve Ayla Yılmaz’ı hatırlarım.” (KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan)

“Başkanı Mümtaz Hocaydı ve asıl önemli gücü bir öğrencisi, yakından yardımcısı İlter Ertuğrul idi. İlter tam bir beyin, farklı bir mekanizmaydı. İlter de Mülkiye mezunluğu ve Mümtaz Hoca’nın yanında pişmişliğiyle potansiyel ve birikimiyle değme bir hukukçu ve sosyal bilimci gibi, KİGEM’i sırtladı. Onun için İlter Ertuğrul’un, KİGEM’in ilerlemesi ve toplumsal işlevini giderek yükseltmesi anlamında, çok önemli bir yeri vardır.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

“Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargıya ilişkin dava dilekçelerinin yüzde 90’ını İlter yazmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurularında Mümtaz Soysal’ın çok katkısı vardır. Milletvekili, muhalefet partisi bir de idari yargı üzerinden gidiyordu o zaman, Soysal milletvekillerini arardı, ben teker teker dolaşır, imza verirdi.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

“İki ismi tekrar tekar anmak lâzım, başta Mümtaz Hoca, onun siyasal hattı ve mücadele azmi bu işi çok tetiklemiştir. Kurucu irade. İkincisi İlter, hastayken bile her şeye koşuyordu. Çok heyecanlı bir insandı. Çok katkı sunmuştur. Onun katkılarını hep hatırlamak lazım.” (KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu)

Diğer taraftan, Mümtaz Soysal'ın bir merkez kurma fikrini sahiplenmesi ve KİGEM'in çalışmalarına destek vermesi bakımından Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin'in de tarihsel bakımdan önemli bir rol oynadığının altını çizmek gerekir. Ayrıca KİGEM'in çalışmalarına destek olan kimi sendika uzmanları da bulunmaktadır.

KİGEM'in Düşünsel ve İdeolojik Çerçevesi

KİGEM'in düşünsel ve ideolojik çerçevesi çeşitli boyutlar içermektedir. KİGEM'in bu düşünsel ve ideolojik çerçevesinin oluşmasında, KİGEM'in sol ve muhalif kimlikli, makro ve küresel düzeyde bakıp, özelleştirmeleri küresel kapitalizmin ve sermayenin uluslararasılaşmasının bir parçası olarak algılayabilen ve analiz eden aydın ve akademisyenlerinin özel bir etkisi olduğuna dikkat çekilmiştir.

Özelleştirme Karşıtlığı ve Kamu İşletmeciliğini Koruma, Geliştirme

KİGEM'in kurucularının yola çıkış ve mücadele noktası, KİT'lerin verimlilik durumunu bilimsel olarak incelemek, KİT'lerin satışını amaçlayan özelleştirme yanlısı görüşleri bilimsel veriler ışığında sorgulamak ve değerlendirmek, özelleştirmeleri durdurmak, bunun için başta sendikalar, sendikaların tabanları, giderek tüm işçi sınıfı ve toplumu bilinçlendirmek ve özelleştirmeler karşısında KİT'lerin varlığını korumak ve geliştirmek olarak belirlenebilir (KİGEM, 1994; KİGEM, 1995ç; KİGEM, 1995e; KİGEM, 1997; KİGEM, 2000b: 6; KİGEM, 2002a: 1, 7; KİGEM, 2005a; Türk Harb-İş, 1994a; Türk Harb-İş, 1994b). KİGEM Kurucusu Yönetim Kurulu üyesi Korkut Boratav, *“Merkezi gündemi çok dar. Kafasındaki gündem de dar, KİT'leri korumak, kurtarmak, geliştirmek”* demektedir.

“Küresel kapitalizm dediğimiz, küresel pazar yaratma girişiminin Türkiye'ye yansımalarına karşı kuruldu esas olarak. Tabii ki hepsine değil, mali serbestleşme değildi. Devletin küçültülmesi, yerelleşme, ticarileşme, çok uluslu şirketlerin alt yapıya dair kurum ve kuruluşları elde etmeleri, satın almaları, birleşmeler dışında, kamu varlıklarına el koymaya kadar varabilecek... küresel sermayenin politikalarına karşı, adından da anlaşılacağı üzere KİT'lerin ve altyapı hizmetlerinin özelleştirilmesine karşı aktif bir mücadeleye dönmüştü, özelleştirme boyutuna karşı kuruldu.” (KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan)

“Adından da belli, kamu yönetimini değil. Özelleştirme politikaları doğrudan doğruya bütün kamu yönetimini tehdit etme aşamasında değil, devletin yatırımcı boyutunu tehdit etme aşamasındaydı. KİGEM de doğrudan o tehdidi göğüslemek üzere, kamu işletmeciliğini geliştirme adını takmıştı.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

Diğer yandan KİGEM, “özelleştirmeye kesinlikle karşı olmakla birlikte” mevcut KİT yapısını da savunmadığını ifade etmiş, (KİGEM, 1998a: 7). KİT'lerin, sorunlarının bilimsel olarak saptanmasıyla, iyileştirilebileceğini savunmuştur. Öte

yandan KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan, KİGEM’in “stratejik KİT ayrımı yapmaksızın daha cepheden bir sistemi savunma yaklaşımı” olduğunu ifade etmektedir. KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Bilsay Kuruç, “*Özelleştirme furyasıyla bu fikir doğdu. Dolayısıyla savunma hattı kurmak üzere oluşturuldu*”; KİGEM Kurucusu ve Yönetim Kurulu üyesi Korkut Boratav “*Savunma mekanizması olarak çok iyiydi. Büyük bir yağma ve vurgun furyası olduğunu algılamıştı. Onlar çeşitli biçimlerde belgelendi de...*” demiştir.

KİGEM, böylelikle, neoliberal görüşün hakimiyeti karşısında, ideolojik olarak da haklı pozisyona gelme düşüncesiyle hareket etmiştir.

“Kamu işletmeciliğini geliştirmek istiyor. Daha verimli hale nasıl getirilebilir, ideolojik olarak daha haklı bir pozisyona gelebiliriz meselesiydi bu. (...) Kamu işletmeciliği, verimsizdir, ideolojik bir yaklaşımdır, KİT’lerin yatırımlardan yoksun bırakıldığı bir dönemde, KİT’ler birçok sektörde verimli olmayı başarabiliyorlar. Özellikle de devlet olmazsa özeline eline geçtiğinde de bir tekel olacak bu yapılarda. Sonuçta tekel olunur burada başka bir şey olmaz, yaklaşımıyla kamu işletmeciliğinin sadece muhafaza edilmesi değil, iktisadi teşebbüs olarak mutlak varlığını koruması üzerinden yürüyordu.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

KİGEM’in bu çizgisinin ilk sonuçlarını, 5 Nisan Kararları sonrasında özelleştirilmezlerse kapatılmaları gündeme gelen KİT’lerle ilgili hazırladıkları raporlardaki ortak bulgulardan da izlemek mümkündür. Buna göre, KİT’lerin üretimleri değil, borç ve faiz ödemeleri nedeniyle zararda oldukları, bu zararın kendi tercihleriyle değil, Özal hükümetinin baskısıyla olduğu,²⁴ bu yolla özel bankalara büyük oranda kaynak aktarıldığı, zorunlu yatırımların ve gerekli teknolojik yenilenmelerin engellendiği bulgulanmıştır. Böylelikle KİGEM, “bu tesislerin vazgeçilmez olduğu, ekonomiye kazandırılmalarının büyük giderler istemediği” sonucuna varmıştır (KİGEM, 1997). KİGEM (2004b: 1), KİT’lerin devletten alacaklarının verilmediğini, özel bankaların bilerek piyasanın çok üstünde faizlerle borçlandırıldığını ve bu nedenle zarar ettiğini; ancak “bu zararların işletme faaliyetlerinden değil, işletme dışı faaliyetlerden doğduğunu” kaydetmiştir. KİGEM (t.y.(a)), bu yönüyle KİT’lerin “ekonomiye yük olmadığını, tam tersine ülkeyi yöneten siyasilerin KİT’ler üzerinde yük olduğunu” belirtmiştir. KİGEM bu yaklaşımını çeşitli raporlarla da ortaya koymuştur. KİGEM’in, KARDEMİR, PETKİM, PETLAS, Orman Ürünleri Sanayi A.Ş. (ORÜS), SEKA, TİGEM ve kamu bankalarıyla ilgili raporlarında, bu kuruluşların -KİGEM için yeterli bir ölçüt olmasa da- kârlı kuruluşlar oldukları, kapatılmaları için bilimsel ve geçerli bir

²⁴ Nitekim, 5. Genel Kurul’un tartışma notlarında Mümtaz Soysal, yöneticilerin başlarında bulundukları işletmeyi geliştirmek yerine, bir an önce satılmasını öneren konuşmalar yaptıklarını ve bunun bir suç olduğunu ifade etmektedir (KİGEM, 2005b: 8).

gerekçenin bulunmadığı ve bu kuruluşlara yatırım yapılması gerektiği ifade edilmiştir. KİGEM ayrıca iddiaların aksine, özelleştirmelerden gelir sağlanamadığını, Anayasaya aykırılığın devam ettiğini ve mahkeme kararlarının uygulanmadığını, yargının baskı altına alındığını, şeffaflığın olmadığını, özelleştirmelerin üretimi, istihdamı ve verimliliği artırmadığı gibi aksine azalttığını, bölgesel fiyat tekelleri oluştuğunu, işletmelerin kapandığını ve kapanan işyerleri nedeniyle toplu göçlerin yaşandığını, sendikal örgütlenmenin engellendiğini, işçilerin işten çıkartıldığını, işçi ücretlerinin asgari ücret düzeyine indirildiğini belirtmiştir (KİGEM, 1998a: 7; KİGEM, 1999a: 8; KİGEMFAKS, 1999a: 2-3). KİGEM (1999a: 8), “özelleştirmenin bir kaynak sağlama yöntemi değil, tam tersine özel kesime kaynak aktarma yöntemi olduğunu” vurgulamıştır.

Bu belirlemelere karşın KİGEM, özelleştirmeyi salt ekonomik bir olgu olarak kavramamıştır. KİGEM’e göre, özelleştirme, aynı zamanda ve hatta öncelikle siyasal bir olgudur. KİGEM’e (2004b: 1) göre özelleştirme, “ekonomik bir ‘yöntem’ değil, siyasal bir ‘araç’tır”. KİGEM’in (2002: 7) 7’nci Genel Kurul Çalışma Raporunda, “özelleştirmenin yalnızca KİT satışı olmadığı”nın “açıklık kazandı”ğı, “genel bir ‘siyasal’ programın ‘ekonomik araç’ olduğu” belirtilmiştir.

Kamuculuk, Bağımsızlık, Cumhuriyetçilik

Kuruluş sürecinde gelişen bu özelleştirme karşıtı eylem ve faaliyet, kamucu bir düşünce temelinde şekillenmiştir. Kamu, kamuculuk ve KİT’lerin, giderek kamu hizmeti ve kamu yararının en başta bir felsefe olarak topluma kötü şeylermiş gibi aktarıldığı bir ortamda, KİGEM, ideolojisini ve eylemini bu kavramların üzerine kurmuştur. KİGEM’in özelleştirmeye karşı kamuculuk siyaseti, kamu yararı²⁵ ve kamu hizmeti²⁶ düşüncesi etrafında şekillenmiştir. Bu anlamda kamu yararı, KİGEM’in tüm düşünce ve eyleminin ana eksenlerinden ve temel motivasyon kaynaklarından biri olarak belirlenebilir. Örneğin KİGEM üyesi İzzettin Önder, “*Kamu yararı kavramını işleyerek öne çekti*” demektedir. KİGEM’de kamuculuk, Türkiye’de KİT’lerin kuruluşuna dönük tarihsel süreçle bağlantılandırılabilir (Işık, 1994: 97-98) bağımsızlık ve cumhuriyetçilik gibi savunular ve düşünce akımlarıyla bütünleşmiştir.

“Kamu diye bir şey vardı, vazgeçilmemesi gereken alan, cumhuriyetin özü. Ona dayanarak kuruldu tabii. Mümtaz bunu Anayasanın bir boyutu olarak düşünüyordu, Anayasanın ana damarı, Cumhuriyet’in kamusu, yani Cumhuriyetle birlikte, özdeş olan varolan kamu.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Bilsay Kuruç)

“KİGEM, salt hukuki mücadele vermek üzere kurulmuş bir özel hukuk tüzel kişisi değildir. Sadece KİT’lerin özelleştirilmesinin önlenmesi değil, kamuculuğun savunulması söz konusuydu. Yeri gelir kamu personel

²⁵ Aynı yönde bir vurgu için bkz. Aydın, 2005: 14-15, 18.

²⁶ Aynı yönde bir vurgu için bkz. Kablay ve Kaplan, 2002: 16-17.

rejimi hakkında da konuşurduk. Tüm kamu çalışanlarını da dahil ederek bütün bir kamuyu dahil ederek ele almak lazım. Açılan davalar kamuculuğun hatırlatılmasıydı. Vurgu buydu her şeyden önce. Kamuculuk bu açılan davalarla, işçiler arasında somutlaşmış oldu.” (KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu)

KİGEM’in kamuculuk savunusu ulusal devletin korunmasını hedeflemektedir. Örneğin KİGEM’in (t.y.(a)), “Yeni Dünya Düzeni’nin, devletsizleştirme, özelleştirme, yerelleştirme araçlarıyla ulusal devleti ortadan kaldırmayı amaçladığını (...) ve her sınıfıyla bir bütün olarak ‘halk’ın ulusal devlete sahip çıkması gerektiğini” savunduğu ifade edilmektedir. Bu yönüyle, KİGEM’in işçi örgütlerinin içinde kurulmuş olmakla birlikte, genel olarak küreselleşme ve neoliberalizm, daha dar olarak özelleştirmeler karşısında emeğin ve işçi sınıfının çıkarlarını, ulus devleti, bağımsızlığı ve kamuyu, cumhuriyetçi bir anlayışla koruyarak savunma perspektifine sahip olduğu söylenebilir. Bu perspektifin Cumhuriyetin kuruluş ve oluşum süreciyle bağlantılı, tarihten ve sosyal yaşamın içinden gelen nesnel kaynakları vardır. Örneğin KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz, *“İşletmelerin ekonomik değerinin ötesinde, kuruluş hikayesi vardı. Cumhuriyet’in olmazsa olmazlarıydı bunlar. Sanayinin lokomotif”* diyerek bu olguya dikkat çekmektedir.

“KİGEM mücadelesinin Türkiye’ye özgü, karakteristik farkı var. Bu mücadele çok kendinden emin ve netti. Örneğin Amerika’da Seattle’da, Cancun’da alternatif küreselleşmeci hareketlerini çok hızlı bir şekilde analiz etti ve hem dünyada o alternatif küreselleşme adı verilen bu hareketlerden uzak durdu hem Avrupa emek hareketi, sosyal Avrupa hareketi gibi neoliberal reformları destekleyen politikalara çok net olarak bunlar çıkışsızdır diyerek karşı çıktı. O süre içerisinde burada anti-MAI hareketini anabiliriz. Onlar Türkiye’ye GATT, GATS, DTÖ, OECD çok taraflı ticaret anlaşmaları, küreselleşme sürecinin mekanizmalarıydı, Türkiye gündemine çok etkili bir şekilde taşınmıştı. Bu anti-küreselci hareketler, sosyal Avrupa formülasyonları, çok hızlı bir şekilde uzlaşmacı çizgiler olarak ilan edildi. Bu karakteristik nereden gelir, evet Cumhuriyet’in bağımsızlık mücadelesiyle kurulmasından gelir. (...) Cumhuriyet ideolojisiyle bağlantı afaki bir cümle değil. İşçi hareketinin dinamiklerinden biri. Sendikal örgütlenme yüzde 60-70 oranında KİT’leri kapsadı. İşçi sendikalarının Cumhuriyet’in kazanımlarıyla bağı afaki bir bağ değil, yaşamın içinde kurulmuş bir bağ. O yüzden Cumhuriyet’in kazanımları nedeniyle gösterilen anti-özelleştirme tavır bir aydın fantezisi değildir. Doğrudan işçilerin günlük yaşamına, sendikal örgütlenme hakkına, ücretlerine doğrudan zemin oluşturan bir şey. KİGEM ile bu tarihsel yapıya dahil olanların fikri çerçevesi uyumlu.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

“KİGEM’in kuruluşu neoliberal ideolojiye karşı çok ciddi bir karşı çıkıştır. Hem KİGEM, Emek Platformu hem de sendikaların özelleştirmeye karşı mücadelesi de dünyada pek örneği görülmuş bir şey değildir. Bu, cumhuriyet, devletçilik çok güçlü bir kamu kesiminin varlığından kaynaklanıyor. IMF ve Dünya Bankasına, küresel kapitalizmin kalelerine karşı mücadelenin de bir parçası. KİGEM’in mücadelesi küresel kapitalizme karşı bir mücadeledir, siyasi bir tavidir bu.” (KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan)

KİGEM’in özelleştirme karşıtı görüş ve eylemleri, bağımsızlıkçı bir siyasal tutumla içiçedir (KİGEM, 2005c: 1). Nitekim KİGEM (t.y.(a)), özelleştirmelerin Türkiye’yi ekonomik açıdan dışa daha da bağımlı hale getireceğini belirtmiş ve “Kurtuluş Savaşıyla kazanılmış olan bağımsızlığın adım adım kaybedilmesi, Türkiye’nin sömürgeleştirilmesi” demek olduğunu (KİGEM, 2004b: 2); “ulusal çıkarlar için değil, ulusal kaynakları uluslararası sermayeye açmak için uygulanan bir politika olduğunu”, “ulusal güvenliği ve bağımsızlığı tehdit eder hale geldiğini” (KİGEM, 1998a: 1, 7; KİGEM, 2002a: 4) savunmuştur.

“Yurtsever, kamucu ve emekten yana bir tavır sergiledi. (...) Kamudan yana, Cumhuriyet’in kuruluş felsefesinin mayası, halkçı devrimci, özeti budur. Haramzadelige, devlet eliyle zenginleştirmeye de karşı çıkmıştır. Bu yok muydu, vardı elbette, neoliberal atakla, özelleştirmeyle birlikte, devasa hale geldi. (...) kamunun payını çoğu uluslararası olmak üzere, şirkete devrettiler. Bu kapitülasyonların geri gelmesi demektir. O yüzden mücadele verdi KİGEM.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

KİGEM’in, neoliberalizm ve özelleştirmelerle laiklik karşıtı siyasal akımlar arasında bağ kurduğunun; diğerleri kadar önplana çıkmamış olmakla birlikte, cumhuriyetçi tavrın bir ögesi olarak, laiklik ve demokrasi savunusu içerisinde olduğunu da altını çizmek gerekir (KİGEM, t.y.(a)). KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan da, “*Aslında özünde, Cumhuriyet değerlerini korumak istiyordu. Atatürkçiydi, laikliğe inanıyordu, büyük bir kısmının ortak özelliği, Cumhuriyet değerlerini koruma çabasıydı*” demektedir.

Emekten Yana Tavır ve Sosyal Devlet

KİGEM’in özelleştirme karşıtlığında KİT’lerin savunulması, güçlü bir emekten ve sosyal devletten yana tavrıla birleşmiştir. KİGEM’e (2005c: 2) göre, “sosyal devletin tasfiyesinden sonra, devletten geriye kalan, sadece ve bütün çıplaklığıyla bir baskı mekanizmasıdır”. KİGEM için KİT’ler sadece, devletin üretimci, istihdam yaratan ve piyasaya müdahale eden yönünün bir parçası değil, aynı zamanda devletin sosyal nitelikleriyle de birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, KİGEM’in neoliberalizm ve özelleştirme karşıtlığının sadece, kamu-özel sektör iklimine sıkıştırılarak değerlendirilmesi isabetli olmaz. Nitekim KİGEM’in sınıfsal ayırım ve ayrışmaları yok sayan bir ideolojik konuma sahip olduğu da ileri sürülemez.

KİGEM, neoliberalizm ve özelleştirmelere, kamu ile emek ve sermaye arasındaki karşıtlığın penceresinden eğilmiştir. Bu yönüyle KİGEM için, kamu ve emeğin çıkarları arasında ayrılmaz bir birliktelik vardır. KİGEM (2005c: 4), emeği ve işçi sınıfını küresel kapitalizm ve uluslararası sermaye karşısındaki mücadeleye öncülük edecek bir sosyal güç olarak da tanımlamıştır.

KİGEM, kendisini doğrudan sermaye karşısında bir taraflaşmanın parçası olarak inşa etmiştir. Bir açıklamasında (KİGEM, 2005a), KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz’ın ağzından, *“Sermayenin TÜSLAD’ı varsa, emeğin, halkın, KİGEM’i var. Çalışmalarımızı dnyurabilmek için belki TÜSLAD kadar ekonomik gücümüz yok ama, inancımız ve inancın arkasında kocaman bir emeğin ordusu var”* denilmiştir.

Kalkınma, Planlama ve Karma Ekonomi

KİGEM’de tüm bu çizgilerin, daha örtük bir biçimde, kalkınma, planlama ve karma ekonomik modellerle bütünleştiği görülmektedir. Kalkınma fikri de bir yandan KİT’lerin kuruluş süreci diğer yandan KİT’lerin korunması ve geliştirilmesiyle bağlantılıdır.

“İktisadi model olarak karma modelden yana tavır gösterdiğine hiç şüphe yok. Çünkü temel değerleri, bağımsız ve kalkınmış bir Türkiye mottosuydu. KİGEM’in aslında büyük fikrini kısaca, bağımsızlık, eşitlik, kalkınma diye özetleyebilirim. Türkiye’nin siyasi ve iktisadi bağımsızlığı, yurttaşlığın sosyal eşitsizlik ve ülkenin azgelişmişlik cenderesinden çıkartılması. Değerlendirme şuydu ki, özelleştirme bu üç ilke üzerinde tartışmasız şekilde olumsuz etkiler yaratıyor. O halde özelleştirmeler durdurulmalıdır. Bağımsızlık üzerine olumsuz etki yaratıyor; çünkü küreselleşme yeni emperyalizmdir. Eşitlik üzerine olumsuz etkiler yaratır; çünkü özelleştirme devletin üretken faaliyetlerini ortadan kaldırır. Kalkınma üzerine olumsuz etkiler yaratır; çünkü Türkiye’nin kalkınma için karma ekonomiye ihtiyacı vardır. KİT sistemi karma ekonominin temel sütunudur.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

“Karma ekonomi ve sosyal devlet. Bu bir kapalı ekonomi modeli değil, Cumhuriyet’ten bu yana, özel sektörün gelişmesine de önderlik edecek karma ekonomi modeli. Kamu hizmeti modeli önplana çıkıyor ve çok önemi var ve bunun devlet tarafından sunulmasının çok önemli olduğu düşünülüyor.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

Hukuk Mücadelesi ve Ötesi

KİGEM’in özelleştirme karşıtı mücadelede en önemli ve etkili araçlarından, eyleminin ana halkalarından biri, dava açma, hukuki destek verme, suç duyurularında bulunma ve özelleştirmeleri izleme faaliyetlerine dayanan hukuk

mücadelesidir.²⁷ KİGEM’in hukuk mücadelesi, yukarıda anlatılan düşünsel ve ideolojik çerçevenin yaygınlaştırılmasının da bir aracı olarak işlev görmüştür; dahası doğrudan bu amacın da bir ürünüdür.

“KİGEM, bir dava mekanizması, teknik destek birimi değildir, her şeyden önce kamuculuğu ideolojik bir şekilde savunan bir kurum. Davalar bunun verimli bir aracıdır. Pusulası, hedefleri, egemen olan bir siyasal anlayışı vardı. Bir mücadele odağı oluşturmuştu, umut vermişti. Hukuk mücadelesi KİGEM’in tek mücadele hattı değildi, sesini duyurduğu hattıydı. Yaşamsal bir eylemdi. (...) Nitelikli, heyecanlı, siyasal bilinç ve sağlam hukuk bilgisiyle yürütülmüş bir hukuk mücadelesidir. O sayede başarılı oldu, yankı uyandırdı ve karşılık buldu. (...) Kesinleşmiş iptal kararları, bu mücadeleyi kamuculuk bakımından taşıyıcı hale getirdi.” (KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu)

Ancak KİGEM, özelleştirme karşıtı mücadelenin sadece hukuksal planda yürütülmesi gerektiğini asla savunmamış, çok çeşitli mücadele biçimleri verilmesi gerektiği görüşünü de benimsemiştir. Bu yönüyle, KİGEM’i sadece teknik anlamda dava açan ve çeşitli biçimlerde²⁸ hukuki mücadele yürüten bir kuruluş olarak kavramak eksik ve hatalı olacaktır.

“KİGEM yalnızca hukuk mücadelesi verilecektir demedi. İşçi sendikalarıyla birlikte hareketi öyle demediğinin göstergesi. Yalnızca mahkeme salonları ve dilekçelerde değil, meydanlarda var olan bir yapıdan söz ediyoruz.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM’in Eylem ve Faaliyetleri

KİGEM’in eylem ve faaliyetlerinin oldukça geniş bir yelpazeye yayıldığı ve varlığı itibarıyla aslında bir eylem kuruluşu niteliği taşıdığı görülmektedir.

KİGEM’in Eylem ve Faaliyetlerinin Özelleştirme Karşıtı Mücadele Çizgisine Oturması

KİGEM ilk olarak, neoliberal politikaların bütününe ve dar olarak da özelleştirmelere karşı bir siyasal duruşla yola çıkmış; hemen ikinci olarak da KİT’lerin satışını durdurmanın yanında, onların korunması ve geliştirilmesine, sendikaların da bu çalışmaların ve mücadelenin içine çekilmesine odaklanmıştır. Esas olarak, şüphesiz özelleştirme karşıtı bir siyasal ve ideolojik konumlanışa dayanmakla birlikte,

²⁷ Mümtaz Soysal’ın KİGEM’in hukuk mücadelesiyle ilgili değerlendirmeleri için bkz. Soysal, 2005.

²⁸ KİGEM (2007b) aynı zamanda “Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Anonim Şirketi Hakkında Kanun” Taslağı hazırlamıştır. Belgenin üzerinde el yazısıyla, “*Bu taslak KİGEM tarafından hazırlanmıştır*” diye yazmaktadır. Taslakta, amaç ve hukuksal yapıyla ilgili olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasında dışa bağımlılığı en aza indirme ve sermayesinin tamamının devlete ait olması ibareleri dikkat çekmiştir.

KİGEM’in öncelikle, “kamu işletmelerini bilimsel veriler ışığında incelemek,²⁹ çözüm önerileri geliştirmek (...) kamu işletmelerinin sorunlarını belirlemek, çözüm yolları önermek”, “KİT’leri gerçekçi ve bilimsel bir yaklaşımla ele” almak, “her KİT için bir envanter” oluşturmak, “KİT’lerin yönetsel yapılanmaları için öneriler” geliştirmek, KİT’lerin yeniden yapılandırılmasının yollarını aramak ve bulmak şeklinde amaçlarla kurulduğu belirtilmektedir (KİGEM, 1994; KİGEM, 1995ç; KİGEM, 1997; KİGEM, 2004b; Türk Harb-İş, 1994a; Türk Harb-İş, 1994b).

KİGEM’in amaçları, çalışma alanları ve görevleri Vakıf Senesinde maddeler halinde sıralanmıştır. Vakıf Senesinde KİGEM’in (1995e) “Genel Amaçlar”ı, kamu işletmeciliğinde ve hizmetlerinde nitelik ve verimliliğin geliştirilmesiyle ilgili bilimsel ve hukuksal incelemeler, çalışmalar yapmak, özelleştirme uygulamalarını izlemek, sendikalarla, kamusal ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmak, endüstriyel ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunmak, çeşitli sosyal bilim alanlarında çalışmalar, etkinlikler yapmak, bu amaçla fon kurmak ve bu tür amaçların yerine getirilebilmesi için bu tür konularda faaliyet yürüten kurum ve kuruluşlar arasında yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak için etkinlikler ve eğitim çalışmaları yapmak şeklinde özetlenebilir. Yine Vakıf Senesinde KİGEM’in “Çalışma Alanları ve Görevleri”, bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak, “insan hakları ve temel özgürlükleri ön planda tutarak özgürlükçü çoğulcu demokrasinin (...) kökleşmesi ve sağlıklı bir biçimde işlemesi için” bilimsel çalışmalar ve toplantılar yapmak, yayın yapmak, eğitim-öğretim kurumları açmak, araştırma merkezi ve enstitü gibi birimler kurmak, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, gerekmesi durumunda bu kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım, bağış, bilimsel ve teknik destek, insangücü yardımı almak olarak sıralanabilir.

Ancak neoliberalizmin Türkiye uygulaması, KİGEM’in KİT’lerin geliştirilmesi amacına yeterli kadar izin vermemiş, KİT’lerin nasıl daha verimli çalıştırılabileceği üzerine devletle birlikte bir uygulama yapmayı mümkün kılmamıştır. Bununla birlikte KİGEM’in KİT’lere dönük neoliberal önkabulları yıkan bulguları, özelleştirme karşıtı mücadelesine destek olması bakımından işlevselleşmiştir. Böylelikle KİGEM, eylem ve faaliyetlerinde KİT’leri geliştirip güçlendirmeye dönük bir pratiği sadece çeşitli çalışmalarında ortaya koyabilmiş, gücünü ise önemli oranda özelleştirmeleri durdurmaya vakfetmiştir.

“Mücadele noktası seçmek gerekiyordu. Onun seçiminde onu belirlemeyi sağlayan genel zihniyet, politik duruş neoliberal politikaların geneline itiraz anlamına geliyordu. Somut olarak yaşamın içinde hem düşünsel hem de uygulamaya dönük çözüm öneren bir merkez olmayı hedeflemişti. Geliştirme sözü de sanıyorum bu genel amacı iyi ifade

²⁹ KİGEM’in kuruluşuna ilişkin Türk Harb-İş Sendikası’nca (1994a) yapılan basın açıklamasında, KİGEM’in istenmesi durumunda devlet, özel sektör ve sendikalar adına araştırma yapacağı yazılıdır. Bu çalışmada takip edebildiğimiz kadıyla KİGEM ne devlet ne de özel sektör adına bu tür bir araştırmaya imza atmamıştır. KİGEM’e bu yönde bir talebin ulaştığına ilişkin herhangi bir belgeye de rastlamadık.

ediyordu. KİT’lerde bozulma vardı. Egemen iktisat bozulmayı tasfiye gerekçesi olarak görüyordu. KİGEM bozulmuş olan şeyler kesilip atmakla iyileştirilmez, bozulan şeyler iyileştirilebilir diyordu. KİGEM özelleştirmeleri durdurmak ve kamuoyu yaratmak üzere harekete geçmişti. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti’nin sanayileşmesi ve kalkınmasını sağlayan bu en büyük güçleri, yeni yönetim teknikleriyle geliştirmeyi de önermeyi planlıyordu. Adındaki geliştirme bu amaca işaret ediyordu. (...) Bu iki amaçtan birinci tabii öne çıktı. Çünkü zaman içerisinde çok hızlı şekilde hükümet politikaları özelleştirmeyi 5-6 yöntem öne sürerek hızla yürütmeye başladılar. Öyle olunca, herhangi bir teşebbüsü nasıl geliştirebiliriz düşüncesinde olanlar siyasi iktidardan hiçbir destek görmediler. Geliştirme, iyileştirme ve KİT’leri daha üretken hale getirme, böyle bir seçenek onların aklında asla ve kat’a yoktu. 90’lar ve 2000’lerin ilk yarısına kadar, özelleştirme saldırısına karşı bir direnç noktası yaratmak, KİGEM rolünü böylece iki hedeften birincisine yönelmek üzere böyle oynadı.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM Başkanı Mümtaz Soysal’ın da belirttiği üzere, KİGEM, “kamu işletmelerini geliştirmek amacıyla” kurulmuş; “ama, bunu yapabilmek için özelleştirmeyi hukuksal yollarla engellemeye ağırlık veren kuruluş olarak çalışmak zorunda” kalmıştır (KİGEMFAKS, 1999b: 1). Bu durum, KİGEM’in 7’nci ve 11’inci Genel Kurullarına sunulan Çalışma Raporlarında da şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kamu işletmelerine sahip çıkmak ve sorunlarına bilimsel çözümler üretmek amacıyla yola çıkmış olsa da, KİGEM’in asıl işlevi, hukuk dışı özelleştirme uygulamalarına karşı çıkmak; KİT’lerin, çalışanların, sendikaların, yurttaşların, kısaca *Türkiye’nin hakkını aramak*’ oldu.” (KİGEM, 2002a: 7)

“Kuruluş senedimizde yazdığımız gibi KİT’leri yeniden yapılandırma ve geliştirme amacı, artık yok olmaya başlayan bu dev eserleri kurtarmaya yönelik bir mücadeleye dönüşmüştür.” (KİGEM, 2006a: 1)

KİGEM’in de belirttiği üzere 5 Nisan Kararlarıyla, KİT’lerin kapatılma kararı³⁰ açıklandıktan sonra, KİGEM önceliği özelleştirmelerin durdurulmasına vermiş ve hazırlanan raporları kamuoyu ile paylaşmaya başlamıştır. Devamında ise dava süreçleri gelmiştir. Bu noktada, KİGEM’in özelleştirmeler karşısında hukuk yoluna sadece vakıf statüsü altında tüzel kişilik kazandıktan sonra başvurmadığını, özelleştirmeden etkilenecek sendika ya da çalışanları bularak pek çok özelleştirme uygulamasına karşı dava açtığının da altını çizmek gerekir (KİGEM, 1997).

KİGEM ayrıca, sendikaların içerisinde kurulduğu andan itibaren, yine çok büyük ölçüde sendika, emek ve meslek örgütleri dünyasının işbirliği, güçbirliği,

³⁰ Özelleştirilmemeleri durumunda kapatılacakları açıklanan KİT’ler şunlardır: KARDEMİR, PETLAS, PETKİM, Tersaneler, Devlet Malzeme Ofisi (KİGEM, 1997).

destek ve dayanışma çağrılarının bir öznesi haline, ağırlıklı olarak özelleştirme süreci sonrasında yaşanan ekonomik ve hukuksal sorunlar konusunda görüş ve katkısına başvurulmuş bir konuma gelmiştir. Bu olgunun da KİGEM’i, kuruluşundaki ve Vakıf Senesindeki amaçlarının içerisinde değerlendirilebilecek; ama öncelikle KİT’lerin özelleştirilmeden nasıl daha verimli çalışabilecekleri yönünde bilimsel çalışma yapma çizgisinden kısmen uzaklaştıran bir etkisinin olduğunun altını çizmek gerekir. Özcesi KİGEM, kurulduğu andan itibaren kendisini, özelleştirmeleri durdurma ve özelleştirmelerin ekonomik, sosyal ve hukuki sonuçlarıyla baş etme mücadelesinin içerisinde bulmuştur.

KİGEM (1997), nihai hedef olarak belirlediği bir “Çalışma Taslağı” oluşturmıştır. Bu Taslakta, birimler (İşletme, Eğitim, Hukuk, Uluslararası İlişkiler, Toplumsal ve Örgütsel İlişkiler) belirlenmiş ve KİGEM’in nasıl çalışacağı ortaya koyulmuştur. Yaptığımız araştırmadan vardığımız sonuçlara göre, KİGEM böylesi birimler temelinde yapılanamamıştır; ancak eylem ve faaliyetlerinin bu birimlere verilen taslak görevler etrafında şekillendiği de söylenebilir. KİGEM (1997) aynı zamanda, özelleştirilmesi beklenen kuruluş ve sektörler hakkında hazırlık yapmaya dayanan bir Eylem Planı da oluşturmıştır. Bu Plan dahilinde öncelikli sektörler, Petrol ve Petrokimya, Demirçelik, Ulaştırma, TEKEL, Bankacılık, Telekomünikasyon olarak belirlenmiştir. Yine Plan dahilinde, eğitimler verilmesi, eğitim amaçlı geziler, konferans ve seminerler yapılması, promosyon çalışmaları ve sosyal etkinlikler yapılmasına yer verilmiştir. Bu tür çalışmaların önemli ölçüde gerçekleştirilebildiğini söylemek mümkündür. KİGEM’in aynı zamanda, bir tür “proje üretim merkezi” olarak çalışacağı, çalışma alanlarıyla burs ve krediler vereceği, yarışmalar düzenleyeceği, farklı illerde şubeler açacağı da belirtilmiştir; ancak özelleştirme karşıtı mücadelenin yoğun gündemi ve kaynak sorunları içerisinde bu çalışmalar yaşama geçememiştir.

KİGEM’in Sendikalarla ve Diğer Kurumlarla İlişkileri

KİGEM’in sendikalarla olan ilişkileri; sendikaların içerisinde kurulması, eylem ve faaliyetlerini bir yönüyle sendikacılık hareketine dayandırarak sürdürmesi, sendikalarla işbirlikleri ve sendikaları ve kitle örgütlerini harekete geçirme çabaları başlıkları altında toplanabilir.

KİGEM’in sendikaların içerisinde kurulması ve faaliyetlerini yürütmesi

KİGEM’i, özelleştirme karşıtı mücadelede özgün bir konuma yerleştiren merkezi olgulardan biri sendikaların içinde kurulması ve faaliyetlerini bir yönüyle sendikal harekete dayanarak sürdürmüş olmasında yatmaktadır. Bu yönüyle KİGEM, sendikacılık hareketinden bağımsız olarak, onun dışında oluşum göstermemiş, bizatihi sendikacılık hareketinin içerisinde doğmuş; ancak zamanla, sendikaların sahip çıkmaması nedeniyle, sendikalardan görece bağımsızlaşarak faaliyet göstermiştir. KİGEM’in vakıf statüsüne kavuşmuş olmasının da bunda belirgin bir payının olduğunun altını çizmek gerekir.

Şüphesiz, KİGEM’in sendikacılık hareketinin bütününden ve özelleştirmelerden en çok etkilenen sendikaların üst örgütü olan Türk-İş’ten eşit ölçüde destek gördüğünü ileri sürmek mümkün değildir. KİGEM, öncelikli olarak, üstelik özelleştirmelerde satışı gündemde olmayan askeri işyerlerinde örgütlenmiş olan Harb-İş bünyesinde kurulmuş ve Türk-İş içerisinde, ağırlıklı olarak sosyal demokrat ve reformcu yönelimlere sahip olduğunu söyleyebileceğimiz Petrol-İş, Selüloz-İş, Tek Gıda-İş, Hava-İş gibi sendikalardan destek görmüştür.³¹ KİGEM’in bu faaliyetlerinde sendikaların Genel Başkan ya da belirli Genel Merkez Yöneticileri düzeyindeki etkilerinin altını çizmek gerekir. Örneğin, bu bağlantıların kurulmasında Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in rolüne işaret edilmektedir.

“KİGEM’in bu faaliyetlerinde sendikacılıkla ilişkileri kuran aktör İzzet Çetin oldu. Onun başarılı sendikal geçmişi, işçi sendikacılığı dünyası, ağırlıklı pozisyonu, KİGEM’in hem kuruluşu, vakıflaşması ve sonraki hukuksal ve düşünsel etki alanını genişletmesi, sendikalara ama en başta İzzet Başkana çok şey borçludur. Canlı gözlem olarak Harb-İş toplantı salonunda Türkiye’nin büyük hocası ve akademisyenlerinin, etkili sendika liderleriyle bir arada oluşu, heyecanlı ve diri ortamlardı. Soyutlamalarla maddi yaşamın en somut mücadeleleri, karşılıklı dile getirilip çok hoş birleştirildi. Yaptığına inanan insanların sonuç alacaklarına inandığı bir atmosferdi. Çok enerjik, yaratıcı, diri ortamlardı. Akademik dünyada böyle bir ortam göremezsiniz, daha söze ve akla dönük daha soğukkanlı ortamlar. (...) Mekân sağlama, maddi olanak sağlama, ihtiyaç duyulan diğer çalışma araçlarını hizmete koşma, sendikal olanaklar sayesinde mümkündü. Nitekim KİGEM çalışmalarına merkez olarak Harb-İş Sendikası’ndaki bir odada başladı. Hep de zaten sendikaların kendilerine açtığı ofis niteliğindeki görece küçük mekanlarda devam etti. Ama toplantılar ve diğer çalışmalar için pek çok sendikanın toplantı salonları KİGEM’in kullanımına açık bir haldeydi. Örneğin İstanbul’da Petrol-İş Başkanı Bayram Yıldırım, İlyas Köstekli’nin çok emeği geçmişti. Başkan ve uzman desteği çok etkiliydi.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM ayrıca yaptığı çalışmalarla zaman içerisinde sendikacılık hareketi içerisinde büyük bir saygınlık ve prestij elde etmiş, 1990’lı ve 2000’li yılların kendine özgü ekonomik, siyasal ve sosyal dönüşüm şartları altında, görece sahip çıkan kimi sendikaların bünyesinde yaşamını sürdürebilmiştir.

³¹ KİGEM, vakıf düzeyinde yeniden örgütlendikten sonra ilk kurucuların dışında, yeni üyeler de kazanmıştır. Örneğin dönemin Ağaç-İş, Liman-İş, Tek Gıda-İş, Tes-İş Sendikaları Başkanlarının, Yol-İş Sendikası Genel Başkanı adına Genel Eğitim Sekreterinin, Kıbrıs Lokanta, Eğlence Yerleri ve Turizm Emekçileri Sendikasının (KİGEM, 1997a), Enerji-Yapı Yol Sen, Maden-Sen ve Selüloz-İş’in KİGEM’e üye olduğu görülmektedir.

“KİGEM bütün handikaplara rağmen, sendikal çevreler içinde de ciddi bir prestij kazandı. Saygınlığı olan bir kuruluş oldu, o yüzden de bir süre devam etti. Umulandan daha fazla ayakta kalabildiğini düşünüyorum KİGEM'in tüm bu olumsuz koşullara rağmen.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

KİGEM'in sendikalarla, demokratik kitle örgütleriyle ve katıldığı oluşumlarla ilişkileri, işbirlikleri, güçbirlikleri

KİGEM, Harb-İş bünyesinde ve sendikaların ve sendikacılık hareketinin içinde kurulmuş olmasının yanında diğer sendikalar ve meslek örgütleriyle ilişkilerini ve işbirliklerini güçlendirme arayışında olmuştur. KİGEM'in arşiv belgelerine dayalı olarak, sendikalar, meslek örgütleri ve diğer yapılarla olan işbirliklerini belirleyebildiğimiz ölçüde şöyle sıralayabiliriz:

- Türk-İş (Proje desteği, Özelleştirmeye Karşı Sosyal Devleti Koruma Komisyonu çalışmalarına destek olma)
- Harb-İş (Kuruluş ve vakıf sürecinde katkı)
- Petrol-İş (Özelleştirme Karşıtı Platform, Bor Platformu, danışmanlık)
- Tek Gıda-İş (Danışmanlık, eğitim verme, mekân tahsis, ortak açıklama)
- Hava-İş (Mekân tahsis, yayın, dava açma)
- Selüloz-İş (Seminer/eğitim verme, rapor)
- Tarım-İş (TİGEM Raporu, eğitim verme)
- T. Maden-İş (Vakıf sürecinde katkı, eğitim verme, Enerji ve Maden Platformu, Bor Platformu, ortak basın toplantısı)
- Genel Maden-İş (Vakıf sürecinde katkı, ortak araştırma raporu, Bor Platformu)
- Yol-İş (Vakıf sürecinde katkı- araştırma)
- Liman-İş (Eğitim seminer, hukuki destek)
- Türkiye Deri-İş (Kitap alımı, eğitim)
- T. Haber-İş (Dava açma, ortak çalışma)
- Tes-İş (Enerji ve Maden Platformu, etkinliğe katılım, dava açma, ortak sempozyum, basın toplantısı kitap alımı, proje, mekân kullanımı)
- Bank-Sen (Kitap alımı)
- Genel-İş (Rapor için ortak çalışma)
- Dev Maden-Sen
- Turizm Emekçileri Sendikası/KKTC (Eğitim verme)
- Haber-Sen (Türk Telekomun Dünü-Yarını)
- Eğitim-Sen (Demokratik Eğitim Kurultayı)
- Enerji-Yapı Yol Sen (Enerji ve Maden Platformu, ortak sempozyum, basın toplantısı, eğitim semineri)
- BES (Dava açma)
- Tarım Orkam-Sen (Yayın)

- Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM) (Ortak dava)
- Maden-Sen (Enerji ve Maden Platformu, Bor Platformu, görüş/bilgi istemi, ortak basın toplantısı)
- Bağımsız Büro Çalışanları Sendikası (BÇS) (Kamu Bankası Çalışanları Platformu)
- TMMOB (Ortak sempozyum)
- Türk Tabipleri Birliği (TTB) (Ortak açıklama)
- Elektrik Mühendisleri Odası (Ortak etkinlik, basın toplantısı, Enerji ve Maden Platformu, Özelleştirme Karşıtı Platformu)
- Makine Mühendisleri Odası (Enerji ve Maden Platformu, ortak basın toplantısı)
- Gemi Mühendisleri Odası (Panele katılım, ortak rapor)
- Metalurji Mühendisleri Odası (Ortak dava, Bor Platformu)
- Ziraat Mühendisleri Odası (Ortak çalışma/açıklama/dava, yayın, platformda yer alma)
- Maden Mühendisleri Odası (Enerji ve Maden Platformu, ortak basın toplantısı)
- Kimya Mühendisleri Odası (Bor Platformu)
- Jeoloji Mühendisleri Odası (Bor Platformu)
- İstanbul Tabip Odası (Sağlık ve sosyal güvenlik alanında çalışmalar)
- Eskişehir Emek Platformu (Bor madenlerinin özelleştirilmesine karşı toplantı)
- Mülkiyeliler Birliği (Dava açma çalışmaları)
- Ziraat ve Halk Bankası Müfettiş Dernekleri (Dava açma çalışmaları)
- Friedrich Ebert Vakfı (Etkinlik ve araştırma hazırlanması)
- Atatürkçü Düşünce Derneği (Ortak açıklama)
- Tüketici Hakları Derneği (Ortak sempozyum/açıklama)
- Kamu Bankacılığı Derneği (Kamu Bank Der) (Kamu Bankası Çalışanları Platformu)
- Türk Enerji Sen, Ziraat Odaları Birliği, Tütün Platformu, Tarım Ekonomistleri Derneği, Tütün Ekspertleri Derneği, Ziraatçılar Derneği, Tüketicuyu Koruma Derneği (Ortak açıklama)

KİGEM ayrıca Özelleştirme İzleme Komitesi ve Değerleme Komitesi kurulması önerisinde bulunmuş (KİGEM, 1994; KİGEM, 1997), tarımda ve bor madenlerinde özelleştirmeye karşı bir oluşum yaratmak amacıyla ilgili kurumlara çağrı göndermiş ve sosyal güvenlikle dönüşümle ilgili bir çalışma grubu kurmuştur (KİGEM, 2001a: 1-2; KİGEM, 2002a: 5). Bu tür çabalarla birlikte, arşivden çıkan belgelere dayalı olarak KİGEM, şu oluşumların çoğunun esas olarak kurucu öznesi ve ana örgütleyicisi bazılarının ise sadece katılımcıları arasında yer almıştır (KİGEM, 2001a: 2; KİGEM, 2002a: 5; KİGEM, 2005b: 1):

- Özelleştirme Karşıtı Platform,
- Madencilikte Özelleştirme Karşıtı Platform,
- Enerji ve Maden Platformu,
- Bor Platformu,
- 1. Ulusal Tarım, Ormancılık, Gıda ve Çevre Platformu (2003),
- Kamu Bankası Çalışanları Platformu,
- Cumhuriyetçi Seferberlik Kurulu,
- Ulusal Sigara Komitesi

KİGEM’in sendikalarla olan işbirlikleri etkinlikler ve yayıncılık alanında da var olmuştur. KİGEM’in kimi toplantılarına sendikalar ev sahipliği yapmış, kimi rapor ve yayınlarının hazırlanmasında sendikalar ile işbirliği yapılmış;³² yine sendikalar KİGEM’in kimi yayınlarını satın alarak KİGEM’e maddi anlamda destek olmuştur.

“2000’lerde özelleştirmelere hukuksal ve akademik araştırmalar ile karşı çıkış olmak üzere 2 boyutta yürütüldü. Her iki çalışmayı işçi sendikalarıyla çok yakın bir işbirliği içinde yürütmek gerekti. Yayınlardan da bu görülebilir. Örneğin THY’nin özelleştirilmesiyle ilgili çalışmada Hava-İş ile işbirliği, su için Genel-İş’le işbirliği yapmak gibi. Kitaplar da KİGEM ve ilgili sendika imzasıyla yayımlanmıştı.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM, işbirliği yaptığı kuruluşların bazılarının eylem ve mitinglerine de katılım göstermiştir (KİGEM, 1997a: 2; KİGEM, 1997b; KİGEM, 1998a: 4; KİGEM; 2001a: 2; KİGEM, 2005b: 1):

- Enerji ve Maden Platformunun gerçekleştirdiği mitingler, bildiri dağıtımları ve imza kampanyası.
- Zonguldak-Ereğli’de Türk-İş ve diğer örgütler tarafından ERDEMİR’in özelleştirilmesine karşı düzenlenen miting.
- Muğla-Yatağan, Kırklareli-Lüleburgaz, Ankara-Çayırhan ve Zonguldak-Çatalağzı’nda elektrik özelleştirilmesine karşı Tes-İş ve T. Maden-İş tarafından düzenlenen mitingler.
- Bor madenlerinin özelleştirilmesine karşı Petrol-İş Sendikası Bandırma Şubesi tarafından düzenlenen miting.
- SEKA İzmit İşletmesinin kapatılmasına karşı Selüloz-İş Sendikası üyesi işçilerin yaptığı eylemler.

³² KİGEM (2002b), Petrol-İş’in yayınladığı Petrol-İş Yılığının devamlılığını sağlamak düşüncesinin KİGEM tarafından benimsendiğini belirterek, bu içerikte bir yayının sendika işbirliğiyle çıkartılması önerisinde bulunmuştur. Ancak arşiv belgelerinden izleyebildiğimiz kadarıyla bu tür bir yayın çıkartılamamıştır.

KİGEM’in sendikaları ve kitle örgütlerini neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısında harekete geçirme çabaları

KİGEM’in sendikacılık hareketine dayanırken sahip olduğu önemli özelliklerden biri de sendikaları neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısında harekete geçirme çabası içerisine girmiş olmasıdır. KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler, KİGEM’in sendikalarla bir araya geldiği toplantılarda, sendikaların neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısında gerekli tepkiyi vermezse, bunun “görev ihmali” olacağını söylediğini aktarmaktadır. Bu anlamda KİGEM, sendikaları görevlerini yerine getirme doğrultusunda harekete geçirmeye çalışmıştır. KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan’a göre de KİGEM, özelleştirmeler karşısında “ideolojik olarak haklı bir pozisyona” gelmek isterken, sendikacıları da bu görüşe getirmek için bir çaba harcamış; bunda belirli ölçülerde başarılı da olmuştur. KİGEM’in bu yöndeki çabalarını bir tür “iç mücadele” olarak nitelendirmek mümkündür.

Bu yönüyle KİGEM, özelleştirmeler karşısında sendikal alandaki sorgulama, tepki ve mücadele arayışlarının içerisinde doğmuş; ama kurucu ve üyelerinin, KİGEM’e kimliğini veren düşünsel ve ideolojik özellikleri temelinde, sendikacılık hareketinden daha öngörülü olma, daha önce davranma, daha ilerde tavrı alma ve daha radikal tepkiler üretme, sendikacılık hareketini de bu çizgiye çekme eğiliminde olmuştur. Mümtaz Soysal’ın ve KİGEM’in, “*Her sendika bir KİGEM olmalı ve öyle çalışmalı*” cümlesi bu konum ve yaklaşımı özetlemektedir (KİGEM, 2004a: 1; KİGEM, 2005b: 1). Bu nitelikleri bakımından KİGEM’i, dayandığı sendikacılık hareketinin ideolojik ve eylemsel sınırları içerisinde kalan bir yapılanma olarak düşünmek hatalı olur. KİGEM, sendikaları ve toplumu özelleştirmeler karşısında tepki üretmeye ve mücadele etmeye zorlayıcı bir niteliğe sahip olmuş; Türkiye’de sendikacılık hareketinin tarihten getirdiği ve konjonktürel sınırlarının içerisine hapsolmemiştir. Bu çabanın tespit edebildiğimiz bazı somut örneklerini gösterebiliriz.

- KİGEM (1997c), elektrikte özelleştirme sürecine karşı Türk-İş, Atatürkçü Düşünce Derneği ve Tüketici Derneğini, Enerji ve Maden Platformunun eylemlerine katmak için girişimlerde bulunmuştur.
- KİGEM, özelleştirme gündeminin yoğunlaşması üzerine, Türk-İş Genel Başkanını ve Türk-İş’e bağlı sendikaları durum değerlendirmesi yapmak ve ortak tavrı sergilemek amacıyla 17.02.1997 tarihinde Türk-İş’te yapılacak toplantıya davet etmiştir.³³
- KİGEM (1997d) Genel Sekreter İlter Ertuğrul imzasıyla 19.08.1997 tarihinde Türk-İş’e yazdığı bir yazıyla, Anayasa Mahkemesinin Özelleştirme Yasasının ilgili hükümlerini iptal etmesiyle, yapılan özelleştirmelerin Anayasaya aykırı olduğunun ve bu işletmelerin geri alınmasının kesinleşmesiyle, mahkeme kararına uyulmaması ihtimaline dikkat çekmiş ve bu kararın uygulanmasının, sendikaların “kararlı tavrına” bağlı olduğuna

³³ Liman-İş Sendikasına gönderilen ortak davet mektubu için bkz. KİGEM, 1997ç.

işaret ederek, Türk-İş’e sendikalar arasında ortak tavır sağlama çağrısında bulunmuştur. KİGEM ayrıca, sendika şubeleriyle temasa geçmek ve sendikalarla işbirliği yapmak amacıyla olanak tanınması için Türk-İş’in desteğini talep etmiştir. KİGEM (1997e), Türk-İş Yönetim Kurulu Başkanlığı’na hitaben 14.11.1997 tarihinde bir yazı daha göndermiş, Türk-İş’in 11.09.1997 tarihli Başkanlar Kurulu bildirisinde,³⁴ mahkeme kararının uygulanmasının sağlanması talebini hatırlatarak, Cumhuriyet’in 75’inci kuruluş yıldönümü vesilesiyle “Cumhuriyete ve eserlerine sahip çık”³⁵ kampanyası yapmayı planladığını bildirmiş ve Türk-İş’e bu etkinliklerde önder olarak yer alması dileğini iletmıştır. Türk-İş (1997b) ise, 02.12.1997 tarihli Başkanlar Kurulu bildirisinde bu çağrıya özel olarak yanıt vermemekle birlikte, mahkeme kararının uygulanması ve uygulamayanlar hakkında kovuşturma açılması talebinde bulunmuştur.

- KİGEM (1999b), Petrol-İş Başkanı Mustafa Öztaşkın, Tes-İş Başkanı Mustafa Kumlu, Enerji-Yapı Yol Sen Başkanı Cengiz Faydalı ve TMMOB Başkanı Yavuz Önen’e özelleştirmeler karşısında “ulusal enerji politikalarını değerlendirmek ve ortak bir etkinlik düzenlemek amacıyla” KİGEM’de bir buluşma davetinde bulunmuştur.
- KİGEM (2000c) Türkiye’de tarımın sorunları konusunda sendikaları ve demokratik kitle örgütlerini ortak çalışmaya davet etmiştir.
- KİGEM, özelleştirmelerin sonuçlarının Türk-İş/KİGEM işbirliğinde araştırılması ve sonuçların kamuoyu ile paylaşılmasına dönük bir proje çalışmasına başlamıştır (KİGEM, 2005b: 2). İlk olarak 8’inci Genel Kurul Raporunda sözü geçen bu araştırma projesiyle ilgili olarak, *“Zaman ve kaynak gerektiren bu düşünce için bir proje hazırlanarak 2002 Mayıs ayında Türk-İş’e sunulmuş,³⁶ ancak sonuç alınmamıştır”* denilmiştir (KİGEM, 2003a: 5). KİGEM daha sonra, 2003 yılında, “Özelleştirme Değerlendirmeleri” adlı bir proje başlatılması kararı almış ve bu konuyla ilgili raporlar yayımlamıştır (KİGEM, 2004a: 3-4). Bu süreçte, KİGEM (2004ç) Türk-İş’e bir yazı yazarak, özelleştirmelerin “yerinde yapılacak somut incelemelerle” varılacak sonuçlarının belirlenmesinin en doğru Türk-İş ile birlikte gerçekleştirilebileceğini ifade etmiş, bu çalışma konusunda yönetimin görüşünü sormuştur. Türk-İş ile Mümtaz Soysal arasındaki görüşmelerin sonucunda, özelleştirmelerin sonuçlarının kuruluş ve sektör bazında değerlendirileceği bir projeye başlanmasına karar verilmiştir. Bu konunun paylaşıldığı 10’uncu

³⁴ Bkz. Türk-İş, 1997a.

³⁵ KİGEM’in yapmayı planladığı bu kampanyanın altbaşlıkları, “Cumhuriyet ve hukukuna, tesislerine, kurumlarına, ormanlarına, kıyılarına, limanlarına, hazine arazilerine, kamu mallarına, demiryollarına, denizyollarına, madenlerine ve kabotaja sahip çık” şeklinde belirlenmiştir. KİGEM belgelerinden bu kampanyanın yapıp yapılamadığı izlenememiştir; arşivde yapıldığıyla ilgili bir belgeye rastlanamamıştır (KİGEM, 1997f).

³⁶ Önerilerin bu proje için bkz. KİGEM, 2002c.

Genel Kurul Raporunda, yapılması gerekenin, “Tüpraş, Petkim, THY, Telekom, Şeker Fabrikaları, TEKEL, Demiryolları, Limanlar, Erdemir, enerji santralleri ve elektrik dağıtımına ilişkin özelleştirme uygulamalarına karşı güçbirliği” oluşturmak ve bunun bir yolunun da sendikaların kendi başına yapacakları çalışmalara KİGEM ve Türk-İş olarak destek vermek” olduğu belirtilmiştir. KİGEM aynı zamanda projenin amacına ulaşması için işbirliklerine açık olduğunu da kaydetmiştir (KİGEM; 2005b: 2). “Özelleştirmenin Bilançosu” adlı projede Prof. Dr. Oktar Türel, Prof. Dr. Ahmet Alpay Dikmen ve KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz’ın yanında çeşitli araştırma görevlileri de çalışmış, 2006 yılında Kırşehir PETLAS, Bursa Asil Çelik ve Gemlik Gübre, Giresun SEKA ve Liman, Adana Sümer Holding işletmeleri ve Bolu SEKA işletmelerinde incelemeler yapılmıştır. Projeye ilgili olarak 2005 yılı Ağustos ayında Türk-İş Başkanlar Kuruluna sunulmak üzere bir ön rapor hazırlanmış, 2005-2006 yıllarında daha önce hazırlanmış sektör raporlarının güncellenmesi planlanmıştır. Ancak ilerleyen süreçte kaynak yetersizliği ve inceleme yapılacak işletmede muhatap bulunamaması nedenleriyle 2007 yılında projenin çalışmaları durdurulmuş (KİGEM, 2006a: 3-4; KİGEM, 2007aa: 2-3s); daha sonra çalışmalar tekrar başlamış ve 2009 yılında Türk-İş’e bir ön rapor verilmiş olmakla birlikte aynı yıl proje benzer nedenlerle sonlandırılmıştır (KİGEM, 2009a).

- KİGEM (2004d) aynı zamanda Türk-İş’e uzun vadeli ve ulusal nitelikte bir iktisat kongresi düzenleme işbirliği önerisinde bulunmuştur.
- KİGEM, enerjide özelleştirmelerin beraberinde getirdiği çeşitli ekonomik ve hukuki sorunları kamuoyuna duyurmak amacıyla yaşama geçecek Enerji Sektöründe İdari ve Hukuki Yapılanma ve Enerjinin Geleceği adlı bir “projeyi sahiplenmesi için de Tes-İş” ile görüşmüştür (KİGEM, 2006a: 3). Tes-İş kaynak sağlamayı kabul etmiş ve projenin hazırlık çalışmaları, EMO’nun desteğiyle devam etmiştir (KİGEM, 2007a: 3).

KİGEM’in Açtığı Davalar ve Açılan Davalara Verdiği Hukuki Destekler

KİGEM, hukukun idari işlemler karşısında daha etkin bir araç olarak kullanılabildiği 1990’lar ve 2000’lerin başında, özelleştirmeler karşısında hukuk yoluna sıklıkla başvurmuştur.³⁷ Bütün bu dava süreçlerinden sonra KİGEM’in mücadelesinde en çok ses getiren, KİGEM’in tanınırlığını³⁸ ve kabul görürlüğünü

³⁷ Aydın (2005), incelediği 105 davanın çoğunun (yüzde 59) idare mahkemelerinde, yüzde 25’inin ise Danıştay’da görüldüğünü belirlemiştir.

³⁸ KİGEM’in tanınırlığı denildiğinde, özellikle vakıf olarak yeniden örgütlendikten sonra yaptığı çalışmalarla, başta basın olmak üzere kamuoyunda giderek daha fazla tanınır ve bilinir olduğu söylenebilir. KİGEM arşivinde yer alan yüzlerce sayfalık “Basında KİGEM” dosyası bu olguyu desteklemektedir. Örneğin KİGEM’in 01.01.1996 ile 29.05.1996 tarihleri arasında 23 farklı haberde yer aldığı kaydedilmiştir (KİGEM, 1996a: 6). Ancak diğer

sağlayan, en çok etkili olduğu ve sonuç aldığı eylemler arasında açtığı ve hukuki destek verdiği davaların³⁹ özel ve önemli bir yerinin olduğu vurgulanmalıdır. O kadar ki, bir dönem -ve belki de hâlen- KİGEM, esas olarak özelleştirmeler karşısında açtığı ve destek verdiği davalarla birlikte anılmaktadır. KİGEM’in bu mücadele yolunu seçmesi ve aktif bir biçimde kullanmasında, kurucu ve başkanı Mümtaz Soysal’ın Anayasa hukukçusu kimliğinin de belirleyici etkisinin altını çizmek gerekir. Bu arada, KİGEM’in çeşitli sendikalara hukuki destek vermesinin arkaplanında sendika avukatlarının iş davalarına bakmaları, idare hukukuna yeterince hakim olmamaları da etkili olmuştur. Diğer taraftan KİGEM, bu yoğun hukuk mücadelesini az sayıda kişiyle yapmış, Mümtaz Soysal’ın Anayasa hukukçusu kimliği belirleyici rol oynamış, dava dosyalarının hazırlanmasında İlter Ertuğrul ve Ayla Yılmaz yoğun çabalar sarfetmiş, Prof. Dr. Onur Karahanoğulları ve Prof. Dr. Tuğrul Katoğlu da dava dilekçelerinin hazırlanmasına gönüllü olarak destek vermişlerdir.⁴⁰ KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan *“Yetişilemiyordu, bir dava süreci o kadar çok zaman alıyordu ki, çok zahmetliydi ve yeterli insan da yoktu”* demektedir.

“Yoğun bir hukuk mücadelesi olarak, son derece kuvvetli gerekçelerle, hukukun tüm olanakları kullanılarak yapıldı. Mümtaz Hoca Anayasa hukukçusu olarak en iyi bilenlerden biriydi. O işin ustasıydı, onunla beraber İlter Ertuğrul, bütün pratik sürecini, muazzam bir çaba göstererek büyük bir başarıyla yürütmüştü. Özelleştirmeleri hukuk yoluyla ve sendikaların meydan gösterileriyle durdurmak konusuna yoğunlaştı.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

“Yaptığı en önemli iş, hukukçu olmasının da etkisi var, idari yargıya taşıdı, taşımaya çalıştı sendikaların aracılığıyla özelleştirmeleri. (...) İdari davaya taşınması en kritik adımdı.” (KİGEM Kurucusu ve Yönetim Kurulu üyesi Korkut Boratav)

KİGEM, tartışıldığı ve yürürlüğe girdiği 27.11.1994 tarihinden itibaren Özelleştirme Yasası olarak bilinen 4046 sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanunun “başta özelleştirmede kullanılan değer tespiti ve ihale yöntemleri” ile Özelleştirme Yüksek Kuruluna (ÖYK) tanınan yetkiler olmak üzere birçok maddesinin Anayasaya aykırı olduğunu savunmuştur. Nitekim, bu yasanın 18’inci maddesinin b ve c bendleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve böylelikle, 27.11.1994 ile 08.04.1997 arasında yapılan özelleştirmelerin tümünün

yandan, özelleştirmelerle mücadeleyle ilgili haberlere uygulanan sansürün kırılması yönünde de çabaların olduğuna (KİGEM, 2006a: 4; KİGEM, 2007a: 3), bunda KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz’ın özel taktik ve çabalarının varlığına işaret etmek gerekir.

³⁹ Yeri gelmişken, KİGEM’in hukuk mücadelesinin bütünsel ve ayrıntılı olarak ayrı bir çalışmada incelenmeyi hak ettiğini de belirtmiş olalım. Bu konuda bir ilk çaba için bkz. Aydın, 2005.

⁴⁰ Karahanoğulları ve Katoğlu’nun bu katkılarına Ertuğrul (2011: 474) da işaret etmektedir.

Anayasaya aykırı olduğu ortaya çıkmıştır.⁴¹ Bunun üzerine ilgili hükümler 4232 sayılı Yasa ile değiştirilmiştir. KİGEM ise, bu yeni hükümlerin Anayasaya eskisinden daha çok aykırı olduğunu savunmuş ve Anayasaya aykırılık itirazında bulunmuştur (KİGEM, t.y.(a); KİGEM, 1998a: 6, 8).⁴²

KİGEM’in hukuk mücadelesinin önemli uğraklarından biri de KİGEM’in dava açma ehliyeti konusu ve menfaat bağı⁴³ etrafında düğümlenmektedir. Danıştay 10. Dairesi, 22.04.1999 tarihinde, “KİGEM’in Edirne Lalapaşa Çimento Fabrikasının satışına ilişkin açtığı iptal davasına ehliyet yönünden red kararı” vermiştir. “Bu kararın ardından KİGEM’in temyiz başvurusuna Barolar Birliği’nden, İstanbul Barosu’ndan, Prof. Dr. Ersan İlal’den ve Prof. Dr. Ülkü Azrak’tan KİGEM’in dava açma ehliyetine sahip olduğu yönündeki olumlu görüşleri de” eklenmiştir.⁴⁴ Öte yandan bu temyiz başvurusunun hemen sonrasında, Elazığ, Gümüşhane, Ergani, Van Çimento Fabrikaları, GSM/Telsim, Gebze Doğalgaz Çevrim Santrali ve Denizbank’ın satışının iptali için açılmış olan davalarda, ehliyet yönünden verilen karara dayalı olarak red kararları verilmiştir (KİGEM, 2000b: 6). Danıştay Dava Daireleri Kurulunun 2000 yılında verdiği kararla KİGEM’in dava açma ehliyetine sahip olduğu kabul edilmiş; bu karar 04.07.2000 tarihinde KİGEM’e tebliğ edilmiştir (KİGEM, 2001: 1).

“Daha çok hukuki konularda dava açma hakkına sahip oldu ve önemi arttı bu tür konularda. Öncelikli olarak dava açma hakkında, gelen bir karar vardı bize Danıştay’dan. Daha sonra yetki ile ilgili açılan davada olumlu yanıt geldi. (...) KİGEM, sendikalarla yaptığı ortak çalışmalarla idari yargıda dava süreçlerini hazırlamaya başladı ve sendikalara dava açma konusunda hukuki destek verdi. Hukuki sürecin hazırlığını KİGEM yaptı.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

Arşiv taramasına dayalı olarak KİGEM’in açtığı davalar şöyle sıralanabilir:

- Edirne Lalapaşa, Kars, Van, Gümüşhane, Elazığ ve Ergani çimento fabrikalarının özelleştirilmesine karşı açılan davalar (KİGEM, t.y.(b): 11; KİGEM, t.y.(c): 6).

⁴¹ Mümtaz Soysal (1999) KİGEM’in kuruluşunun 5’inci yıldönümü dolayısıyla yapılan kutlama etkinliğindeki konuşmasında, özelleştirmelerle ilgili verilen yürütmeyi durdurma ve iptal kararlarını, “kamu mallarına sahip çıkma doğrultusunda bir bilinci destekleyen” kararlar olarak değerlendirmiştir.

⁴² Bu dönemde, ORÜS A.Ş. Şavşat işletmesinin özelleştirilmesine ilişkin açılan iptal davasında ileri sürülen Anayasa’ya aykırılık itirazı Erzurum İdare Mahkemesi tarafından 11.06.1998 tarihinde Anayasa Mahkemesine götürülmüştür (KİGEM, 1999a: 6).

⁴³ Benzer bir vurgu ve bu konunun KİGEM nezdinde somutlanması için bkz. Aydın, 2005: 7-12.

⁴⁴ KİGEM’in dava açma ehliyeti olduğunu ortaya koyan dava dilekçeleri, hukuk görüşü olmalarının yanında adeta akademik metin niteliği de taşıyan belgelerdir.

- Anadolubank’ın özelleştirilmesiyle ilgili yürütmenin durdurulması ve satış işleminin iptali için açılan dava (KİGEM, t.y.(ç): 4).
- Deniz Nakliyat A.Ş.’yle ilgili açılan dava (KİGEM, t.y.(ç): 6).
- Denizbank’la ilgili ÖYK’nın satış kararının iptali için açılan dava (KİGEM, t.y.(ç): 5).
- PETLAS’ın özelleştirilmesine karşı ilgili ÖYK kararının iptal ve satış sözleşmesinin yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan dava, 26.03.1997.
- Telekomünikasyon hizmetlerinin GSM lisanslarının Turkcell ve Telsim’e sözleşmeyle devredilmesi üzerine açılan dava (KİGEMFAKS, 1998a: 2).
- SSK Elbistan Hastanesinin 5 yıl süreyle bir firma ve vakfa kiralınmasına karşı TTB ile KİGEM işbirliğiyle açılan dava (KİGEMFAKS, 1998b: 3).
- Etibank’a ait trona maden sahasının işletme ruhsatının bir firmaya devriyle ilgili imzalanan ve Yüksek Planlama Kurulu (YPK) kararıyla onaylanarak yürürlüğe giren Çerçeve Anlaşmanın dayanağı olan işlemin iptali için açılan dava (KİGEMFAKS, 1999c: 2).
- Türk Telekomünikasyon A.Ş.’nin özelleştirilmesine karşı açılan davalar (KİGEM, 2001b; KİGEM, 2002a: 6)
- IMF Niyet Mektuplarının “hukuksal durumunu açıklığa kavuşturabilmek” amacıyla, 30.01.2001 ve 09.12.2001 tarihlerinde “IMF’ye verilen Niyet Mektubu’nun yok hükmünde sayılması için” 27.03.2001 tarihinde açılan idari dava⁴⁵ (KİGEM, 2002a: 5, 10) ve Ankara 3. İdare Mahkemesinin red kararı üzerine temyiz için Danıştay’da açılan dava (KİGEM, 2006a: 2).
- Ziraat, Halk ve Emlak Bankalarının özelleştirilmesiyle ilgili Bakanlar Kurulu kararına karşı açılan 17.05.2001 tarihli dava (KİGEM, 2001c; KİGEM, 2002a: 7).
- İSDEMİR A.Ş.’nin ERDEMİR A.Ş.’ye devrine ilişkin ÖYK kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle 16.04.2001 tarihinde açılan dava (KİGEM, 2001ç; KİGEM, 2002a: 10).
- Çayırhan Termik Santralinin devriyle ilgili TEAŞ Yönetim Kurulunun 20.06.2000 tarihli kararının yok hükmünde olduğuna karar verilmesi ve yürütmenin durdurulması istemiyle 22.05.2001 tarihinde açılan dava (KİGEM, 2001d; KİGEM, 2002a: 10).
- “Petrol Ofisi A.Ş.’de kamuya hak ve yetkiler tanıyan ‘imtiyazlı hisse’yi süresinden önce” kaldıran ÖYK kararına karşı açılan dava (KİGEM, 2003a: 4-5).
- Eti Alüminyum A.Ş.’nin Seydişehir işletmesinin satışını onaylayan ÖYK Kararının yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle Metalurji

⁴⁵ Bu davanın, KİGEM’in en çok ses getiren hukuk mücadelelerinden biri olduğu söylenebilir.

Mühendisleri Odasıyla birlikte açılan dava (KİGEM ve Metalurji Mühendisleri Odası, 2005; KİGEM, 2006a: 1).

- TEAŞ ile ENKA Interger Konsorsiyumu arasında Gebze, İzmir, Ankara, Adapazarı Bölgesinde doğal gazı dayalı termik santral kurma ve işletme konusunda imzalanan sözleşmenin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan dava, 2005.
- Yap-işlet modeliyle üretim yapacak santrallerin yapımını üstlenen firmalarla yapılan sözleşmelerin imtiyaz sözleşmesi olması gerektiğini savunarak açtığı davada, 2005 yılında Danıştay 10. Dairesinin yürütmeyi durdurma kararının uygulanması için idareye verilen 30 günlük sürenin bitimine bir gün kala Bakanlar Kurulu tarafından alınan Presip Kararının iptali istemiyle açılan dava (KİGEM, 2006a: 2).
- “İzmir Limanının 49 yıllığına işletme hakkı devri yoluyla özelleştirilmesi için 03.05.2007 tarihinde yapılan ihaleye ve ihale sonrasında ilgili ÖYK kararına karşı açılan iki ayrı dava (KİGEM, 2008a: 3).
- ÖYK’nın 22.04.2008 tarihli kararıyla karara konu olan 22.02.2008 tarihli TEKEL’e ait sigara üretim işi ve varlıklarını özelleştiren ihale işleminin yürütmelerinin durdurulması ve iptali istemiyle Ziraat Mühendisleri Odası ve KİGEM (t.y.) tarafından açılan dava.
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun 26.06.2008 tarihli elektrik zammı kararının kamu yararına aykırı olduğu gerekçesiyle, “geriye dönük telafisi olanaksız zararlar doğmaması açısından öncelikle ve ivedilikle davalı idarenin savunması alınmaksızın” KİGEM, Tüketici Hakları Derneği ve ESM (2008a) tarafından açılan yürütmenin durdurulması ve iptal davası.
- Doğalgaz zammına dayanak olan 14/02/2008 tarihli YPK kararının yürütmesinin durdurulması ve iptali için KİGEM, Tüketici Hakları Derneği ve ESM’nin (2008b) birlikte açtığı dava.

KİGEM aynı zamanda, sendikalara dava açma konusunda hukuki destek de vermiş, sendikaların açtıkları kimi davaların dilekçelerini yazmıştır. Dava dosyaları, bilgi notları, Genel Kurul belgeleri ve diğer başka belgeleri içeren KİGEM arşivi incelendiğinde, KİGEM’in yaklaşık 200 civarında davanın açılmasına hukuki destekte bulunduğu anlaşılmaktadır. Bazılarının birden çok kez açıldığı gözönünde bulundurulduğunda, bu davaları önemli oranda paylaşıyoruz.

- KARDEMİR’in özelleştirilmesine karşı 28.02.1995’te bir KARDEMİR çalışanı tarafından iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 1).⁴⁶

⁴⁶ KİGEM, aynı zamanda dava açan işçinin dava sonrasında iş sözleşmesine son verilmesinden sonra kendisiyle dayanışma göstermiş, hukuki destekte bulunmuştur (KİGEMFAKS, 1998a: 2).

- PETLAS'ın özelleştirilmesine karşı, KİGEM ve Petrol-İş Sendikasının ortak açıklaması ile sendika ve işyerinde çalışan bir işçi tarafından iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 1).
- ÖYK kararına dayanarak Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) tarafından Fruko Tamek, Tamek Gıda Sanayii ve Mekta Ticaret'in Tamek Holding'e satış işlemine karşı Ankara Milletvekili Mehmet Kerimoğlu tarafından açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 1-2).
- Et ve Balık Kurumunun özelleştirilmesine karşı dava dilekçesi KİGEM tarafından hazırlanan 40 dava (KİGEM, t.y.(c): 1).
- ERDEMİR'in özelleştirilmesine karşı KİGEM ve Birleşik Metal-İş Sendikasının ortak çalışmasıyla sendika tarafından açılan dava ve Mümtaz Soysal tarafından açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 2).
- Sümer Holding A.Ş. işletmelerinin ÖYK kararıyla özelleştirilmesine karşı TEKSİF ve işyerlerinde çalışan işçiler tarafından açılan 16 ayrı dava ve Ayla Yılmaz tarafından açılan dava (KİGEM, 1996a: 3; KİGEM, t.y.(b): 10).
- METAŞ'ın özelleştirilmesine karşı Tütünbank ve üç kişi tarafından ÖYK kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan iki dava (KİGEM, t.y.(b): 3).
- Adıyaman Çimentoyla ilgili açılan iki dava (KİGEM, t.y.(c): 2).
- Çayırhan, Çayırhan Maden Sahaları ve Çayırhan, Orhaneli Termik Santraliyle ilgili işletme hakkının devir işleminin iptali istemiyle açılan davalar (KİGEM, t.y. (ç): 5, 7).
- Afşin Elbistan Termik Santrali'nin iki kömür sahasının işletmek üzere bir firmaya verilmesi işleminin iptali için, Mümtaz Soysal tarafından ve ayrıca T. Maden-İş Sendikası ve bir işçi için iki dava açılmıştır (KİGEM, 1996a: 3; KİGEM, t.y.(b): 3).
- İstanbul Anadolu Yakası elektrik dağıtım tesislerinin işletme hakkının bir firmaya devredilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararına karşı 25.04.1995 tarihinde Mümtaz Soysal tarafından açılan dava ve bir diğer dava (KİGEM, t.y.(b): 4).
- 06.03.1995 tarihinde Dışişleri Bakanlığı tarafından imzalanan ve 1996 yılı başında Gümrük Birliği'ne girilmesini öngören belgenin iptali istemiyle 05.05.1995 tarihinde İlter Ertuğrul tarafından açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 5).
- ÖYK'nın kararı ile HAVAŞ hisselerinin yüzde 60'ının satışına karşı Hava-İş ve KİGEM'in ortak çalışmasıyla sendika ve işyerinde çalışan bir işçi tarafından 22.05.1995 tarihinde açılan iptal ve yürütmeyi durdurma davası (KİGEM, t.y.(b): 5).
- Kemerköy ve Yeniköy İşletme Müdürlüğünün, yetkisiz olmasına karşın ÖİB'in onayıyla Anonim Şirkete dönüştürülmesi kararına karşı Tes-İş

Sendikası ve KİGEM’in ortak çalışmasıyla bu işletmelerde çalışan iki işçi tarafından 18.12.1995 tarihinde açılan davalar (KİGEM, t.y.(b): 6).

- ÖYK kararıyla TESTAŞ Aydın tesislerinin özelleştirilmesi kararına karşı iptal ve yürütmeyi durdurma istemiyle bir işçi tarafından açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 6-7).

- ÖYK kararıyla Petrol Ofisi A.Ş.’ye ait tanker, gemi, vb. varlıkların satış yöntemiyle özelleştirilmesine karşı Petrol-İş Sendikası ve KİGEM’in ortak çalışmasıyla işyerinde çalışan bir işçi tarafından 17.11.1995 tarihinde iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 7).

- ÖYK kararıyla TEAŞ’ın Yeniköy, Kemerköy, Soma-B ve Hamitabat Santrallerinin ve iki iştirakinin hisselerinin özelleştirme kapsamı ve programına alınmasına karşı iptal ve yürütmenin durdurulması istemiyle bir işçi ve iki elektrik abonesinin 11.05.1995 tarihinde açtığı üç dava (KİGEM, 1996a: 4; KİGEM, t.y.(b): 7).

- Bakanlar Kurulunun Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğünün Bölge Müdürlüğüne dönüştürülmesine ilişkin kararının ve buna dayalı olarak Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Müdürlüğü Yönetim Kurulunca alınan 28.08.1995 tarihli kararın işletmede çalışan bir işçi tarafından iptali istemiyle açılan dava (KİGEM, 1996a: 4; KİGEM, t.y.(b): 7-8).

- Kütahya Manyezit İşletmeleri A.Ş.’nin (KÜMAŞ) özelleştirilmesine ilişkin 1995/67 sayılı ÖYK kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan tarafından 06.11.1995 tarihinde açılan dava (KİGEM, 1996a: 4; KİGEM, t.y.(b): 8).

- Sümerbank’ın özelleştirilmesine ilişkin ÖYK kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle bir KİGEM çalışanı tarafından 13.11.1995 tarihinde açılan dava (Ehliyet yönünden reddedilmiş, karar temyiz edilmiş) (KİGEM, 1996a: 3; KİGEM, t.y.(b): 9).

- ÖYK’nın Türkiye Gemi Sanayii A.Ş.’ye ait Pendik Tersanesi, Pendik Motor Fabrikası, Camialtı, Haliç ve Alaybey Tersanelerinin özelleştirilmesi kararının iptali istemiyle açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 9).

- TKİ Orta Anadolu Linyitleri İşletmesi Bölge Müdürlüğünün iki kömür sahasında kömür üretilme işinin özelleştirilmesi kararının iptali için T. Maden-İş Sendikası ve bir işçi adına açılan iki dava (KİGEM, t.y.(b): 9).

- ORÜS A.Ş. işletmelerinin özelleştirilmesine karşı Ağaç-İş Sendikası ve işçiler tarafından 9 ayrı dava açılmıştır (KİGEM, 1996a: 3; KİGEM, t.y.(b): 10).

- Galatasaray, Işık, Koç, Sabancı ve Has Üniversitelerine kamu malı olan devlet ormanı arsa ve arazisi tahsisi ve Orman Bakanlığının Marmaris Kampının DPT’ye tahsisiyle ilgili Orman Mühendisleri Odası tarafından ve farklı tarafından açılan davalar (KİGEM, t.y.(b): 11; KİGEM, t.y.(c): 6, 7; KİGEM, t.y. (ç): 5).

- ÖİB’in Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.’ye ait limanların özelleştirilmesi işlemlerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Liman-İş Sendikası tarafından 17.10.1996 tarihinde açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 11).
- ÖİB’in PETLAS’ın özelleştirilmesi kararının iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle Petrol-İş Sendikası tarafından 22.10.1996 tarihinde açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 12).
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının ilanı ile 12 termik santralin maden sahalarıyla birlikte işletme hakkının 20 yıllığına devrini öngören kararın iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle T. Maden-İş Sendikası, Tes-İş ve Enerji-Yapı Yol Sen tarafından açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 12).
- 19 Hidroelektrik Santralinin tamamlattırılması ve işletmeye alınmasıyla ilgili ihale açma işleminin iptali istemiyle Tes-İş ve EMO tarafından açılan dava (KİGEM, t.y.(b): 12).
- Filyos Ateş Tuğlası San. Tic. A.Ş.’yle ilgili Çimse-İş Sendikası ve iki işçi tarafından açılan davalar (KİGEM, t.y.(ç): 6; KİGEM, t.y. (ç): 6).
- Akhisar Sigara Fabrikasıyla ilgili ortak işletme kararının iptali istemiyle Tek Gıda-İş tarafından açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 4).
- Antalya, Hopa, Ordu, Giresun, Sinop, Tekirdağ, Trabzon, İzmir Limanlarıyla ilgili Liman-İş Sendikası tarafından açılan davalar (KİGEM, t.y. (ç)).
- Kılavuzluk ve Römorkaj Hizmetleriyle ilgili Liman-İş tarafından açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 6)
- YPK’nın SEKA fidanlığının bir bölümünün Ford Otomotiv San. A.Ş.’ye satılması kararı ve Bakanlar Kurulunun bu işlemi bedelsiz olarak gerçekleştirmesi işlemi sonrasında Selüloz-İş Sendikasının her iki karara karşı açtığı dava (KİGEMFAKS, 1998a: 2).
- Yatağan Termik Santralinin işletme hakkının devir ve Yeniköy Termik Santralinin A.Ş.’ye dönüştürülmesi işleminin iptali istemiyle açılan davalar (KİGEM, t.y. (ç): 9).
- YPK kararıyla TEAŞ’a bağlanan bazı madenlerle ilgili T. Maden-İş tarafından açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 9).
- TÜGSAŞ ve İGSAŞ’ın özelleştirme programına alınmasına ilişkin ÖYK kararlarının iptali ve yürütmelerinin durdurulması istemiyle Petrol-İş tarafından açılan davalar (KİGEM, t.y. (ç): 10).
- TEDAŞ elektrik dağıtım hizmetlerinin 30 yıllığına devriyle ilgili kararın iptali istemiyle Tes-İş ve Enerji-Yapı Yol Sen tarafından açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 8).
- Türkiye Elektrik Kurumuna ait dağıtım tesisinin işletme hakkının devir işleminin iptali istemiyle açılan davalar (KİGEM, t.y. (ç): 9).

- TEKEL’in arsa ve arazilerinin özel şirketlere tahsisine ilişkin Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle Tek Gıda-İş tarafından açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 9).
- TKİ-Didim Eğitim ve Dinlenme Tesisleriyle ilgili ihale işleminin iptali istemiyle açılan davalar (KİGEM, t.y. (ç): 9).
- Gemile Koyu’nun imara açılmasına karşı açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 6).
- Kuşadası Dilek Yarımadası Milli Parkı, Kıdrak Tabiat Parkı, Topçam için saha ve çevre temizliği işinin ihaleye verilmesine karşı Orman Mühendisleri Odası tarafından dava (KİGEM, t.y. (ç): 6).
- Karabük Demir Çelik Fabrikasıyla ilgili ÖYK satış kararının iptali istemiyle açılan dava (KİGEM, t.y. (ç): 6).
- Sivas Demirçelik İşletmeleri A.Ş.’nin bir firmaya devri sonrasında istihdam ve üretimle ilgili satış sözleşmesine aykırı hareket edilmesi nedeniyle mağdur olan işçilere, sözleşmenin iptali amacıyla dava açılması için verilen hukuk desteği (KİGEMFAKS, 1998c: 3).
- POAŞ’ın ikinci kez özelleştirilmesine ilişkin ÖYK kararına karşı Petrol-İş tarafından açılan dava (KİGEM, 2001a: 2).
- Petrol-İş ve T. Maden-İş Sendikalarının, bor madenlerinin özelleştirilmesine dönük Eti Holding’in özelleştirme kapsamına alınmasıyla ilgili ÖYK kararına açtığı dava (KİGEM, 2001a: 3; KİGEM, 2002a: 5).
- Petrol-İş’in, Petrol Ofisi A.Ş.’nin özelleştirilmesine karşı açtığı dava (KİGEM, 2002a: 4).
- KİGEM’in, Mülkiyeliler Birliği, Ziraat Bankası ve Halk Bankası Müfettiş Dernekleri ve BES’i bir araya getirerek, ihtiyaç fazlası personel olarak başka kamu kurumlarına nakledilmelerine karşı kamu bankalarında çalışan personelin haklarını korumak için başlattığı dava açma süreci. (Açılan dava sayısı 4 bini aşmıştır) (KİGEM, 2002a: 7; KİGEM, 2003: 4; KİGEM, 2004a: 4).
- Mümtaz Soysal’ın, “THY’nin hava taşıyıcılarına da yer hizmeti vermek üzere bazı havaalanlarında aldığı A grubu çalışma ruhsatlarının, özelleştirmeden sorumlu Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu tarafından ‘özelleştirmenin felsefesine aykırı’” olduğu “gerekçesiyle iptal edilmesi üzerine Hava-İş Sendikası” tarafından açılan “dava dilekçesine eklediği ‘özelleştirmenin felsefesine ilişkin’ mütalaa” (KİGEM, 2003a: 4).
- T. Maden-İş Sendikasına, ETİ Gümüş, Krom, Bakır, Hekimhan ve Divriği işletmelerinin özelleştirilmesine ilişkin ÖYK kararı için açılacak davada verilen hukuki destek (KİGEM, 2004a: 3; KİGEM, 2005b: 1).
- “Özelleştirme sonrası iş kaybına uğrayanların sonradan çıkan hukuki sorunlarında yönlendirici” olma görevini sürdürme (KİGEM, 2005b: 1).
- Selülöz-İş Sendikasının SEKA İzmit İşletmesinin kapatılması kararına karşı açtığı davaya verilen destek (KİGEM, 2005b: 1).

- Mümtaz Soysal’ın, T. Haber-İş Sendikası tarafından Türk Telekom A.Ş.’nin yüzde 55’lik hissesinin satışıyla ilgili ÖYK kararına karşı açılan davanın hukuki mütalaasını hazırlayıp sendikaya sunması (KİGEM, 2006a: 1-2).
- ERDEMİR A.Ş.’nin yüzde 46,12’lik kamu payının satışını onaylayan ÖYK kararının iptali istemiyle Makine Mühendisleri Odası tarafından açılan davaya müdahil olunması (KİGEM, 2006a: 2).

KİGEM’in Suç Duyuruları

KİGEM, verdiği hukuk mücadelesinde suç duyurularında da bulunmuştur.

- 4046 sayılı Özelleştirme Yasasının 18’inci maddesinin b ve c bendlerinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi ve böylelikle, 27.11.1994 ile 08.04.1997 arasında yapılan özelleştirmelerin tümünün Anayasaya aykırı olduğunun ortaya çıkması üzerine, bu dönemdeki özelleştirme işlemlerinin iptali için açılan davalarda 20’ye yakın yürütmenin durdurulması ya da iptali kararı çıkmıştır. KİGEM, ÖYK’nın bu kararlardan üçü dışındakilerin uygulanmaması kararının hukuk dışı olduğunu vurgulamış,⁴⁷ bu nedenle, A. Mesut Yılmaz, Bülent Ecevit, Güneş Taner, Işın Çelebi, Zekeriya Temizel, ÖYK üyeleri ve ÖİB çalışanları hakkında birçok suç duyurusunda bulunmuştur (KİGEM, 1998a: 6; KİGEM, 1998b; KİGEM, 1997h). Örneğin KİGEM, limanların işletme hakkının devri için ihale açan değer tespit ve ihale komisyonlarında yer alan ÖİB görevlileri hakkında gerekli işlemlerin yapılması talebiyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuştur (KİGEM, 1996c).
- KİGEM, aynı zamanda santrallerle ilgili Danıştay 10. Dairesinin yürütmeyi durdurma kararının uygulanması için idareye verilen 30 günlük sürenin bitimine 1 gün kala Bakanlar Kurulu tarafından alınan Prensip Kararı için suç duyurusunda bulunmuş, iptali için dava açtığı bu karar hakkında verilen yürütmeyi durdurma kararının uygulanmaması nedeniyle de suç duyurusunda bulunmuştur (KİGEM, 2006a: 2; KİGEM, 2007a: 2).
- KİGEM, Danıştay 13. Dairesi tarafından Eti Alüminyum A.Ş. Seydişehir işletmesinin özelleştirilmesi için verilen yürütmeyi durdurma kararının idare tarafından uygulanmaması nedeniyle suç duyurusunda bulunmuştur (KİGEM, 2007a: 1; KİGEM, 2008a: 2).
- KİGEM’in de bir parçası olduğu ve sözcülüğünü yaptığı Bor Platformu, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Susuz Boraks Üretimi İhalesinin 2840 sayılı Maden Yasasına aykırılığını ileri sürerek 07.07.2007 tarihinde Ankara Adliyesinde suç duyurusunda bulunmuştur (KİGEM, 2008a: 3).

⁴⁷ Ayrıca bkz. KİGEM, 1997g.

KİGEM’in Özelleştirme İzleme Faaliyetleri

KİGEM dava açma, hukuki destek verme ve suç duyurusunda bulunma gibi çalışmaların yanında yapılan özelleştirme süreçlerini izleme faaliyetlerinde de bulunmuştur.

- KİGEM, TESTAŞ Aydın Tesistlerinin 95/77 sayılı ÖYK kararıyla, mevcut faaliyetlerinin sürdürülmesi koşuluyla satılmasına karşın, ana sözleşmesinde yer alan “her türlü elektrik, elektronik ve diğer amaçlı makinaların üretimi” ibaresinde yer alan “üretim” ifadesinin sözleşmeden çıkartılması üzerine, ÖİB’e başvuruda bulunmuş ve sözleşmede öngörülen yaptırımların uygulanmaması durumunda gerekli hukuki girişimlerde bulunacağını bildirmiştir (KİGEM, 1996a: 4-5).
- KİGEM, Et Balık Kurumuna ait Kars Et Kombinasyonunun ÖİB kararıyla özelleştirilmesinin ardından, satış ilanları ve kararında yer almasına karşın alıcı firmanın üretime devam koşuluna uymaması nedeniyle, ÖİB’e yazılı başvuruda bulunmuş ve sözleşmede öngörülen yaptırımların uygulanmaması durumunda gerekli hukuki girişimlerde bulunacağını bildirmiştir (KİGEM, 1996a: 5; KİGEM, 1996c).
- KİGEM, Genel Sekreter İlter Ertuğrul imzasıyla, ÖİB’e yazdığı yazıda Anayasa Mahkemesinin 4046 sayılı Özelleştirme Yasasının ilgili hükümlerini iptal etmesi üzerine tüm ÖYK kararlarının geçersiz kılındığını belirtmiş ve ÖİB’i hukuka saygılı davranmaya davet etmiş, aksi durumda sorumlular hakkında yasal yükümlülük doğacağını bildirmiştir (KİGEM, 1997).
- İlter Ertuğrul ÖİB’e bir yazı göndererek, mahkemelerce verilen yürütmeyi durdurma ya da iptal kararlarının ÖYK tarafından uygulanmaması yönünde bir karar alındığının Devlet Bakanı ve ÖYK üyesi Işın Çelebi tarafından açıklanması üzerine, bu durumun hukuk düzeninin “açıkça ihlali” ve görevi ihmal ve keyfi muamale suçunu oluşturacağını belirtmiş, bu nedenle söz konusu ÖYK kararının uygulanmamasının hukuki bir yükümlülük olduğuna dikkat çekmiş; aksi durumda suç duyurusunda bulunacağını bildirmiştir (KİGEM, 1997g).⁴⁸
- KİGEM (1998c), Eti Holding’e yazdığı bir yazıyla, Trona maden sahasının Eti Holding ile birlikte işletilmesi için davet usulüyle ihale yapılmış olmasının, şeffaflık ilkesine uyulmadığı, değer tespiti yapılmadığı ve Rekabet Kurulundan izin alınmadığı gerekçeleriyle hukuken geçerli olmadığını bildirmiş, sözleşmenin iptali ve kamuoyuyla paylaşılmasını talep etmiştir.
- KİGEM, POAŞ’ın özelleştirilmesi sürecindeki tekelleşmeyle ilgili olarak Rekabet Kuruluna yasal yetkilerini kullanması için başvurmuştur. KİGEM, POAŞ’ın yüzde 51 hissesinin ihale yoluyla satılmasının hukuksuz olduğunu,

⁴⁸ Bu yazı aynı zamanda, Devlet Bakanı-Özelleştirme Yüksek Kurulu Üyesi Yalın Erez, Maliye Bakanı Zekeriya Temizel, Devlet Bakanı Işın Çelebi, Devlet Bakanı Güneş Taner, Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit ve Başbakan Mesut Yılmaz’a da gönderilmiştir.

Rekabet Kurulunun onayının alınmadığını belirtmiş ve Kurulun ivedilikle incelemeye almasını ve gereğini yapmasını talep etmiştir (KİGEMFAKS, 1998a: 2; KİGEM, 1998c).

- KİGEM, Öz Gıda-İş Sendikasının talebi üzerine özelleştirilen Et ve Balık Kurumu ve Süt Endüstrisi Kurumu işletmelerinde durum tespiti yapmak üzere Kastamonu, Çankırı, Malatya, Elazığ ve Diyarbakır’da incelemelerde bulunmuştur (KİGEM, 1998a: 5).

- KİGEM, telekomünikasyon hizmetlerinin GSM lisanslarının Turkcell ve Telsim’e sözleşmeyle devredilmesi üzerine, Ulaştırma Bakanlığına dilekçeyle başvurarak bu sözleşmelerin kamuoyuna açıklanmasını talep etmiştir (KİGEMFAKS, 1998a: 2).

- KİGEM, bor madenlerinin özelleştirilmesi amacıyla Eti Holding’in özelleştirme kapsamına alınmasıyla ilgili ÖYK kararına karşı T. Maden-İş Sendikasının davasında alınan yürütmeyi durdurma kararı sonrasında, “bor madenlerinin çıkarılmasından ve işletilmesinden devlet tekelinin kaldırılması amacını” yasayla gerçekleştirme girişimlerini yakından izlemiştir (KİGEM, 2002a: 5).

- KİGEM, Petrol-İş’in talebi üzerine PETKİM, TÜPRAS ve TUGSAŞ ihalelerini izlemiş ve elde ettiği sonuçları yazılı olarak Sendika Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın ile paylaşmıştır (KİGEM, 2004a: 3).

- KİGEM, yukarıda sözü edilen Prensip Kararını Başbakanlıktan Bilgi Edinme Yasası çerçevesinde talep etmiş; ama ilgili karar “gizli” olduğu gerekçesi ileri sürülerek verilmemiştir (KİGEM, 2006a: 2).

- KİGEM, 2003 yılında yaklaşık 10 yıldır sürdürülen özelleştirme karşıtı mücadelenin birikimlerini, özelleştirmenin sonuçlarını değerlendirmek için; “işletmeler temelinde durum ve sonuçların saptanması”nı, “sektörler temelinde politikanın etki değerlendirmesinin yapılması”nı ve “Türkiye raporunun hazırlanması”nı içeren, “Özelleştirme Değerlendirmeleri” adlı bir proje başlatılmasına karar vermiştir. Bu proje kapsamında aşağıdaki değerlendirme konuları belirlenmiş, bu konularda özellikle “genç akademisyenler” tarafından raporlar hazırlanmıştır. Bu raporlardan sadece Eğitimde Çürüyüş (KİGEM), THY (Hava-İş) ve ORÜS (Tarım Orkam-Sen) çalışmaları kaynak yetersizliği dolayısıyla belirtilen kurumlar tarafından yayına dönüştürülebilmiştir. Diğerleriye, belirlenebilen tam listesi sonraki bölümlerde sunulduğu üzere, KİGEM’in raporları biçiminde basılmadan, sadece word dosyasında çıktıları alınarak değerlendirilmiştir (KİGEM, 2004a: 3-4; KİGEM, 2005b: 2).

- ✓ Rekabet kurulu kararları temelinde tekelleşme süreci
- ✓ Yabancı sermaye varlığı
- ✓ Özelleştirme kararları
- ✓ Eğitimde özelleştirme
- ✓ Sağlıkta özelleştirme

- ✓ Kamu bankacılığında özelleştirme
 - ✓ Çimento sektöründe özelleştirme
 - ✓ THY özelleştirmesi
 - ✓ Şeker sektöründe özelleştirme
 - ✓ Kardemir, Erdemir ve İsdemir (Çelik sektörü) özelleştirmesi
 - ✓ Taşkömürü Kurumu özelleştirmesi
 - ✓ Demiryolları özelleştirmesi
 - ✓ Sümerbank fabrikalarının özelleştirmesi
 - ✓ SEKA’nın özelleştirmesi
 - ✓ TEKEL özelleştirmesi
 - ✓ Hayvancılık Sektöründe Yıkım: EBK, SEK ve YEMSAN özelleştirmeleri
 - ✓ Enerji özelleştirmeleri (TÜPRAŞ, PETKİM, TEK, BOTAŞ)
 - ✓ Savunma Sanayii
 - ✓ Maden özelleştirmeleri
 - ✓ Türk Telekom özelleştirmesi
 - ✓ Özelleştirme karşısında sendikal tavır
- KİGEM, Danıştay 13. Dairesi tarafından Eti Alüminyum A.Ş. Seydişehir işletmesinin özelleştirilmesi için verilen yürütmeyi durdurma kararının ardından ÖİB’in davanın duruşmalı olarak görülmesi talebi üzerine, 2008 yılında verdiği iptal kararının da 30 günlük süre sonunda uygulanmamasıyla birlikte, ÖİB’e Bilgi Edinme Yasasına dayalı bir yazı yazarak gelişmeler hakkında bilgi istemiştir (KİGEM, 2008a: 3).
- KİGEM, Elektrik Dağıtım ve Milli Piyango özelleştirmeleri konusunda çalışmalar yapmıştır (KİGEM, 2009b: 2).

KİGEM’in Basın Açıklamaları ve Basın Toplantıları

KİGEM, Türkiye’nin neoliberal dönüşümü ve temel sorunları konusunda yıllara yayılacak şekilde onlarca basın açıklaması yapmış, gündeme bu yolla müdahale etmeye çalışmıştır. KİGEM’in yaptığı basın açıklamalarının, en çok özelleştirmeler etrafında yoğunlaşmış, bunlar arasında da özelleştirmelerin ekonomik ve sosyal boyutları ile sonuçlarını eleştiren açıklamalar ön plana çıkmıştır. KİGEM yaptığı basın açıklamalarında özelleştirmeleri, verdiği hukuk mücadelesi nedeniyle de hukuk yönü bakımından da kavramıştır. Bunun yanında, basın açıklamalarında kamu işletmelerinin savunulması ve özelleştirme yolunda yapılan düzenlemelerin eleştirildiği de ortaya çıkmaktadır. Özelleştirme konusu dışında, KİGEM’in basın açıklamalarında en çok, IMF, Dünya Bankası ve neoliberal politikalara dönük itirazlar; hukuk devleti ve yargı; bürokrasi ve devlet yöneticilerine dönük eleştiriler; mücadele ve dayanışma; deprem ve eğitim sistemi konuları öne çıkmıştır.

KİGEM’in yaptığı basın açıklamalarının yıllara göre dağılımı, KİGEM’in çalışmalarının yoğunluğu ile faaliyetsizleşme ve dağılıma seyri bakımından da bir fikir vermektedir. KİGEM örneğin 2001’e kadar, özellikle de 1990’lı yılların

sonlarında, çok sayıda basın açıklamasıyla gündeme müdahale etmeye çabalamıştır. Bununla birlikte, özellikle 2005-2006 sonrasında yılda sadece bir basın açıklaması yapar konuma geldiği görülmektedir.

KİGEM, görüşlerini basın toplantıları yoluyla da duyurmuştur. KİGEM'in düzenlediği ya da katkı sunduğu basın toplantılarının konularıyla şöyle belirlenebilir (KİGEM, 2000b: 8; KİGEM, 2002a: 9; KİGEM, 2008b; KİGEMFAKS, 1999c: 2; KİGEMFAKS, 1999ç: 2; KİGEMFAKS, 1999d: 2-3; KİGEMFAKS, 1999e: 1-2).

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından işletme hakları 20 yılına devredilecek 12 santralin ihalesi, 08.01.1997.
- Ulaştırma Politikaları ve Türkiye, 11.02.1999.
- Uluslararası tahkim, 22.06/07.1999.
- 17 Ağustos depremi sonrasında yaşananlar ve ülke yönetimi, 20.09.1999.
- ÖYK'nın POAŞ; TÜPRAŞ, THY, İSDEMİR; TELEKOM özelleştirmeleri ile GSM lisans devirleriyle ilgili kararlar, 14.10.1999.
- Sosyal Güvenlik Yasasıyla ilgili KİGEM Raporu ve buna dayanan Anayasa Mahkemesi'ne başvuru taslağının Emek Platformu bileşenleri ve Mümtaz Soysal ile açıklanması, 03.11.1999.
- T. Maden-İş Sendikası ve Türk-İş ile Eti Holding'in bor madenlerinin pazarlanmasını Turgay Ciner'in sahibi olduğu bir firmaya verme girişimi, 27.10.1999.
- Cumhurbaşkanı'nın özelleştirme ve hukuk devleti konusundaki tutumunun eleştirisi, 29.11.1999.
- Enerji Karmaşası ve Halkın Çıkarları kitabının tanıtımı, 09.03.2000.
- ÖYK kararları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek ve hükümeti uyarmak, 16.10.2000.
- Bor madenlerinin özelleştirilmesi, 10.01.2001.
- IMF'ye verilen Niyet Mektuplarının iptali için açıklayacak dava, 27.03.2001.
- Bor Platformunun Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Susuz Boraks Üretimi İhalesinin 2840 sayılı Maden Yasasına aykırılığı, 06.07.2007.
- Seydişehir Eti Alüminyum Tesisi'nin blok satış yöntemiyle satışını onaylayan ÖYK kararıyla ilgili Danıştay 13. Dairesi'nin verdiği iptal kararı, 08.02.2008.

KİGEM'in Bilimsel Çalışmaları, Yayınları, Raporları, Bilgi Notları

KİGEM'in önemli faaliyetlerinden biri de bilimsel çalışmaları, yayınları ve raporlarıdır. Bu yayınların küreselleşme ve neoliberalizmi teşhir eden özellikler taşıdığı görülürken, KİGEM'in belirli tesis, işletme ve sektörlerle dönük raporlar hazırladığı da belirtilmelidir (KİGEM, 1996a: 2; KİGEM, 2004b; KİGEM, 1997a). KİGEM Ekonomi ve Yönetimde Bilimsel Yaklaşım adlı bir dergi çıkarma kararı almış (KİGEM, 2005b: 3); ancak bu karar yaşama geçememiştir.

Yayınlar

- *Yeni Dünya Düzeni Karşısında Türkiye*, KİGEM - Türk-Harb-İş, 1995.
- *Emperyalizmin Yeni Masalı "Küreselleşme"*, KİGEM, Işık Kansu, 1996.
- *Dünden Bugüne SEKA, SELÜLOZ-İŞ- KİGEM*, 1996.
- *Sektörel ve İşletmecilik Boyutlarıyla TİGEM*, TARIM-İŞ - KİGEM, 1997.
- *Kamu Hizmetinde Özelleştirme*, KİGEM, Mümtaz Soysal, Yıldırım Uler, İzzettin Önder, Birgül Ayman Güler, 1997.
- *Özelleştirme Kimin İçin?*, PETROL-İŞ - KİGEM, 1997.
- *Türk KİT Sisteminin İktisadi Değerlendirmesi*, KİGEM, Korkut Boratav, Yakup Kepenek, Erol Taymaz, Taylan Bali, İlter Ertuğrul, Mehmet Ali Candan, 1997.
- *Telekomünikasyonda Özelleştirme*, KİGEM, Funda Başaran, Önder Özdemir, 1998.
- *Cumhuriyetin 75. Yılında Kamu Hizmeti Kamu Mülkiyeti*, KİGEM, 1998.
- *Petrolcünün Bağımsızlık Ateşi*, KİGEM, 1998.
- *Yerelleştirme Özelleştirme Yabancılaştırma*, DİSK/GENEL-İŞ - KİGEM, Onur Karahanoğulları, Serhat Salihoğlu, Faruk Özdemir, Zuhale Dönmez, Ayla Yılmaz, 1998.
- *Kamu Hizmeti ve Tabkim*, KİGEM, Mümtaz Soysal ve İlter Ertuğrul, 1999.
- *Enerji Karmaşası ve Halkın Çıkarları*, KİGEM - EMO-TES-İŞ SEN - PETROL-İŞ SEN-T.MADEN-İŞ SEN - ENERJİ YAPI YOL SEN, 2000.
- *T'nin Öyküsü*, KİGEM, İlter Ertuğrul, 2001.
- *Türkiye Şeker Sektörü Analizi*, KİGEM - TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Gökhan Günaydın, 2001.
- *Eğitimde Çürüme*, KİGEM, Nuray Ertürk Keskin, Aytül Güneşer Demirci, 2003.
- *AKP'nin Kamu Yönetimi Reformu*, KİGEM, Yayına Haz. Işık Kansu, 2003.
- *Liberal Reformlar ve Devlet*, KİGEM, 2004.
- *Özelleştirilen İstikbal: Türk Hava Yolları (THY)*, KİGEM, Tekin Avaner, 2004.
- *ORÜS, Tarım Orkam-Sen, Ferhunde Hayırsever.*

Raporlar

- *Karabük Dosyası*, 1994.
- *PETLAS Hakkında Ön Rapor*.
- *Yeni Dünya Düzeni Karşısında Türkiye*, 1995.
- *Uygulamalarıyla Özelleştirme*, 1997.
- *Et ve Balık Kurumu'nda Özelleştirme Üzerine*, 1998.
- *Ulaştırma Politikaları ve Türkiye*, 1999.
- *Trona Madeni ve Türkiye İçin Önemi*, 1999.
- *Türkiye Gemi Sanayi A.Ş. Tersaneler Raporu*, 1999

- *Asil Çelik* (Birleşik Metal-İş Sendikası ile ortak), 1999.
- *Ülke Yönetiminde Yapılan Yanlışlar Depremi Felakete Dönüştürdü*, 1999.
- *Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerine İnceleme*, Kübra Cihangir Çamur, 2003.
- *Türkiye’de Demir Çelik Sektörünün Özelleştirme Bilançosu*, Barış Övgün, 2003
- *Özelleştirme Sürecinde Sümerbank*, A. Menaf Turan, 2003.
- *İSDEMİR*, Demirhan Erdem, 2003.
- *SEKA Türkiye Selülöz ve Kağıt Fabrikaları İşletmesi İncelemesi*, Ceren Kalfa.
- *Türkiye’de Ulaştırma Politikaları ve İstanbul 3. Boğaz Köprüsü*.
- *Özelleştirme Değerlendirmeleri Araştırması*.
- *Petlas Lastik Sanayii ve Ticaret A.Ş. Karşibir İşletmesi Alan Araştırması Değerlendirme Raporu*, Cengiz Ekiz, 2006.
- *TÜPRAŞ’ın Önemi ve Sahipsiz Yangın*.

Bilgi notları

- *Tütün, Tütün Mamülleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün Özelleştirilmesinin Hukuksal Durumu*, 1997.
- *TEDAŞ İhale Şartnamesine Göre TEDAŞ’ta 657 Sayılı Yasa’ya ve Sözleşmeli Olarak Çalışanların Durumu*, 1998.

KİGEM’in Aylık Haber Bülteni ve İnternet Sayfası

KİGEM’in özgün çabalarından biri de 1998-1999 yıllarında çıkarttığı “KİGEMFAKS” adlı Aylık Haber Bültenidir. KİGEMFAKS’ın yayımlanmasına, “KİGEM’in etkinlik alanına ilgi gösteren duyarlı kişi, kurum ve kuruluşlarla daha yakın bir iletişim ve işbirliğini sağlamak amacıyla” başlanmıştır. KİGEMFAKS’ta, “kamu işletmelerinin durumlarına, yaşadıkları olumsuzluklara, özelleştirme uygulamalarına, yürütülen hukuk mücadelesi vb. gibi konulara haber niteliğinde”, ayrıca işçi hareketine ilişkin dünya ölçeğindeki haberlere yer verilmiştir (KİGEMFAKS, 1998a: 1; KİGEM, 1999a: 16).

KİGEM, 2005-2006 yıllarında bir internet sayfasına da sahip olmuştur (www.kigem.org.tr) (KİGEM, 2006a: 3; KİGEM, 2007a: 3).

KİGEM’in Düzenlediği ve Katıldığı Bilimsel Etkinlikler, Toplantılar ve Akademiyle Olan İlişkileri

KİGEM’in yıllara yayılacak şekilde bir diğer önemli müdahale aracı da sendika ve akademiyle olan ilişkileri temelinde düzenlediği bilimsel etkinlikler ve toplantılar başlığı altında yoğunlaşmaktadır. KİGEM’in yaptığı etkinliklerden saptayabildiklerimiz şunlardır:

- *Yeni Dünya Düzeni Karşısında Türkiye*, 14.01.1995.
- *Kuruluş kokteyli*, 28.03.1996.
- *Türkiye’de KİT Sistemi: Nicel Bir Analiz, Özelleştirme Sorunları ve Politika Seçenekleri*”, 29.11.1997.

- Enerji ve Hukuk, 20.12.1997.
- Kamu Hizmeti ve Yürütölme Biçimleri, 18.02.1998.
- Cumhuriyet’in 75. Yılında Kamu Hizmeti Kamu Mülkiyeti, 28.11.1998.
- 5. Yıl kuruluş kutlaması, 23.02.1999.
- Liberal Reformlar ve Devlet, 18-19.04.2003

KİGEM’in doğrudan düzenleyicisi olmamakla birlikte temsilci düzeyinde katıldığı ve katkıda bulunduğu pek çok etkinlik ve toplantı vardır (KİGEM, 1997a: 2; KİGEM, 1998a: 4; KİGEM, 2001a: 2; KİGEM, 2004c; KİGEM, 2005b: 1, 2; KİGEM, 2006a: 3-4; KİGEM, 2008a: 4; KİGEM, 2009b: 2; KİGEMFAKS, 1998b: 2; KİGEMFAKS, 1998ç: 3; KİGEMFAKS, 1999ç: 2-3; KİGEMFAKS, 1999g: 2; Selüloz-İş, 1996a; Ziraat Mühendisleri Odası, 2010):

- Ekonomik ve Sosyal Boyutları ile Yeniden Yapılanma Semineri, 19-21.08.1996, Tarım-İş, Samsun.
- Selüloz-İş Eğitimi, 12-13.06.1996; 24-25.09.1996; 05.11.1996.
- Tersaneler ve Özelleştirme, Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Özelleştirme Toplantıları Dizisi 1, 14.07.1996.
- “21. Yüzyılda Nasıl Bir Kamu Yönetimi” konulu TODAİE tarafından düzenlenen sempozyum, Mayıs 1997.
- Dünyada ve Türkiye’de Kamu Girişimciliğinin Geçmişi, Bugünü ve Geleceği Sempozyumunda Mümtaz Soysal’ın açılış konuşması, 06-07.10.1997.
- Gemi Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen Karayolu Ulaşımına Alternatif Çözümler Paneli, 18.10.1997, Silifke.
- Türk-İş’in kurduğu “Özelleştirmeye Karşı Sosyal Devleti Koruma Komisyonu” toplantısı, 1998.
- İzmit SEKA’nın kapatılmasıyla ilgili Dalaman’da Mümtaz Soysal’ın konuşmacı olarak yer aldığı geniş katılımlı panel, 01.11.1998.
- Friedrich Ebert Vakfı ile ICEM ortaklığıyla İstanbul’da yapılan “Özelleştirme Politikaları: Ekonomik Hesaplar ile Sosyal Sorumluluklar Arasında Bir Değerlendirme” konulu toplantı, 16-17.10.1998.
- Enerji Konferansı, 02-03.03.1999.
- Elektrik Enerjisi Sektöründe Özelleştirme Uygulamaları ve Kamu Yönetimine Etkileri Sempozyumu, 12.06.1999.
- Zonguldak-Ereğli’de Erdemir’in özelleştirilmesi konusunda TMMOB tarafından düzenlenen panel.
- Trabzon, Muğla-Yatağan ve Kemerköy’de elektrik özelleştirmesi konusunda Tes-İş tarafından düzenlenen konferanslar.
- Bursa’da elektrik santralleri ve dağıtım şebekesinin özelleştirilmesine karşı EMO ve Tes-İş tarafından düzenlenen panel.

- Samsun, Akhisar ve İzmir’de TEKEL’in özelleştirilmesine karşı Tek Gıda-İş, TMMOB, ZMO, TZOB ve Mülkiyeliler Birliği İzmir Şubesi tarafından düzenlenen paneller.
- Ankara’da özelleştirme uygulamalarına ilişkin ÖİB tarafından düzenlenen sempozyum.
- İstanbul’da tahkim konusunda TOBB tarafından düzenlenen konferans.
- Ankara’da Anayasa Mahkemesi tarafından düzenlenen Anayasa Yargısı Sempozyumu.
- İstanbul ve Çanakkale’de özelleştirme, hukuk ve yargı konusunda, İstanbul Barosu tarafından düzenlenen panel.
- Anayasa Hukuku Kurultayı 2001, 09-13.01.2001, Ankara.
- Türk Telekom’un Dünü ve Yarını, 16.06.2001, Ankara.
- Demokratik Eğitim Kurultayı, 01-05.12.2004, Ankara.
- Özelleştirme ve Ulusal Politikalar Konferansı, 09.03.2005
- 20. Yılında Türkiye’de Özelleştirme Gerçeği Sempozyumu, 26-27.05.2005. Bu sempozyuma KİGEM adına çeşitli sektörlerle ilişkin araştırma sonuçlarının paylaşıldığı katılımlar olmuştur.
- ERDEMİR’in özelleştirilmesiyle ilgili olarak Karadeniz Ereğlisi’nde Türk Metal’in düzenlediği panel.
- Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından düzenlenen Özelleştirme paneli, 10.05.2007.
- Karaburun Bilim Kongresinde, KİGEM üzerine KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz tarafından sunulan bildiri, 07-09.09.2007.
- Sendikal Arayışlar Sempozyumunda KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz tarafından kadın istihdamı üzerine yapılan açış konuşması, 08-09.03.2007.
- Türkiye’de Özelleştirme Gerçeği Sempozyumunda KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz tarafından sunulan “Özelleştirmenin Bilançosu” başlıklı bildiri, 13-14.11.2007.
- EMO Ankara Şubesi tarafından düzenlenen Kamu Girişimciliği Çalıştayında KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz’ın özelleştirmenin sonuçları üzerine yaptığı sunuş, 06-08.12.2007.
- KİGEM’in TMMOB ile birlikte hazırlıklarına başladığı “Özelleştirme Sonuçları ve Sosyal Devlet” konulu sempozyum.⁴⁹
- Yabancılaşma Kışkacında Türkiye Ekonomisi Sempozyumu, 17.05.2008, Ankara.

⁴⁹ Bu sempozyumun yapılp yapılmadığı tespit edilememiş olmakla birlikte, çalışmaların, konu içeriği ve görev alan kişiler itibarıyla Türkiye’de Özelleştirme Gerçeği Sempozyumu III’e doğru evrildiği düşünülmektedir.

- KİGEM, Ziraat Mühendisleri Odası ve Tütün Eksperleri Derneğinin TEKEL’in Yaprak Tütün İşletmelerinin kapatılması kararına karşı açılacak davanın hazırlıklarını ele aldığı toplantı, 06.02.2010, Ankara.
- İmza Günü ve Söyleşi “Kriz”, 17.10.2009, Ankara.
- Anayasal Özgürlükler ve Sağlık Hakkı Çalıştayı, 22.07.2010, İzmir.

KİGEM, kurucuları, üye ve katkıcıları bakımından esas olarak Ankara merkezli bir oluşum olmakla birlikte, Temmuz 1996’dan itibaren “İstanbul Toplantıları”nı da başlatmıştır. Bu toplantılara, akademisyenler, sendika ve meslek örgütü temsilcileri ve köşe yazarları katılmıştır. Toplantılarda elektrik, madenler, ormanlar, tarım, Süt Endüstrisi Kurumu, gemi sanayi, ulaştırma, tütün gibi konularda özelleştirmelerle ilgili sunulan bildiriler ve raporlar tartışılmıştır (KİGEM, 1997a: 2; KİGEM, 1999a: 9). KİGEM arşivinden çıkan belgelere dayalı olarak, İstanbul Toplantılarının aksamalarla birlikte devam ettiği; ancak zaman içerisinde toplantıların yapılamadığı ve katılımcı sayısını da azaldığı söylenebilir.

KİGEM’in Eğitimleri, Danışmanlıkları ve Bilgi Temelli Katkıları

KİGEM’in önemli faaliyet alanlarından biri de eğitimleri, danışmanlıkları ve bilgi temelli katkıları başlığı altında toplanabilir. Bu kapsamda, sendikalara eğitim verme, işten atılan ya da emekli edilen işçilerin hak arama mücadelelerine destek verme, özelleştirmeler konusunda milletvekillerine notlar hazırlama, kimi işçi grupları adına dava dilekçeleri yazma, davet edilen kimi etkinliklere temsilci gönderme, gazete ve dergilerle söyleşiler yapma, televizyon programlarına katılma bu başlık altında verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır. Bu örneklerden belirleyebildiklerimizi burada sıralayacağız.

KİGEM’in eğitim çalışmaları

Selüloz-İş Sendikası, Tarım-İş, Liman-İş, T. Maden-İş, Petrol-İş, Tes-İş, Tek Gıda-İş, Enerji Yapı-Yol Sen, Turizm Emekçileri Sendikası (KKTC) ile 1996, 1997 yıllarında eğitim çalışmaları düzenlemiştir (KİGEM, 1996a: 2; KİGEM, 1997a: 1; KİGEM, 1998a: 5).

KİGEM’in katıldığı toplantılar ve bilgi paylaşımları

KİGEM’in çalışmaları arasında çeşitli düzeylerdeki toplantılara katılım gösterdiği ve çeşitli biçimlerde bilgi paylaşımlarında bulunduğu da görülmektedir.

- 1994 yılında Başbakanlıkta kurulan PETLAS-PETKİM ve SÜMERBANK Komisyonlarına katılım göstermiş ve bu komisyonlarda görüşlerini paylaşmıştır (KİGEM, 1994). Ayrıca KİGEM’in PETKİM Aliğa ve Yarımcı tesisleri için kurucular arasında yer alan Ayfer Eğilmez ve Yaşar Bakan tarafından hazırlanan raporun “daha sonra Başbakan Yardımcılığında kurulan araştırma komisyonu raporuna temel teşkil” ettiği ve söylenenlerin çoğunun o raporda yer aldığı belirtilmiştir. Aynı şekilde İlter Ertuğrul’un

yazdığı “Uygulamalarıyla Özelleştirme” raporundaki⁵⁰ bilgiler, 17.11.1998 günü TBMM’de görüşülen, Özelleştirme Araştırma Komisyonu raporuna esas olmuş ve Mümtaz Soysal, TBMM Özelleştirme Araştırma Komisyonunun incelemesi kapsamındaki tüm özelleştirmeler için Başbakanlık Teftiş Kurulunun soruşturma yapmasını önermiştir (KİGEM, t.y.(a)).

- KİGEM, Soma Ege Linyitleri İşletmesi Müessesesi Müdürlüğünün Bölge Müdürlüğüne dönüştürülmesinin ardından, kamu görevlileri sendikası olan Maden-Sen’in başvurusu üzerine, “yerinde incelemeler yapmak ve bilgi edinmek amacıyla Soma’da” iki toplantı düzenlemiştir ve yönetim modeli tartışmaları başlatılmıştır (KİGEM, 1996a: 1).

- Pendik Tersanesi, Pendik Motor Fabrikası, Camialtı, Haliç ve Alaybey Tersanelerinin “özelleştirilmesi kararından sonra, Gemi ve Makine Mühendisleri Odaları ile işçilerin katılımıyla toplantılar düzenlenmiş ve tersanelerin durumunu ve önerileri içeren raporun hazırlık çalışmalarına başlanmıştır” (KİGEM, 1996a: 1).

- 1999 tarihli Sosyal Güvenlik Yasası KİGEM’de incelenmiş, kapsamlı bir rapor haline getirilmiş ve buna dayalı olarak Anayasa Mahkemesine bir başvuru taslağı hazırlanmıştır (KİGEMFAKS, 1999e: 1).

- KİGEM, 17 Ağustos Depreminin ardından, “Kamu Yöneticisi Olmak” başlıklı bir değerlendirme yazısını Başbakan Bülent Ecevit, bakanlar, siyasi parti liderleri, ÖİB ve Cumhuriyet Savcılığına göndermiştir (KİGEMFAKS, 1999e: 1).⁵¹

- Tek Gıda-İş Sendikasının TEKEL’in özelleştirilmesiyle ilgili İzmir, İstanbul ve Adıyaman’da gerçekleştirdiği toplantılara katılım gösterilmiştir (KİGEM, 2001a: 1).

- Bor madenlerinin özelleştirilmesine karşı mücadele kapsamında Eskişehir Emek Platformu tarafından düzenlenen toplantıya katılmıştır (KİGEM, 2001a: 2).

- Tek Gıda-İş Sendikasının TEKEL’in özelleştirilmesine karşı çalışma grubuna KİGEM’i temsilen Ayla Yılmaz da katılmış ve “TEKEL’in neden özelleştirilemeyeceği ve nasıl bir model ile yönetilebileceği konusunda yapılan çalışmalar sendika tarafından kitapçık olarak basılmıştır” (KİGEM, 2003a: 4).

- Selüloz-İş Sendikasının isteği üzerine özelleştirme programında olan SEKA Afyon, Balıkesir, Kastamonu, Taşucu, İzmit ve Çaycuma işletmelerinde düzenlenen özelleştirme konulu toplantılara katılım gösterilmiştir (KİGEM, 2003a: 5).

⁵⁰ KİGEM (t.y.(a)), 27.11.1994’ten sonra yapılan uygulamalardaki “rezalet, hukuk dışılık ve adamsendeciliğin” bu raporda yansıtıldığını belirtmektedir.

⁵¹ Bu yazı için bkz. KİGEM, 1999c.

- Mümtaz Soysal SEKA İzmit İşletmesini ziyaret ederek işçilerle görüşmüş, KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz ise üç kez fabrikaya giderek KİGEM adına bir dayanışma sergilemiştir (KİGEM, 2005b: 1).
- Alüminyum fabrikasının özelleştirilmesi ve ayrılan işçilerle ilgili olarak Seydişehir’de düzenlenen toplantılara katılmıştır (KİGEM, 2005b: 2; KİGEM, 2009c).
- Özelleştirme uygulamalarıyla ilgili KİGEM’in görüşlerini paylaşmak için Başkent TV yayınlarına katılmıştır (KİGEM, 2005b: 2).
- KİGEM, sayısı az da olsa “bazı milletvekillerine özelleştirme konularında verecekleri soru önermeleri için bilgi notları hazırlayarak” destek olmuştur (KİGEM, 2006a: 4; KİGEM, 2007a: 3).
- TEKEK Sigara İşletmelerinin özelleştirilmesine karşı Ziraat Mühendisleri Odası, Tütün Ekspertleri Derneği ve ESM ile yapılan ortak toplantıya katılmıştır (KİGEM, 2008a: 4).

KİGEM’e Yapılan İşbirliği/Güçbirliği, Destek ve Dayanışma Çağrıları

KİGEM’le ilgili ilginç boyutlardan biri de özelleştirme sonrasında yaşanan sorunlar nedeniyle ya da çok çeşitli gerekçelerle KİGEM’e yapılan işbirliği, güçbirliği, destek ve dayanışma çağrısı başvurularıdır. Örneğin KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu, “İşçiler gelirlerdi. Kendilerine yardım edilmesi umuduyla derinlerini paylaşırlardı” diyerek bu konuyla ilgili tanıklığını anlatmaktadır.

- Öz Gıda-İş Sendikası’ndan (1995), KİGEM’e 24.06.1995’te İstanbul’da SEK’in özelleştirilmesine karşı ortak tavrın belirlenmesini amaçlayan toplantıya davet.
- TEKSİF’ten (1996), özelleştirilen Sümer Holding’e bağlı işletmelerde işten çıkartılan 2 bin 995 işçinin yaşadığı hukuksal sorunlarla ilgili KİGEM’e destek çağrısı.
- Tarım-İş’ten (1996) KİGEM’den özelleştirilmesi gündeme gelen Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) üzerine bir çalışma yapması talebi.
- Selüloz-İş’ten (1999a; 1996b) KİGEM’den İzmit SEKA fabrikalarının son durumunu ortaya koyan bir çalışma yapması ve sendikanın eğitim seminerlerine katılması talebi.
- “Bir Grup Türk Ticaret Bankası Mensubu” (1996) imzasıyla KİGEM’e gönderilen yazıyla, bankada yaşanan sorunlardan söz edildikten sonra, bankaya ve çalışanlara sahip çıkma çağrısı.
- İstanbul Tabip Odası’nın (1996), KİGEM’in sağlık ve sosyal güvenlik konularında çalışma ve belirli konularda hukuki desteğini alma beklentisini içeren yazısı.
- EMO’nun (1997) enerji sektöründeki gelişmelerle ilgili konuların tartışılacağı toplantıya KİGEM’i de daveti.

- Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu’nun (1997), KİGEM Genel Sekreteri İlter Ertuğrul’a çağırıldıkları bir televizyon programına, kendilerini temsilen katılmaları için daveti.
- Akhan Hilmi Çamurdan adlı yurttaşın, “özelleştirmeye, otoyollara ve trafik canavarına karşı kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla” Edirne’den başlayacağı yürüyüş için KİGEM’in maddi ve manevi desteğini talep etmezi ve bu çağrı karşısında İlter Ertuğrul’un talimatıyla 40.000.000 TL ödenmesi (Çamurdan, 1997).
- Deniz Nakliyat Çalışanlarının (1997), KİGEM’e verdiği hukuk mücadelesi nedeniyle isim ve imzalarıyla birlikte teşekkür mesajı.
- Deri-İş’in (1998a; 1998b), bir seminer çalışmasında, “Küreselleşme, Özelleştirme ve Tahkim” konusunda konuşmak üzere ve Çanakkale Sentetik Deri Fabrikasının özelleştirilmesine karşı Çanakkale’de yapılacak bir söyleşi için iki kez KİGEM’den konuşmacı talebi.
- Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi’nin (1998), petro-kimya sektörünün incelenmesi amacıyla, özelleştirilmesine karşı mücadele çerçevesinde yapılan toplantıya KİGEM’i de daveti.
- SOMA Termik Santrali Ölçü Kontrol Çalışanlarının (1998) Mümtaz Soysal ve KİGEM’e “İşçi dostu” diyerek hitap ettikleri bir mektup göndererek, özelleştirmeye karşı verdikleri destekten dolayı isim ve imzalarıyla birlikte ilettikleri teşekkür mesajı.
- Türk-İş’in (1999), KİGEM’den Anayasa Mahkemesinde dava açma hazırlıkları kapsamında, TBMM’de kabul edilen 4447 sayılı Sosyal Güvenlik Reform Yasasının Anayasa ve evrensel hukuk kurallarına aykırılıklarıyla ilgili görüş isteği.
- Deniz Nakliyat A.Ş.’nin özelleştirilmesi nedeniyle işsiz kaldığın belirten Latif Mertek’in (2000), “herhangi bir kamu kuruluşunda” çalışma isteğini KİGEM’e bildirmesi.
- Bartın Çimento Fabrikası çalışanları adına Hüseyin Çakmak’ın (2000) ve KİGEM’e iletilen mektubun ekinde adı ve imzası olan işçilerin, özelleştirme süreci nedeniyle işsiz kaldıkları için KİGEM’den yardım ve görüş talebinde bulunması.
- Halk Bankası çalışanlarının, KİGEM’e Bankanın özelleştirilmesi sürecinde işbirliği ve güçbirliği çağrısı (Türkiye Halk Bankası A.Ş. Personeli Dayanışma Platformu, 2001).
- ÖYK kararıyla TESTAŞ Aydın tesislerinin özelleştirilmesi kararının ardından, bu işletmede çalışan işçilerin KİGEM’e başvurması (KİGEM, t.y.(b): 6-7).
- Özelleştirme sonrasında işini kaybedip 4/C’li olarak işe alınan yaklaşık 13 bin 500 kişinin, yaşadıkları sorunlar karşısında destek olunması için KİGEM’e başvurması (KİGEM, 2007a: 4).

- İzmir Alsancak Limanı Liman-İş Sendikası İşyeri Temsilciği Celal Atay’ın (t.y.), Mümtaz Soysal’a ve KİGEM’e özelleştirme sürecindeki çabaları dolayısıyla teşekkür mesajı.

KİGEM’in Aldığı Ödüller

KİGEM, 1995 yılında, “özelleştirme rüzgarına karşı müteavazı ama onurlu bir direncin simgesi olarak” TTB’nin Onur Ödülüne (KİGEM, 1996a: 5); 1998 yılında ise “ulusal varlıklara sahip çıkmadaki duyarlılığı nedeniyle” ÇGD’nin Onur Ödülüne layık görülmüştür (KİGEM, 1999a: 17).

KİGEM’in Verdiği Ödüller

KİGEM 29.03.1996 tarihinde yaptığı Kurucular Kurulu toplantısından sonra “Türkiye’de sanayinin devlet eliyle gelişmesine katkıları nedeniyle İhsan Topaloğlu, Tahsin Yalabık, Selahattin Şambaşoğlu ve Cemallettin Çandarlı’ya ödül vermiştir” (KİGEM, 1996a: 5). 28.11.1998 tarihinde, “Cumhuriyet’in ekonomik varlığını oluşturmada ve korumada büyük hizmetleri geçen İhsan Topaloğlu’na KİGEM Onur Ödülü verilmiştir”. KİGEM’in 5’inci kuruluş yıldönümünde “kamu varlıklarını sahiplenme ve özelleştirmeye karşı mücadele etmede hukukçular temsilen Yekta Güngör Özden’e, basın emekçilerini temsilen Işık Kansu’ya ve halkı temsilen Vezirköprü Orüs Dayanışma Komitesi’ne KİGEM ödülü verilmiştir” (KİGEM, 1999a: 17).

KİGEM’in Dağılışı Öyküsü ve Lağvedilmesi

Tüm bu yoğun, etkin ve öncü faaliyet yıllarının ardından, KİGEM, 2000’li yıllarda giderek faaliyetsizleşmiş ve sahipsizleşmiş, bu sürecin sonunda da dağılmıştır.

Türkiye’nin Ekonomik ve Siyasal Dönüşümünün “Dolaylı Tasfiye” Edici Etkileri

Türkiye 2002 sonrasında, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarları altında kapsamlı ekonomik ve siyasal dönüşümler yaşamıştır. KİGEM’in dağılışını, başta farklı düzlemlere yayılan bu yapısal bağlam ve dönüşüm süreci temelinde kavramak gerekir. Bu süreçte, KİGEM’in içerisinde doğduğu ve karşı mücadele ettiği neoliberal dönüşüm olmasa da özelleştirmeler önemli ölçüde tamamlanmıştır. Yapılan görüşmelerde, bu süreçte, KİGEM’in hukuki mücadelesine dayanak oluşturan hukuk alanında yaşanan dönüşümün, KİGEM’in temel mücadele araçları arasında yer alan özelleştirme işlemlerini yargıya taşımının nesnel zeminini önemli ölçüde ortadan kaldırdığına işaret edilmiştir. Nitekim, daha 2000 yılında 5’inci Genel Kurul belgelerinde, yapılan konuşmalarda, KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan hukuki olarak yapılabileceklerin giderek azaldığına işaret etmiştir (KİGEM, 2000a: 7). Bu durumun, KİGEM’in eylem ve faaliyetlerine zarar verdiğine dikkat çekmek gerekir.

“Son 20 yılın iktidarıyla beraber, hukuk alanı dayanak olmaktan çıkıyor yavaş yavaş, Anayasa Mahkemesinin üye bileşimi değişince, oraya

başvuracağız diyorsun bir şey değişmiyor. Anayasa Mahkemesi kamu işletmeciliğini koruyacak bir yer olmaktan çıktı. Hukuk alanının aldığı darbe, kamu işletmeciliğinin mülkiyet alanı olarak savunulabilmesini olanaksız kılıyordu. Son 10 yıl, hakim savcı profilinin, Anayasa Mahkemesi profilinin değişmesi, hukuk alanındaki zemini ortadan kaldırdı.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Bilsay Kuruç)

KİGEM hukuken kendi kendisini sonlandırmıştır; ancak onu bu aşamaya iten etmenlerin tümüne bütünsel olarak bakıldığında, bu sonun bir tür “dolaylı tasfiye” ve “etkisizleştirme” olarak nitelendirilmesi mümkündür.

“KİGEM çok küçük bir çetin çekirdekti; ama etkisi çok büyüktü. Bu etki görüldü ve sendikaların da güç kaybetmesiyle birlikte özelleştirmeye bağlı olarak ve siyasi baskıların artmasıyla birlikte, kamu kuruluşlarında örgütlü sendikaların yönetimlerinin iktidara yakın kişilerce ele geçirilmesi sonucunda KİGEM’in tasfiye edildiği kanısındayım. Gerçi KİGEM kendisini feshetmiştir; ama dünya ve Türkiye’deki egemen güçlerin tasfiye etmesiyle sonuçlanmıştır. Sendikalar çekiliyor, destekçilerin hepsi çekiliyor. Burayı kapatalım diyen bir mekanizma yok, ama tasfiye ediyor. Nesnel koşulları ortadan kaldırıyor. (...) etkisizleştirilmek istendi ve etkisizleştirildi.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

Bu dönüşüm süreci, şüphesiz, sermayenin küresel ölçekte yeniden yapılanmasından bağımsız olarak da değerlendirilemez. Bu anlamda, sendikaları geri çekilmeye ve KİGEM’i de dağılmaya götüren etmenler arasında sınıfsal güç ilişkilerinin de belirleyici olduğunun altını çizmek gerekir. Özelleştirmeler, küresel kapitalizmin asli özelliği olduğu ölçüde, arkasında yoğun bir sınıfsal güçle gündeme gelmiş ve uygulamaya geçmiştir. KİGEM üyesi İzzettin Önder, “*Ulusal ve uluslararası sermaye birleştiğinde öyle bir hücum ediyor ki, mümtaz hocanın davası, anayasa bile karşısında duramıyor. Maalesef ideolojiyi aşamıyorsun, emperyalizm ve sermayenin gücünü aşamıyorsunuz*” demektedir.

Özelleştirme Karşıtı Mücadelenin Sendikal ve Siyasal Ayağındaki Eksiklikler

KİGEM önce eylemsizliğe, faaliyetsizliğe, etkisizliğe, eş zamanlı olarak sahipsizleşmeye ve tüm bunların doğal bir sonucu olarak da kapanmaya doğru adım ilerlemiştir. Bunda, Türkiye’nin 2000’li yıllarda içerisinde itildiği ekonomik ve siyasal dönüşüm süreçleri kadar KİGEM’in özelleştirmeler karşısında iki önemli dayanağı olabilecek sendikal ve siyasal alan tarafından tam da bu süreçte sahipsiz bırakılmasının, özelleştirme karşıtı mücadelenin sendikal ve siyasal ayağındaki eksikliklerin zemin oluşturu etkilerine de işaret etmek gerekir. Nitekim KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz da “(...) harekete geçirecek ve toparlayan bir siyasi parti olsa parlamentoda savunulabilirdi, o zaman bu noktalara gelmek daha zor olur” demiştir.

KİGEM’i bu sona götüren nedenler arasında, KİGEM’in bünyesinde kurulduğu sendikal alan içi eksikliklere değinmek yerinde olacaktır. Sözü edilen yapısal dönüşüm süreci, sendikal alanı da içermiş, KİGEM’in faaliyetlerini bünyesinde yürütüp dayandığı sendikal yapılarda değişimler olmuştur. Özelleştirme sürecinin işyerleri üzerindeki etkilerini de söz konusu dönüşümün yansımalarından biri olarak kabul etmek gerekir. KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler’in de belirttiği üzere, özelleştirme, istihdam kayıpları ve işsizlik biçiminde kendisini ortaya koyunca, özelleştirmeleri durdurma mücadelesi, özellikle sendikalar açısından giderek özelleştirmelerin ekonomik, sosyal ve hukuksal sonuçlarıyla baş etme çabasına doğru evrilmiş; bir diğer anlatımla mücadelenin zemini değişmiştir. Özelleştirme karşıtı mücadelede hukuksal, siyasal ve sosyal sınırlar içinde yapılabileceklerin sonuna gelindiği algısı da bu mücadeleye zarar vermiştir. KİGEM’in özelleştirilen işyerlerindeki işçilere sahip çıkma kapasitesinin de yeterli düzeyde olmadığı üzerinde durulması gereken bir diğer önemli noktadır. Bu anlamda KİGEM, özelleştirme öncesindeki mücadele hattını, özelleştirme sonrasında aynen devam ettirecek bir güce sahip olmamış; özelleştirme sonrasında yapabileceklerini hukuksal planda temyiz davaları açma, suç duyurularında bulunma ve çeşitli özelleştirme izleme faaliyetleriyle ve düşünsel ve ideolojik planda rapor ve kitaplar çıkarma ve basın açıklamaları yapma ya da çeşitli eylemsellikler içinde yer alma biçiminde sürdürmüştür.

KİGEM, sendikacılık hareketinin içerisinde ve özel olarak Harb-İş’in ve başka kimi sendikaların, Mümtaz Soysal öncülüğündeki mücadele arayışına sahip çıkmasıyla kurulup faaliyetlerini sürdürmüş ve yine sendikalar tarafından sahipsiz bırakılmıştır.

“Sendikalarla, özelleştirme karşıtı mücadeleleriyle birlikte var olmuş bir örgüttü. Dağılması da o şekilde oldu. Nasıl Emek Platformunun dağılışında bir sönümlenme... Türk-İş’e bağlı sendikaların aktifliklerini bırakmaları, konfederasyon düzeyinde gerileme, sendikaların dönemin daha muhafazakâr çizgisine doğru kaymaları... KİGEM de böyle sönümlendi. Sendikalarla maddi, manevi birlikteliğinin sonlanmasıyla sönümlendi. Büyük kitlesel işçi sendikaları elini çekince KİGEM sönümlendi. Kuruluşu işçi örgütleriyle birlikte var oldu. Bu birlikteliğin giderek zayıflaması ve yok olmasıyla da giderek sönümlendi.” (KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan)

Yapılan görüşmelerde, sendikaların genel olarak özelleştirme karşıtı mücadeleye, özel olarak KİGEM’in mücadelesine yeterli desteği vermedikleri sıklıkla üzerinde duran konular arasında yer almıştır. KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan, “*Sendikalar çok fazla iyi bir sınav vermedi. Söylem vardı, icraat noktasında bir sıkıntı vardı her zamanki gibi*”; KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz ise neoliberalizm ve özelleştirmelerin farklı alanlarda sürdüğüne işaret ederek, “*Sendikalar, sınıf adına önderlik yapabiliydi KİGEM bugün hâlen daha faaliyette*

olurdu ve dava açardı” demektedir. Yapılan görüşmelerde, özellikle Türk-İş’in özelleştirmeler karşısında ortak bir tepki yaratmak konusunda yeterli olmadığı, KİGEM’e gerekli desteği sunmadığı anlatılmıştır.

“Onlar da orada bir şeyler yapıyor gibi bir tavırları vardı. Türk-İş konfederasyon olarak yaşatabilirdi, bu teklif edilmedi değil, ama olmadı. İktidarlara karşı KİGEM’in doğrudan arkasında duran bir güç olarak gözükmek istemiyorlardı. (...) Sendikalar hep muhalefetten ziyade iktidarla olan ilişkileri belirli bir düzeyde tutmaya, sırtlarını oraya dayamayı tercih ederler. Türk-İş kamu kesiminde örgütlü olduğu için, muhalefete dayanan sendikacılık yapma lükslerinin olmadığını düşünürler. İktidarla çatışan bir siyasi muhalefetle birlikte, Türk-İş gibi kamuda örgütlenmiş sendikalar açısından tercih edilmez. (...) KİGEM’in başında kim var? Mümtaz Soysal, Korkut Boratav, bizler, iktidarların muhalifi olan, eleştirel konumda olan insanlar.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

“Yanaşmadı Türk-İş topyekûn mücadeleye. (...) Türk-İş’i bu mücadelenin içine çekmekte başarılı olamadık. Kime sıra geliyor, işçi işten atıldığında, kim zarar görüyorsa o bağırmaya başladı. (...) Harb-İş’te de sıkıntı, benim yönetimimde de buna dört dörtlük sarılmıyordu ki, biz öncülük yapıyorduk. Konfederasyon taşınmalı bu yükü aslında. Türk-İş’i konfederal olarak alamadık yanımıza; ama Türk-İş kurumsal kimliğinin desteğini alamıyorduk. (...) Türk-İş’e bağlı sendikalar canı yandıkça bize geliyorlardı, canı yanmadıkça gelmiyorlardı. (...) Bizim anlatmaya gücümüz yetmedi, sendikalar da koltuklarında rahatsız olmamak için kabullenmediler. Sahiplenmedi, KİGEM’i algılayamadılar, özelleştirmeden zarar görmeyeceklerini, hükümetlerle iyi geçirirlerse, mücadeleyi başarıya götüreceklerini zannettiler. (...) Sendikalar özelleştirme konusunda yeterli mücadeleyi veremedi, sendikaların uyumakta oldukları kiş uykusundan onyıllardır çıkamayışlarının payı var. Sendikacılardan kaynaklı bir zayıflık hali oldu.” (KİGEM Kurucusu ve Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin)

KİGEM’in (2006a: 1) 11’inci Genel Kurulu’una sunulan Çalışma Raporunda, *“KİGEM’in içinde veya dıştan destek vererek yola çıkanların bir kısmı bugün aynı beyecan ve mücadele rıbu ile devam ederken, bir kısmı da özellikle sendikaların üye kaybı dolayısıyla zayıflamış, mücadele azmini kaybetmiştir”* denilmiştir. KİGEM’in (2007a: 1) 12’nci Genel Kurulu’na sunulan Çalışma Raporunda, ilk kez, *“KİGEM’in varlığının önemine rağmen etkinliği konusunda aynı vurguyu yapamayız. Sendikaların özelleştirmeye karşı ‘kaybettikleri düşüncesi’ne bakım olmaları dolaylı olarak KİGEM’in de etkinlik alanlarının sınırlı olmasına neden olmaktadır”* diye yazılmıştır. Böylece sendikal mücadele ve KİGEM’in faaliyetlerinin bir tür “kader birliği” içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Sendikal mücadeledeki eksiklikler, KİGEM’in mücadelesindeki eksiklikleri doğurmuştur.

“Mücadeleki ruhu değişmedi, destekçileri değişti, akademisyenler dışındaki destekleri değişti. Sen kimin adına bu mücadeleyi yapacaksın? Gerçek anlamda bir destekçinin olması, siyasi parti ayağı çok önemli. Eylemsizleşti, âtil hale geldi. Yapması gereken hukuki süreçten vazgeçmedi hiçbir zaman. (...) Önderlikten sahipsizliğe doğru giden bir öykü.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

“İlgili sendikadan dava açmak için bir kişi mücadele etmeye, idari yargıda süreç ilerlemeye başladıkça, en iyi bildikleri şeyi yaptı, yasaları değiştirdi. Daha önceden çok rahat açtığımız davalarda sıkıntı yaşadık. (...) Mahkemeler yetkisizlik veriyordu, bizzat bundan zarar görmüş birini bulman gerekiyordu, sendikayla iletişime geçiyorsun, bir adam verin. Araştırması KİGEM tarafından yapılıyor, maddi kaynağı Harb-İş, aydınlar destek veriyordu, ilgili sendika bir temsilci bir oradan çalışan bir kişi veremiyordu.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

Sendikaların KİGEM’in mücadelesinin yanında bizatihi KİGEM’e de kurumsal olarak sahip çıkmadıklarına sıklıkla dikkat çekilmiştir. KİGEM üyesi İzzettin Önder, *“Bizî en çok yaralayan, yardım etmeyen sendikaların durumu oldu”*; KİGEM Kurucusu ve Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin, *“Çok sınırlıydı, çok zorlama, utanır olmuştuk. KİGEM yük oluyormuş da yükü paylaşmak istiyorlarmış gibi bir algı vardı. Bir yükü de yoktu”* demiştir.

“Hiçbir zaman kendisine ait bir yeri olamadı. Sonra da sendikaların desteği tamamen kesildi aslında. Sendikaların yapması gerekenlere, asli mücadele alanlarına KİGEM sahip çıktığı halde, yeterince ya da hiç destek olmadılar. Gerekli mali desteği almamıştır.” (KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu)

Bu olgular üzerinde, Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in görevden ayrılmasının da hızlandırıcı etkilerinin olduğuna işaret edilmiştir. Örneğin, KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu, *“Onun genel başkanlıktan ayrılmasıyla birlikte, hafif hafif KİGEM’in ekonomik ve manevi destekleri büyük ölçüde azalmaya başladı diyebiliriz”* demektedir.

KİGEM’in Kaynak, Yer ve Personel İstihdamı Sorunları

KİGEM çeşitli mali sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. KİGEM, bireysel bağışların yanı sıra sendikalar tarafından açılan davalara hukuki destek vermesi ve yazdığı raporlar karşılığında danışmanlık esasına dayalı hizmet bedeli almıştır. Örneğin Harb-İş, Petrol-İş, Selüloz-İş, Deri-İş, Tarım-İş, Tek Gıda-İş, T. Maden-İş, Genel-İş, Yol-İş, Bank-Sen KİGEM’e bu şekilde danışmanlık hizmet bedeli ödeyen sendikalar arasında yer almaktadır. KİGEM’in örneğin 2000 yılında bu desteğin sınırlı kaldığını kaydettiği görülmektedir. KİGEM’in 6’ncı ve 8’inci Genel Kurulundaki konuşmalarda, düzenli gelirlerin (KİGEM, 2001e: 2) ve kaynak akışının sisteme bağlanmasının (KİGEM, 2003b: 2) önemine işaret edilmiştir. KİGEM’in bu Genel

Kurul raporunda, maddi olanaksızlıklar nedeniyle yapılacak çalışmalar için gerekli istihdamı yapamadıkları, fakültelerin staj taleplerini karşılayamadıkları, önceden basılan kitapların mevcutlarının tükenmesine karşın tekrar basılamadığı, Kamu Hizmetinde Özelleştirme kitabının güncellenerek yeniden basımının yapılamadığı, KİGEMFAKS’a ara verildiği kaydedilmiştir (KİGEM, 2001a: 4). KİGEM’in 5’inci Genel Kurulunda yapılan konuşmalarda, Mümtaz Soysal KİGEM’in bir vakıf değil, dernek gibi algılandığını dile getirmiş, Vakıf üyelerinin kendi kuruluşlarındaki “birikimleri” KİGEM’e vakfetmesi, kendi kuruluşlarını KİGEM’le ilintilendirmesi beklentisini paylaşmıştır (KİGEM, 2000a: 11).

Genel Kurullara sunulan Denetim Kurulu belgeleri incelendiğinde, KİGEM’in özellikle 2000’li yıllarda dönemi açıkla kapatma durumunun arttığı görülmektedir. Örneğin KİGEM’in (2006a: 4) 11’inci Genel Kurula sunulan Çalışma Raporunda, *“Kaynak sağlama konusu her geçen gün biraz daha daralmakta”* diye yazılmaktadır. KİGEM’in (2007a: 2-4) 12’nci Genel Kurulu’na sunulan Çalışma Raporunda, *“kaynak sağlama konusunda yaşanan sorunlar”* tekrarlanmış ve kaynak yetersizliği nedeniyle araştırma çalışmalarının durduğu ve askıya alındığı belirtilmiştir. Diğer taraftan kaynak yaratılmasıyla ilgili olarak bağış toplama, seminer organizasyonları yapma önerileri getirilmiş; ancak bunlardan sorunları giderecek sonuçlar alınamamıştır. KİGEM’in (2008a: 5) 13’üncü Genel Kurulu’na sunulan Çalışma Raporunda da *“Kaynak sıkıntısı her zaman olduğu gibi yine devam etmektedir”* demekle yetinilmiştir. KİGEM’in (2009b: 1) 14’üncü Genel Kurula sunulan Çalışma Raporunda, gücünün zayıfladığına ve *“içinde bulunduğu ekonomik sıkıntı”*nın *“bunun bir göstergesi”* olduğuna işaret edilerek, *“Özelleştirme karşısında mücadele etmiş olsa bile yeni düşen sendikalar ‘pes’ ettiler”*⁵² denilmiştir.⁵³

“Ekonomik olarak sürdürebilmek için kaynağınızın olması gerekiyordu. Sendikaların desteğini KİGEM’den çekmesi ile birlikte feshedilmesi kararı alındı.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

“Para olmadığı zaman, insanların iyi niyetli çabası bile sekteye uğrayabiliyor. İlder’le görüştüğümüzde hep aynı şeyle geldi, kaynak arıyordu. Bir kitap basıp o kitabı sendikalara satıp elde ettiği kaynakla KİGEM’i ayakta tutmaya çalışıyordu. Akademisyenler para almadan

⁵² Mümtaz Soysal, bu duruma, henüz 2000 yılında KİGEM’in 5’inci Genel Kurulundaki tartışmalarda dikkat çekmekte ve *“Bazı sendikalarda, bu alanda savaş verildi ama kaybedildi inancı yaygın”* demektedir (KİGEM, 2000a: 11).

⁵³ KİGEM’in kaynak sorunlarının dağılma süreciyle sınırlı olduğunu düşünmek de çok doğru olmayacaktır. Örneğin 2001 tarihli 6’ncı Genel Kurul Raporunda, Petrol-İş’in KİGEM’e bir bilgisayar, Hava-İş’in iki adet vantilatör bağışladığı, Ankara Tabip Odasının da KİGEM’in internet bağlantısını bedelsiz olarak gerçekleştirdiğinden, KİGEM’in 6’ncı Genel Kurul notlarında, Deri-İş’in iki adet çelik dolap verdiğinden söz edilmektedir (KİGEM, 2001a: 3; KİGEM, 2001e: 1). Bu olgular, bir dayanışmanın yanında KİGEM’in kaynak sorunlarına da işaret etmektedir.

geliyordu, araştırmalar yapılıyor, o kaynağa erişemiyordu, erişemeyince bir kaynak yaratma çabası, sürekli paraya ihtiyaç var. Kaynak aramak için bir yerlere gidiyor, o da sıkıntı, herkes AKP’nin trenine binmek istiyor. Bu arada sendikalara da saldırı var. Kendileriyle aynı düşünmeyen sendikalar saldırı altındaydı, Tek Gıda-İş, Hava-İş. Para aktarma ihtimali olan, desteklemek isteyenler hırpalanıyordu. Kitap, sempozyum çalışmalarında buraya da geldi. Kitap satmak istiyordu, belli bir kaynak yaratmak için, kitap alıp dağıtalım, o yeterli şey sağlanamadı, enerjinin büyük bir kısmı ayakta kalmak için kaynak aramak, yer aramaya dönüştü.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

KİGEM’i eylemsizleşme ve faaliyetsizleşme sürecine götüren önemli nedenlerden biri de yer konusunda düğümlenmektedir. KİGEM, kurulduğu 1994’ten, 2004 Nisanına kadar Harb-İş bünyesinde yer almış, daha sonra Tek Gıda-İş Sendikası’na taşınmıştır (KİGEM, 2004a: 2). KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan, *“Harb-İş’te yönetim değişimince KİGEM zaten sahipsiz kaldı. Tek Gıda-İş’e kendisini atmaya çalıştı. Sahipsiz kaldı, rica minnet Tek Gıda-İş’te bir yer edindi”* demektedir. İlerleyen süreçte KİGEM’in buradan da çıkması istenmiştir. Nitekim KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Bilsay Kuruç, *“Tek odaya kalıyorsun, tek odadan da çıkıyor”* demektedir. KİGEM’in (2006a: 11) 11’inci Genel Kurula sunulan Çalışma Raporunda, *“Vakıf iki yıldır barınmakta olduğu Tek Gıda-İş Sendikası’ndan 15 gün içinde taşınmak zorundadır. Halen nereye taşınacağı belli değildir. KİGEM, belki de artık kendi olanakları ile çalışmalarını sürdürebileceği bir ortamı yaratmak için çalışmalar yapmalıdır”* diye yazılmış, 11’inci Genel Kurul Tutanığında, *“Tek Gıda-İş Sendikası Ankara Bölge Yönetiminin sendika binasının sendikal faaliyetlerin yürütülmesinde yetersiz kaldığı için KİGEM Vakfının en kısa zamanda sendika binasındaki odaları boşaltmasını istediği”* Genel Kurulla paylaşılmış (KİGEM, 2006b: 1) ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur. KİGEM, 2006 Kasım ayında Hava-İş Sendikası Ankara Şubesine taşınmıştır (KİGEM, 2007a: 1). Böylelikle KİGEM, sendika yönetimlerindeki değişimlere bağlı olarak bir mekân sorunu da yaşamış ve *“yer değişikliğinin sürekliliği bozucu bir etkisi”* (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler) olduğu belirtilmiştir. Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in danışmanı Mustafa Kemal Öke, *“Tavsadı, enerji gitti, motivasyon gitti, mekân ellerinden gitti, her şey o kurumsal yapıdan çıktı, İlter’in omuzlarına bindi”* demiştir.

Bu arada, KİGEM’in yer sorununu çözmesinin, kaynak sorunlarını büsbütün ortadan kaldırmadığı görülmektedir. Örneğin, 12’nci Genel Kurul’a sunulan Çalışma Raporunda, Hava-İş Sendikası’na taşındıktan sonra, internet ve telefon gibi masrafların KİGEM tarafından karşılandığı kaydedilmiştir (KİGEM, 2007a: 4).

Tüm bunlara ek olarak KİGEM’in öteden beri devam eden personel istihdamına ilişkin sorunlarının da iş yükünün belirli kişilerde toplanması gibi bir sonucu olduğu (KİGEM, 2005b: 3), bunun da yapılacak işlerin ilerlemesi ve tamamlanması üzerinde olumsuz etkilerde bulunduğunu söylemek mümkündür.

KİGEM’in Eylemsizleşmesi, Faaliyetsizleşmesi, Etkisizleşmesi

KİGEM’in “dolaylı tasfiyesi” ve lağvedilmesi sürecinin bir ayağını da adım adım eylemsizleşmesi, faaliyetsizleşmesi ve etkisizleşmesi oluşturmaktadır. Gerçekten de gerek yapılan görüşmelere gerekse de incelenen belgelere dayalı olarak, KİGEM, 2006-2007; ancak özellikle 2009 ve 2010’dan başlayacak şekilde belirgin olarak faaliyetsizleşmiştir.

KİGEM’in varlığının sorgulanmasına dönük düşünce ve tartışmaların var olduğuna ilişkin ilk somut belge, KİGEM’in (2003a: 4) 2003 Nisan tarihli 8’inci Genel Kurul Tutanağıdır. Burada adı ve kimliği belirtilmeyen kimilerinin, “*KİGEM artık görevini tamamladı*” şeklindeki cümleleri aktarılmış ve buna karşı, “*KİGEM kurulduğu günden bugüne mücadele heyecanından hiçbir şey kaybetmemiştir. (...) KİGEM şimdi (...) daha gerekli olduğunu yinelemektedir. Bu heyecan ve mücadele azmi, bugün KİGEM’in bileşenlerini oluşturan kesimler tarafından da aynı şekilde paylaşılmaktadır*” diye yazılmıştır. Benzer şekilde 11’inci Genel Kurul Tutanağında da katılımcıların “KİGEM’in işlevinin bitmediğini, bundan dolayı da faaliyetlerine devam etmesi gerektiğini” bildirdikleri aktarılmıştır (KİGEM, 2006b: 1). KİGEM’in (2007a: 1) 12’nci Olağan Genel Kurulu’na sunulan Çalışma Raporunda, ilk kez, “*KİGEM’in varlığının önemine rağmen etkinliği konusunda aynı vurguyu yapamayız*” denilmiştir.

Genel Kurullara sunulan faaliyet raporları tek tek ve ayrıca bütünsel olarak, kuşbakışı düzeyde incelendiğinde de sayfa sayılarındaki azalmalara dikkat edildiğinde de 2002-2003 ve 2003-2004 yıllarından başlayacak şekilde, KİGEM’in faaliyetlerinde kısmî azalmaların olduğu ve faaliyette bulunma ivmesinin düşme eğilimine girdiği, faaliyetlerinin sürmesine ilişkin güçlüklerden daha çok söz edildiği, güç ve kapasitesinin sınırlarına işaret edilmeye başlandığı görülmekte, anlaşılmakta ve hissedilmektedir. Bu eğilim, 2006-2007 yıllarında hızlanmakta, 2008-2009 yıllarında ise çok daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. KİGEM, 2009-2010 yılından, hukuken sona erdiği 2013-2014 yıllarına kadar da neredeyse tamamen faaliyetsizleşmiştir.

KİGEM’in Hukuken Sona Erişi

KİGEM’in e-posta ekleri incelendiğinde, KİGEM’in e-posta adresinden gönderilen 12.01.2013 tarihli son e-postanın, Genel Sekreter Ayla Yılmaz tarafından Mümtaz Soysal’a KİGEM’in kapanışıyla ilgili olduğu görülmektedir. Yılmaz bu e-postada, KİGEM’i kapatacak Yönetim Kurulu toplantısı için hazırladığı taslak kararı iletmektedir. Bu taslak kararda, KİGEM’in “2009 yılından bu yana vakıf senedinde belirtilen amaçlar doğrultusunda eylemli olarak faaliyetlerini sürdürmesinin mümkün olmadığı” belirlenmesi, kapanmanın temel gerekçesi olarak öne çıkmaktadır. Nitekim Vakfın kapanışının, Vakıf Senedinin “Fesih ve Tasfiye” başlıklı 19’uncu maddesinde de “Vakıf Senedinde belirtilen amaçların gerçekleşmesine eylemli ya da yasal olarak olanak kalmaması” durumunda söz konusu olacağı düzenlenmiştir. Söz konusu karar taslağında yer alan 2009 yılı vurgusu, bizim de yukarıda yaptığımız, KİGEM’in özellikle 2009 ve 2010’dan başlayacak şekilde belirgin olarak faaliyetsizleşmiş olması belirlenmesiyle

örtüşmektedir. KİGEM, 15 ya da 22 Şubat 2013 tarihinde toplanan bir Olağanüstü Genel Kurul ile vakfın fesih ve tasfiyesine karar vermiştir.

Bu kararın ardından KİGEM, Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin (2014) kararıyla kapanmıştır. Bu kararda, İlter Ertuğrul ve Mümtaz Soysal’ın KİGEM’in “vakıf senedindeki amacı gerçekleştirmesinin olanaksız hale geldiği, bu durumun düzeltilmesine de imkan bulunmadığı”nı beyan ettikleri aktarılmıştır. Hesap bilirkişisi de, KİGEM’in “dağılması için gerekli şartların oluştuğu yönünde kanaat bildirmiştir”. Devamında ise KİGEM, ilgili Mahkemenin 08.05.2014 tarihinde kesinleşen, 04.02.2014 tarih ve E: 2013/309, K: 2014/28 sayılı kararı gereği dağılmıştır.

KİGEM’in Tarihsel Niteliği, Konumu, Rolü ve Etkileri

Çalışmanın bu aşamasında, sonuç bölümünden önce, KİGEM’in öyküsünü, bir makale sınırları içerisinde, gösterebildiğimiz tüm ayrıntılarıyla ortaya koyduktan sonra KİGEM’in temel nitelikleri, rolü ve etkilerini toparlayıcı bir biçimde belirlemiş olmayı amaçlıyoruz.

KİGEM’in Neoliberalizmin Birikmiş Sorunlarının ve Özelleştirme Karşıtı Mücadele Arayışlarının İçerisinde Doğması

KİGEM, daha önce de belirttiğimiz gibi, 1990’lı yılların ortasında, neoliberalizmin birikmekte olan ekonomik ve sosyal sorunlarının içerisinde, özelleştirme gündeminin ve buna karşı mücadele arayışlarının ortasında, önce bir fikir olarak doğmuş ve ardından merkez ve vakıf statüsü kazanarak yaşama geçmiştir. Bu anlamda, KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan’ın ifadeleriyle KİGEM, “*Bu dönüşümün yansımalarıydı, daha doğrusu sonuydu*”. Bu anlamda, KİGEM’in Türkiye’nin neoliberal dönüşümünün, özelleştirme karşıtı sendikal, ideolojik/düşünsel mücadeleler alanındaki bir yansıması olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

KİGEM’in Sendikalara Dayanması

KİGEM’i önemli ve özgün kılan önemli özellik ve deneyimlerinden biri de sendikaların içinde kurulması ve sendikalara dayanmasıdır.⁵⁴

“Hukuk alanında verdiği mücadelenin yanı sıra yayınları, panelleriyle, bütün bunları sendikaların desteğiyle yürütmüş olan bir vakıf. KİGEM maddi varlığını, bulunduğu bina dahil olmak üzere işçi hareketiyle bağlantılı olarak sürdürmüş, bu da görülmemiş bir şey, dolayısıyla değerli, bu mücadelenin bağımsız, küresel kapitalizme karşı işçiden, emekten yana mücadelenin demokratik bir katkı ve dayanışmayla yürütülebileceğinin de bir örneği.” (KİGEM üyesi Seyhan Erdoğdu)

⁵⁴ Aydın (2005: 4), “sendikalar ile yapılan dirsek teması”nın “‘dar anlamda’ kazanım sağlayacak asgari bir mücadele olanağı” verdiği görüşündedir.

Hatta KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan, KİGEM’in “sendikalarda sendikalara rağmen” kurulduğunu ve varolduğunu belirtmektedir. Ayrıca yine Candan’ın gözlemlerine de dayalı olarak, özellikle 1990’lı yılların sendikacılık hareketi açısından ortak davranma kültürünün varolduğu bir dönem olduğunun altını çizmek gerekir.

“Bu farklı görüşler, ortak amaçta birleşirdi. Üst şemsiye gibi birleşirdi. O bu dönemin sendikal hareketinin kültürüydü aynı zamanda. Yapılar farklı görüşte olsalar da aynı çatı altında platformlarda bir araya gelebiliyorlardı.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

KİGEM, işte böylesi, yer yer platformlarla da bir araya gelebilme ve birlikte davranma kültürünün mevcut olduğu bir tarihsel kesit içerisinde doğmuş; böyle bir ortam ve yapı içerisinde sendikaların bünyesinde kurulmuş, KİGEM’in faaliyet ve eylemlerinde, giderek özneleşen ve bir aşamadan sonra sahipsizleşmesiyle de birleşecek şekilde bağımsızlaşan varlığı bu zemine dayanmıştır.

KİGEM’in Neoliberalizm ve Özelleştirmeler Karşısındaki Yaklaşım ve Eyleminin Temel Özellikleri
KİGEM’in neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısındaki yaklaşım ve eyleminin temel özelliklerini şu başlıklar altında inceleyebiliriz.

KİGEM’in KİT’leri koruma ve geliştirme yönündeki görüşleri, çabaları

KİGEM, neoliberalizmin etkide bulunduğu pek çok alana müdahale etmiş olmakla birlikte, esas düşünsel ve pratik yoğunlaşmasını özelleştirmeler konusunda açığa çıkartmıştır. Bu her iki başlıktaki yaklaşımının temel özelliklerine baktığımızda, KİGEM öncelikle kamu işletmeleri ve özelleştirmelerle ilgili belirlemeler ve pozisyonunu bilimsel ve akademik bir temele oturtmak amacıyla çalışmalar yapmak için yola çıkmıştır.⁵⁵

“Birincisi özelleştirme politikaları, hem fikri hem uygulaması. İkincisi özelleştirmelere konu olan sektörlerde durumun saptanması, özelleştirme sürecinin yarattığı yıkımı göstermesi, bundan korunmak gerektiği ve nasıl korunabileceği. Üçüncüsü, özelleştirme politikasının, ideopolitik çerçevesini saptamak ve bunun eleştirisini yapmak, özelleştirme politikasının doğrudan etkilediği tüm alanlara dönük ilgisi vardı. Zamanında hangi alan topun ağzına doğru sürülüyordu, ona yoğunlaşmak gibi pratik bir çalışma tarzı oldu.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM’in mücadeleci bir çizgiye yerleşmesi ve özelleştirme karşıtı harekete biçim veren niteliği
KİGEM’in zaman içerisinde özellikle de davalar, suç duyuruları ve izleme faaliyetlerinden oluşan hukuk mücadelesi yoluyla bir yandan özelleştirmeleri durdurmaya diğer yandan da kamuoyu yaratmaya ve başta sendikalar olmak üzere

⁵⁵ Bu çalışma ve tartışmalar sırasındaki en önemli etkinliklerden biri “Ne Olacak Bu KİT’lerin Hali-Ne Yapmalı?” başlığı altında düzenlenmiştir (KİGEM, 1998d).

tüm sosyal güçleri özelleştirmeler karşısında harekete geçirmeye çalışan daha mücadeleci bir çizgiye yerleştiği görülmektedir. KİGEM’in açtığı ya da açılmasına ön ayak olduğu, hukuki destek sunduğu davalar, özelleştirmeler karşısındaki kimi zaman radikalleşen mücadelelere ilave bir meşruiyet katmış, bu mücadelelerin uzun soluklu olabilmesinin nesnel temelleri arasına yerleşmiştir. KİGEM, dava süreçlerinin dışında da özelleştirme gündemini diri tutmaya, özelleştirme işlemlerini iptal eden ve yürütmeyi durduran mahkeme kararlarının uygulanmasını sağlamaya çalışmış, özelleştirme karşıtı mücadelenin meşruiyetini artırmış ve mücadelenin sürekliliğine katkı sunmuştur.

KİGEM üyesi Seyhan Erdoğan, “*Özelleştirmeye karşı sendikalarla birlikte aktif ve kararlı bir mücadele, eylem anlamında da onlara ışık tutmuştur*”; KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu, “*Bir bilinç de yarattı, mücadele edilebileceğini gösterdi*” demektedir. Ayrıca KİGEM’in mücadelesinin sadece bir tür “dış mücadele” değil, aynı zamanda sendikal alan ve solda, özelleştirmeler konusundaki kafa karışıklıklarına karşı da bir tür “iç mücadele” niteliği taşıdığına dikkat çekmek gerekir. Örneğin, KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz, “*Sendikal alanda bir öncü rol üstlendi. Bir yandan da sendikalara laf anlatmaya çalışıldı*”; KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan ise, “*KİGEM sadece iktidarlara karşı mücadele vermedi. Toplumdaki ve soldaki, işçi hareketindeki kafa karışıklıklarına karşı mücadele eden bir işlev üstlendi*” diyerek bu olguya işaret etmektedir. Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in danışmanı Mustafa Kemal Öke, KİGEM’in “özelleştirme karşıtı mücadeleye biçim veren bir yönü” olduğundan söz etmektedir. Bu haliyle, KİGEM’in başta sendikal alan olmak üzere, Türkiye’de neoliberalizme karşı mücadele içerisinde de öncü bir konuma sahip olduğunun altı çizilmelidir.

“Özelleştirmelerin bir kısmını gerilettiler, kamuoyundaki bu neoliberalizmin tek çıkar yol olduğu konusundaki ezberi bozdular. Bir birikim oluşturdu toplumda. İşçi sınıfının bilinçlenmesinde önemli bir rol oynadı diyebiliriz. (...) Dağınık olan sendika ve demokratik kitle örgütlerini kendi çeperinde topladı ve direnç örgütlenmesi yarattı. Hem akademik hem eylemsel hem hukuksal alanda davalar açıyordu ve o davaların çoğunu kazandı.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

KİGEM’in neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısındaki yaklaşımını geniş ve kapsayıcı bir temele dayandırması

KİGEM, neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısındaki bu yaklaşımını, sadece sol/sosyalist bir kadro ile düşünsel ve ideolojik çerçeveye değil, yukarıda da belirttiğimiz üzere, kamuculuğun, bağımsızlığın, cumhuriyetçiliğin, sosyal devletin, kalkınma, planlama ve karma ekonomik modelin emekten yana bir vurguyla savunulduğu, daha geniş ve kapsayıcı bir temele dayandırmayı amaçlamıştır. Nitekim, KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan, “*Sosyalist bir dar bir çekirdeğe daralmamak gerekiyordu. Bu tercih edilmiş bir şeydi. Geniş yelpaze bunun eseri*” demektedir.

“Sol, sosyalist insanlar vardı. Harb-İş sendikasına biz soldan diyemiyorlardı. Mümtaz Soysal’ı Atatürkçü bir insan olarak görüyordu. İdeolojik duruşumuz şudur demiyordu. Mümtaz Soysal’da vurgu, Atatürk’e, Cumhuriyet’e sahip çıkmak, vergilerimizle kurulmuş yerler, işçinin ekmeğine sahip çıkmasıdır deniyordu. (...) Soldan bir bakış vardı;⁵⁶ ama solun değişik renkleri vardı. Ortak amaç için bir araya geliyordu.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

KİGEM’in neoliberalizm ve özelleştirmelere karşı bir direniş odağı olması: “Sert bir çekirdek”

KİGEM, kapsayıcı yapısına karşın, mücadele ve direniş kimliği öne çıkan bir özellik taşımaktadır. KİGEM’in özelleştirmeleri durdurmaya dönük davalar açma ve özelleştirme süreçlerini durdurma ya da geciktirme, bu konuda sendikaları ve toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme yönünde bir direniş odağı olarak öne çıktığı söylenebilir. KİGEM Kurucusu ve Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin, *“Varlıkları Türkiye’ye yeniden kazandıran KİGEM’dir”*; KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz ise, *“Bu süreçte KİGEM’in yaptığı özelleştirmeye karşı, fırtınaya karşı direnmektir. Karşında bütün bir dünya var”* demiştir.

KİGEM’in, özelleştirme karşıtı mücadelenin de ötesinde, varlığı, kimliği, yarattığı korumacı, sahiplenmeci algı itibarıyla, başvurulana, medet umulan, desteği aranan ve güven veren bir özellik taşıdığı da görülmektedir.

“O dönemde elden çıkarılmaya çalışılan kuruluşlar için, çok büyük bir mücadele yürüttü. Bir çekirdek ve nüveydi; ama sert bir çekirdekti. Özelleştirmeye karşı bir direnç örgütlenmesini sağladı.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

“Büro işi değildi, mücadelenin bir parçasıydı, oraya gelen insanlar da mücadelenin bir parçası olarak görüyorlardı. Kamuoyunu etkileme anlamında bir etkisi oldu. (...) O gelişimi gören kapitalizmin özelleştirmeyle gelen saldırısını gören bir direnç ve savunma hattı oluşturabilir miyiz, burada durdurabilir miyiz çabasıydı bu. O çaba için imkansızlıkta çok insan destek verdi. Bazen kaybedeceğinizi bilerseniz de mücadele edersiniz, süreci yavaşlatmak için.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

Bu mücadele süreci nedeniyle, KİGEM’in “iktidarda olanlar ve sermaye açısından bir ayak bağı olarak” görüldüğü de ifade edilmektedir (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan). KİGEM Kurucusu ve Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin, *“Baş belası bir kurumdu, mevcud düzen açısından, her yere çomak sokan”* demektedir.

⁵⁶ Yine de KİGEM Kurucu ve üyelerinin siyasal ve ideolojik konumlarını sakladıkları ileri sürülemez. Örneğin Mümtaz Soysal, KİGEM’in düzenlediği Liberal Reformlar ve Devlet Sempozyumunda, bir soruyu yanıtlarken, özelleştirmeler karşısında KİGEM’in görüş ve çalışmalarını anlatırken, *“Solcuysuz, solculuk açısından savunuruz”* (sf. 390) demiştir.

KİGEM’in Özelleştirmelerin Durdurulması, Ertelenmesindeki ve Uygulanmasındaki Etkileri

KİGEM’in, özelleştirme karşıtı mücadelesinde en çok dava açma aracılığıyla hukuk yoluna başvurduğu görülmektedir. KİGEM’in verdiği mücadeleyle özelleştirmeler üzerinde geciktirme yönünde etkilere sahip olmuştur. Bu dava süreçleri, etrafında örülen mücadelelerle de birlikte, Türkiye’de özelleştirme yanlısı görüşlerin hakimiyetinin kısıtlanmasında, özelleştirmelerin durdurulmasında ve uygulanmalarının geciktirilmesinde etkili olmuştur. Hatta KİGEM üyesi Tuğrul Katoğlu, ÖİB ve genel olarak Türkiye’nin kamu yönetiminin KİGEM’in bu mücadelesini ve bu mücadeledeki temel anlayış ve yaklaşımını dikkate almak durumunda kaldığını belirtmektedir.

“Yapılanın hukuksuz olduğu, özellikle idari mahkemelere başvurularda, satılanın bir talan olduğu teşhir edilmiştir. (...) En çok ses getiren dava süreçleriydi. (...) Özelleştirmelere karşıtı davalar açılıyordu, ÖYK kararları takip ediliyordu, burada Merkezin bir işlevi vardı; özelleştirme konusunda sendika ve toplumla iletişim kurmak. İkinci olarak var olan KİT’lere nasıl sahip çıkılabilir, çünkü çok yoğun bir karşı propaganda vardı. Üçüncü olarak da bunları kurtarmak için dava açmak; çünkü çokküş süreciydi.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

Bu mücadele yolu, hukukla koruma olanaklarının hâlen sürdüğü bir tarihsel ortamda hem sonuç alıcı hem de hukuksal mücadele yoluna başvurulabilmesi için teşvik edici bir role sahip olmuştur.

“KİGEM’in açtığı davalarla, idari yargı gündeme geldi, insanlar haklarını burada bireysel olarak da savunabileceklerini düşünmeye başladılar. Açtığı davalar Türkiye’de özelleştirmelerin daha uzun bir sürede sonuçlanmasına neden olmuştur. Özellikle yabancı sermayenin bir ürkekliği oluştu. Türkiye’de buna karşı bir duruş var düşüncesiyle yabancı ortaklıklar da düşünmeye başladı.” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

“Özelleştirmeye karşı hukuk alanında savunma yapmak mümkündü, Anayasa Mahkemesinde dava açılabilirdi. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinden dönüyordu özelleştirme kararları. 90’larda hukukun sağlamlığı sayesinde, sonuç alınabilir bir alandı. Bir anlamda hukuk cumhuriyetin kamusunu koruyabiliyordu henüz. Mümtaz da gücü ve saygınlığını oradan alıyordu. Onun için kamu işletmeciliği 90’ların sonuna kadar devam etti.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Bilsay Kuruç)

Yine de hukuku da merkeze alacak şekilde verilen mücadele süreçlerine karşın, Türkiye’de özelleştirmeler bütünüyle durdurulamamış; ancak geciktirilebilmiş, KİGEM Kurucusu ve Yönetim Kurulu üyesi Korkut Boratav’ın ifade ettiği gibi KİGEM, “özelleştirme sürecini frenleyen bir etken” olmuş, KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu’ya göre de “önemli hukuksal

kazanımlar” elde edilmiş, özelleştirmeler geciktirilmiş, işçilerin haklarının korunması konusunda önemli adımlar atılmıştır.

“94’ten 2014’e kadar 20 yıl sonunda, bir bilanço çıkartmak gerekirse, KİGEM ve işçi sendikaları özelleştirmeleri durduramadılar. Demek ki kurulma nedeni olan amaca erişmek mümkün olmadı. Ancak 20 yıllık mücadele ülke gündemini takip etmek değil, gündemi oluşturmak bakımından başarılı görülmeli. Hukuk mücadelesi hukuk süreci içinde başarılı, ama siyasal sonuç itibarıyla, mahkeme itirazı haklı görmesine rağmen uygulamaya sokulmaması nedeniyle sonuca varmıyor. Aslında bu da hukuk mücadelesinin yeterli olmadığını gösteriyor.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

KİGEM’in Birleştirici Gücü, Bağımsız Kimliği, Saygın Konumu: Bir “Lokomotif”, “Sığınak”, “Şemsiye” ve “Kale”

Tüm bu anlatılanların ardından, KİGEM’in, varlığı ve mücadelesiyle, birleştirici bir güç olarak işlev görmüş, giderek olgunlaşan bağımsız kimliğiyle⁵⁷ saygın bir konuma sahip olduğunun altını çizmek gerekir. Bu yönüyle KİGEM’in birleştirici rolüne özel olarak vurgu yapılmalıdır. KİGEM’in bu birleştirici özelliği içerisinde, akademi ve sendikaları/demokratik kitle örgütlerini bir araya getirmesi, varlığını bu ortaklık ve işbirliğine dayandırması onun -belki de küresel ölçekte- en özgün yanlarından birini oluşturmaktadır.

“KİGEM’in büyük bir birleştirici gücü vardı. Neydi, o? Kuruluş aşamasında işçi ve memur sendikalarını, meslek odalarını ve bilim insanlarını bir arada hareket ettirmeyi becerdi KİGEM. Hepsinin ortak noktası oldu. KİGEM’in yaptığı her türlü çalışma, davranış ve duruş onlar adına yapıldı. Normal koşullarda bir araya gelemeyen memur ve işçi sendikaları KİGEM’in bileşenleri arasında yer aldılar. Bu çok önemli bir görevdi. (...) Birincisi, bileşenleriyle ortak hareket etmesi. İkincisi, bu bileşenlerin özelleştirmeyi tabanına ve kamuoyuna anlatırken daha bilimsel gitmesi, akademisyenlerin ve bilim insanlarının tabana aktarılması konusunda çok önemli etkisi...” (KİGEM Kurucusu ve Genel Sekreteri Ayla Yılmaz)

⁵⁷ KİGEM’in bağımsız kimliğinin, kurucusu Mümtaz Soysal’ın aynı zamanda yine kurucusu olduğu Bağımsız Cumhuriyet Partisi (BCP) söz konusu olduğunda da geçerli olduğu ifade edilmiştir: “KİGEM’in bazı kadroları mücadeleyi siyasal alana taşımak gerektiğini düşünüp, BCP’nin kuruluşunu gerçekleştirdiler. Mümtaz hocanın çok üzerine titredığı konu, parti ayrı KİGEM ayrı ilkesiydi. KİGEM’i hiçbir zaman BCP çalışmalarının destekçisi, yan kuruluşu olarak görmedi ve görmemize de izin vermedi. Güç taşıma ilişkisi katıyen.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

“KİGEM, işçi sendikaları, akademisyenler ve belki siyasetçilerin beraberliği, güçbirliği olarak oluştu denilebilir.” (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler)

“Öyle bir şeydi ki, ülkesine sahip çıkmak isteyen insanlar, akademisyeni, sendikacısı araştırmacısı, bir sığınak gibiydi. O dönemi bilmeyenler, değerini çok bilemezler. Araştırma yapmak isteyenler gidecek yer bulamıyordu.” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan)

KİGEM, her şeyden önce kuruluş sürecindeki yapısından başlayacak şekilde, vakıf statüsü kazanarak da giderek bağımsız bir kimlik kazandığı ve faaliyetlerini yaygınlaştırdığı kurumsallaşma süreçlerinin bütününde birleştirici bir rol üstlenmiş, ayrıca çeşitli birliklerin bir parçası olmuştur. KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan’a göre KİGEM, özelleştirmeler karşısında konumlanan sosyal güçleri, “ortak amaçta üst şemsiye gibi” birleştirmiştir.

“Çok önemli bir örgüt. Bazen siyasi partilerin taban örgütlerini de çekiyor. Yerel mücadele sürdürülüyorsa, bir fabrikanın özelleştirilmesi sürecinde, İzmit SEKA, bütün bileşenleri, o siyasi örgütlenmeleri toplayan bir örgüt. Anayasa Mahkemesine dava açılacaksa, gerekirse mecliste imza toplayabilme, zaman zaman onları da yapıyordu. Yönetimler hep uzak durdular. Zaman zaman sağdaki sendikaları da topladılar. (...) Bu arada TMMOB’nin de katkısını unutmamak gerekir. Çevresi sendikalardı, demokratik kitle örgütleriydi, çeperi böyle bir demokratik yapılanma ile halelenmişti. Diyelim ki sağlık alanında bir özelleştirme gündeme geldi. KİGEM’in bağı TTB ile güçleniyordu. Mühendisleri mimarları ilgilendiren ya da madencilik alanında bir özelleştirme söz konusuysa, maden işçilerinin yanı sıra Maden Mühendisleri Odası da KİGEM’in ilgi alanına giriyordu. Dolayısıyla KİGEM, merkez olmak üzere, özelleştirme konusunda tüm demokratik kitle örgütleri ve ilgilileri toplayan, katarı çeken lokomotif diyebiliriz.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Işık Kansu)

KİGEM, bu adeta bir mıknaş gibi birleştirici özellikleri sayesinde çalışmanın daha önceki kısımlarında sözü geçen özellikle Platform tipi birliklerin örgütleyicisi ve bir parçası olmuş ve varlığıyla 1999’da kurulan “Emek Platformu’na giden süreci yükseltmek bakımından da son derece önemli” bir işlev üstlenmiştir (KİGEM Kurucusu Birgül Ayman Güler).

KİGEM, “bir tarafta davalar, sendikalararası işbirliği çabaları diğer taraftan da alternatif KİT sistemi ile kamu kaynaklarını koruma çabası” (KİGEM Araştırmacısı Mehmet Ali Candan) temelinde yürüttüğü çoklu mücadele içerisinde, birleştirici bir güce sahip olmuş, bağımsız bir kimlik edinmiş ve önemli saygınlık elde etmiştir. KİGEM, bu süreçteki kendi konumunu, “*KİGEM bu mücadelenin kalelerinden biri, ama en güçlüsü oldu*” (KİGEM, 2006a: 1) diyerek nitelendirmektedir.

“Sendikal çevreler içinde de ciddi bir prestij kazandı. Saygınlığı olan bir kuruluş oldu. O yüzden de bir süre devam etti. Umulan daha fazla ayakta kalabildiğini düşünüyorum KİGEM’in tüm bu olumsuz koşullara rağmen.” (KİGEM Yönetim Kurulu üyesi Oğuz Oyan)

“KİGEM adını duyurdu, basında yer almaya başladı hoca ve ekibi. Hükümet duraksamaya başladı. Türk toplumunda baya bir yer edindi.” (Harb-İş Genel Başkanı İzzet Çetin’in danışmanı Mustafa Kemal Öke)

Sonuç ve Değerlendirme: “Önderlikten Sahipsizliğe Uzanan Bir Öykü”

Bu çalışma, Türkiye’de neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısında, özgün bir deneyim olarak vücut bulan KİGEM örneğini incelemiştir. KİGEM, 1994 yılında, neoliberalizmin birikmiş sorunları ve özelleştirme karşıtı mücadele arayışlarının içerisinde doğmuştur. Bu süreç, 1980’li yılların sonlarından itibaren özelleştirmelerin etki ve sonuçlarıyla ilgili akademik bir merak ortamıyla da buluşmuş, KİGEM’i var eden başta Prof. Dr. Mümtaz Soysal olmak üzere, diğer akademik kimlikli kurucular, özelleştirmelere dönük bilimsel tartışmaları özelleştirme karşıtı bir zeminde yeniden oluşturmak amacını taşımışlardır. Bu yönüyle, KİGEM’in eleştirel kimi aydın/akademisyenlerle önce Merkez sonra Vakıf düzeyinde kuruluşlarına destek vermiş olan sendikacıların özgün bir buluşma alanı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. KİGEM’in özelleştirme karşıtı mücadelesinde sendikalara dayanmış olması, onun temel karakteristikleri arasında yer almaktadır.

KİGEM’in neoliberalizm ve özelleştirmeler karşısındaki yaklaşımının, çeşitli boyutları vardır. İlk olarak KİGEM, adından da anlaşılacağı üzere Türkiye’de KİT’leri kamuda tutarak koruma, daha verimli kılma ve geliştirmeyle birlikte özelleştirme karşıtı bir çizgiye oturmuştur. Ancak neoliberal dönüşümün temposunu giderek artırmasıyla, KİGEM’in özelleştirme karşıtı eylem ve faaliyetleri giderek önplana çıkmıştır. KİGEM, KİT’lerin geliştirilmesi perspektifinden vazgeçmemiş olmakla birlikte, gücünü esas olarak özelleştirmeleri durdurmaya harcamış, 1990’lı ve 2000’li yıllarda, özelleştirmelere karşı bir direniş odağı olarak belirginleşmiş, özelleştirme karşıtı harekete biçim veren bir niteliğe kavuşmuştur. Bu haliyle KİGEM, Türkiye’de sendikal alan içerisinde birleştirici bir güç olarak kabul edilmiş, saygın bir konuma sahip olmuş, bağımsız bir kimlikle hareket etmiştir.

Bu mücadelede, KİGEM’in düşünsel ve ideolojik çerçevesine eğildiğimizde; kamuculuk, bağımsızlık, cumhuriyetçilik, emekten yana olma, sosyal devleti savunma, kalkınmacılık, planlı bir karma ekonomik modeli benimseme gibi çizgilerin önplana çıktığı görülmektedir.

KİGEM’in eylem ve faaliyetleri arasında özelleştirme işlemlerini dava yoluyla durdurma girişimleri önemli bir yere sahiptir. Bu vesileyle, KİGEM’in özelleştirmelerin durdurulması ya da ertelenmesinde belirgin bir rolünün olduğunu

söylemek yanlış olacaktır. Bunun dışında, basın açıklamaları, bilimsel yayın, raporlar ve etkinlikler, eğitimler, danışmanlıklar,⁵⁸ bilgi paylaşımları, aylık haber bülteni hazırlama gibi faaliyetler KİGEM’in ağırlık verdiği konular arasında yer almaktadır.

KİGEM, tüm bu özellikleriyle, 1990’lı ve 2000’li yıllarda sol, kamucu ve eleştirel kimlikli aydın/akademisyenler ile kimi işçi sendikası liderleri ve sendikalarının ittifakı/birlikteliği olarak doğmuş, özelleştirme karşıtı ortak mücadelenin taşıyıcı öznesi, birlikte hareketin önderi olarak inşa olmuştur. Ağırlıklı olarak birlikte hareket ettiği, bünyesinde kurulduğu ve faaliyet yürüttüğü sendikalara dayanan KİGEM, yine aynı sendikacılık hareketi tarafından sahipsiz bırakılmış, Türkiye’nin ekonomik ve siyasal dönüşüm sürecinin özgün şartları içerisinde “dolaylı bir tasfiye”ye uğramış ve adım adım eylemsizleşerek ve faaliyetsizleşerek, kuruluşundan itibaren geçen tam 20 yılın ardından 2014 yılında hukukten dağılmıştır.

Extended summary

This study focuses on the Center for Development of Public Enterprise (KİGEM), which has a unique place in the anti-privatization struggle in Turkey; it examines its history in terms of its basic characteristics, activities, disintegration process and position in this struggle. The study is based on the examination of documents in the KİGEM archive and in-depth interviews with the members and managers of KİGEM. In this context, the archive of KİGEM was studied, the personal archive of İlter Ertuğrul, who was the Secretary General of KİGEM, was examined, and outgoing and incoming e-mails of KİGEM were scanned. The collected data was analyzed with a qualitative approach. Privatizations have been one of the main rings of neoliberal transformation in the world and in Turkey, and were implemented with increasing momentum in the 1980s and 1990s. The search for struggle against this agenda in Turkey has existed together with some problem areas related to the framework of anti-privatization action and ideology. First of all, Türk-İş and its affiliated unions, which were organized in public workplaces under the influence of pro-privatization views, experienced wavering in their anti-privatization attitudes, were under the influence of the views that public enterprises were a burden on the state and that the privatization of some "non-strategic" enterprises might not be harmful, and did not believe that privatizations could be realized. , they considered themselves indispensable and tended to remain silent until it was the turn of the enterprises in which they were organized. These tendencies started to reverse towards the mid-1990s and the unions entered into an effective struggle. KİGEM was born in the privatization process, which is a fundamental agenda of global capitalism and neoliberalism, and in the seeking for an anti-privatization struggle. KİGEM was established within the union

⁵⁸ KİGEM, bu faaliyetler için bir Danışmanlık Hizmet Sözleşmesi de hazırlamıştır. Bkz. KİGEM, t.y.(d)

movement, within Harb-İş, in 1994, at a point where the efforts of intellectuals/academics and a union struggle came together, and gained Foundation status in 1996. The architects of this meeting, such as Mümtaz Soysal and Korkut Boratav, and the pioneers of this meeting, such as Harb-İş and Petrol-İş managers, should also be commemorated. KİGEM gained foundation status in 1996 and continued its activities within Harb-İş, Tek Gıda-İş and Hava-İş until 2014, when it was legally abolished. KİGEM set out to protect public enterprises, increase and develop their efficiency, and fight against neoliberalism and privatization. KİGEM set out to protect public enterprises, increase their efficiency and develop them; however, it has been in an intense ideological, legal and operational struggle against privatization. KİGEM; With its actions and activities such as filing lawsuits, organizing scientific events, making publications and press releases, preparing news bulletins, and providing training, it has come to the fore as a leading force shaping and a moving subject of the anti-privatization struggle in Turkey. The meeting of intellectuals/academics and unions is the main factor that characterizes KİGEM. KİGEM, which was mainly based on the unions within which it was established and operated, was abandoned by the same union movement, underwent an "indirect liquidation" within the unique conditions of Turkey's transformation process, and became inactive step by step and was legally dissolved. The study deals with the story of KİGEM's struggle from leadership to dereliction.

Destek ve Teşekkür Beyanı

KİGEM arşivine erişimimdeki kolaylaştırıcı katkılarından dolayı, Prof. Dr. Oğuz Oyan'a ve Atatürkçü Düşünce Derneği (ADD) Genel Merkezi ve Batıkent Şubesi Yöneticilerine; İlter Ertuğrul'un arşivinde çalışmama izin verdiği için eşi Dilek Ertuğrul'a; KİGEM üzerine yaptığımız uzun görüşmeler, verdiği bilgiler, destekleyici tutumu ve KİGEM'in e-posta eklerine erişmemi sağladığı için Ayla Yılmaz'a; ayrıca, bir fikir olarak belirdiği andan itibaren KİGEM'i çalışmamı ve beni her zaman destekleyen ve sorularımı sabırla yanıtlayan Hocam Prof. Dr. Seyhan Erdoğan'a teşekkürü bir borç bilirim.

KAYNAKÇA

- Akalın, G. (1994) “Türkiye’de Özelleştirmenin Gereği ve Nedenleri”, Polatoğlu, A. (der.) **Özelleştirme Tartışmaları**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 131-145.
- Arioğlu, E. (der.) (1994) **Dünyada ve Türkiye’de Özelleştirme**, Ankara: Türkiye Maden İşçileri Sendikası.
- Arslan, H. (2004) “Küreselleşmenin Emek Üzerindeki İdeolojik Etkileri ve Seçenek Sorunu”, Tonak, E. A. (der.) **Küreselleşme Emperyalizm, Yerelcilik, İşçi Sınıfı** içinde, Ankara: İmge Yayınları, 163-284.
- Aydın, İ. (2005) “Özelleştirmeye Muhalif Bir Vakıf: KİGEM”, Ankara Üniversitesi SBF Türk İdaresinin Güncel Sorunları Seminer Çalışması, Seminer Sorumlusu: Dr. Onur Karahanoğulları, Ankara.
- Bağımsız Sosyal Bilimciler (2011) **Derinleşen Küresel Kriz ve Türkiye’ye Yansımaları: Ücretli Emek ve Sermaye**, İstanbul: Yordam Kitap.
- Baytan, İ. (1999) **Özelleştirme**, Ankara: Yetkin.
- Boratav, K. (2015) “Özelleştirme: Kuşbakışı Bir Tarihçe”, **Dünyadan Türkiye’ye, İktisattan Siyasete**, İstanbul: Yordam Kitap, 57-62.
- Boratav, K.; Türkcan, E. (ed.) (1993) **Türkiye’de Sanayileşmenin Yeni Boyutları ve KİT’ler**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Dikbaş, Y. (1997) **Özelleştirme Sömürgeleştirme**, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Dikmen, A. A. (2006) “Bir İlkel Birikim Aracı Olarak Özelleştirme ve Taşeronlaştırma”, **Genel-İş Emek Araştırma Dergisi**, 2006/1, 41-59.
- Erdoğan, S. (2006) **Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Sendikacılık**, Ankara: İmge Yayınları.
- Ertuğrul, İ. (2004) **Özelleştirmenin 10 Yılı Biz Vatan Hainliğine Devam Ediyoruz Hâlâ!**, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Ertuğrul, İ. (2011) “Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi (KİGEM)”, Pınar, A., Köse, A. H. ve Falay, N. (der.) **Kriz ve Maliye Düşüncesinde Değişim İzzettin Önder’e Armağan**, İstanbul: SAV Yayınları, 471-483.
- Falay, N. (1994) “Özelleştirme Yöntemleri ve Sorunlar”, Polatoğlu, A. (der.) **Özelleştirme Tartışmaları**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 21-36.
- Işıklı, A. (1994) “Özelleştirme ve Sendikalar”, Polatoğlu, A. (der.) **Özelleştirme Tartışmaları**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 89-105.
- İşçi Partisi Kamulaştırma Forumu (1995) **Özelleştirme Değil Kamulaştırma**, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Kablay, S.; Kaplan, Ç. (2002) “KİGEM”, **TODAİE Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Programı, Değişme ve Kamu Yönetimi Dersi**, Ders Sorumlusu: Doç. Dr. Birgül Ayman Güler.
- Kafaoğlu, A. B. (1994) **KİT Gerçeği ve Özelleştirme**, Ankara: Alan Yayıncılık.
- Karakoyun, İ. (2000) **Prof. Dr. Mümtaz Soysal’ın Yaşamı, Yapıtları, Fikirleri, Uygulamaları ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Açısından Bir Araştırma**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

- Karataş, C.; Öniş, Z. (1994) **Dünyada Özelleştirme ve Türkiye**, İstanbul: TÜSES.
- Kutlu, D. (2020) “Emek Platformunun Kuruluşu, Gelişim ve Dağılışı: Tanıklıklara ve Belgelere Dayalı Bir Araştırma”, **Çalışma ve Toplum**, 65, 815-883.
- Martin, B. (1994) **Özelleştirme Kamu Yararına mı?**, Ankara: Türk Harb-İş Sendikası.
- Oyan, O. ve Önder, İ. (t.y.) “Özelleştirme Dayatmasının Oluştugu Koşullar”, Türk-İş Araştırma Merkezi (der.) **KİT’ler ve Özelleştirme: İddialar ve Gerçekler**, Ankara: Türk-İş, 1-54.
- Oyan, O. (1994) “Özelleştirme Söylemi ve Gerçekler”, Polatoğlu, A. (der.) **Özelleştirme Tartışmaları**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 167-200.
- Oyan, O (1998) **Türkiye Ekonomisi: Nereden Nereye?**, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Oyan, O. (2019) *KİGEM: Bir direniş merkezi* <https://haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/kigem-bir-direnis-merkezi-274583> (12.12.2022)
- Övgün, B. (2009) **Türkiye’de Kamu İktisadi Teşebbüsü Olgusu**, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Özmen, S. (1987) **Türkiye’de ve Dünyada KİT’lerin Özelleştirilmesi**, İstanbul: Met’er Matbaası.
- Petrol-İş (1989) **Özelleştirme Üzerine**, İstanbul: Petrol-İş.
- Selüloz-İş (1993) **“Özelleştirme Çözüm mü? Alternatif Politikalar” Paneli**, İzmit: Selüloz-İş.
- Serim, B. (1996) **Anayasa ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Özelleştirme**, Ankara: İzgi Yayınları.
- Soysal M. (2005) “Özelleştirmeler ve Hukuksal Savaşım”, **20. Yılında Türkiye’de Özelleştirme Gerçeği Sempozyumu**, Ankara: TMMOB, 58-62.
- Sönmez, S. (1994) “Kriz, Devlet Müdahalesi ve Özelleştirme”, Polatoğlu, A. (der.) **Özelleştirme Tartışmaları**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 37-56.
- Tekin, M. Ö. (2006) **Özelleştirme Uygulamalarına İlişkin Anayasa Mahkemesi ve Danıştay Kararları**, Ankara: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi.
- Tes-İş (1993) **Enerji Sektöründe Özelleştirme Sorunu**, Ankara: Tes-İş.
- Türk Mühendisler Birliği Derneği (1988) **Özelleştirme Tek Seçenek Midir? Yeni Ekonomik Önermeler ve Seçenekleri**, Ankara.
- Türk Harb-İş (1996) **Özelleştirmenin Kamu Yaşamı Üzerine Etkileri ve Sendikalar**, Ankara: Türk Harb-İş.
- Türk Harb-İş (1997) **Küreselleşmeye Karşı Sosyal Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Sendikaların Toplumsal Görevi**, Ankara: Türk Harb-İş.
- Türk-İş (1994) **Özelleştirme ve Kadın İşçiler Semineri**, Ankara: Türk-İş
- Türk-İş Araştırma Merkezi (t.y.) **KİT’ler ve Özelleştirme: İddialar ve Gerçekler**, Ankara: Türk-İş.

- Yılmaz, A. (2007) “Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi (KİGEM) Deneyimi”, Karaburun Bilim Kongresi, İzmir.
- Zaifer, A. (2015) **The Acceleration of Privatization in Turkey: Why in The Last Decade?**, SOAS University of London: London.

BELGELER

- Ankara 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (2014) Esas No: 2013/309 Esas, Karar No: 2014/28.
- Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi (1996a) Vakıflar Genel Müdürlüğüne, 09.01.1996, Ankara, Sayı: 1995/1058.
- Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi (1996b) Gerekçeli Karar, Esas No: 1995/1058, Karar No: 1996/3, 15.01.1996, Ankara.
- Atay, C. (t.y.) “Değerli Büyüğüm Sayın Mümtaz Soysal’a”, İzmir.
- Bir Grup Türk Ticaret Bankası Mensubu (1996) “Sahipsiz Bankanın Acı Öyküsü...”, 15.05.1996, İstanbul.
- Çakmak, H. (2000) “KİGEV⁵⁹ Başkanlığına”, 29.11.2000, Bartın.
- Çamurdan, A. H. (1997) “KİGEM Başkanlığına”, 27.11.1997, Ankara.
- Deniz Nakliyat Çalışanları (1997) “KİGEM İdaresi Başkanlığına”, 31.10.1997, İstanbul.
- Deri-İş (1998) “KİGEM”, 14.08.1999, İstanbul.
- Deri-İş (1998b) “KİGEM Genel Başkanlığı’na”, 01.06.1998, İstanbul.
- Elektrik Mühendisleri Odası (1997) “KİGEM”, 09.01.1997, Ankara.
- İstanbul Tabip Odası (1996) “KİGEM Başkanlığına”, 04.10.1996, İstanbul.
- Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu (1997) “Sn. İlter Ertuğrul KİGEM Genel Sekreteri”, 07.03.1997, Lefkoşa.
- KİGEM (1994) 26.08.1994, Ankara.
- KİGEM (1995a) “Sayın Başkan,” 08.06.1995, Ankara.
- KİGEM (1995b) “Sayın Başkan,” 18.07.1995, Ankara.
- KİGEM (1995c) “Sayın Başkan,” 20.07.1995, Ankara.
- KİGEM (1995ç) KİGEM (Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi) Vakfı, Ankara.
- KİGEM (1995d) Vakıf Senedi (Taslak), Ankara.
- KİGEM (1995e) Vakıf Senedi, Ankara.
- KİGEM (1996a) KİGEM Faaliyet Raporu (1’inci Genel Kurul), 29.05.1996, Ankara.
- KİGEM (1996b) Amaç ve Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği.
- KİGEM (1996c) “Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına”, 20.12.1996, Ankara.
- KİGEM (1996ç) “Özelleştirme İdaresi Başkanlığına”, Ankara.
- KİGEM (1997a) KİGEM Faaliyet Raporu ve Genel Kurul Tutanağı (2’nci Genel Kurul), 25.06.1997, Ankara.
- KİGEM (1997b) KİGEM, Ankara.
- KİGEM (1997c) “Sayın Başkan”, 28.01.1997, Ankara.

⁵⁹ İlgili belge “KİGEV” olarak yazılmıştır.

- KİGEM (1997ç) Sayın Hasan Biber Liman-İş Sendikası Genel Başkanı, 05.02.1997, Ankara.
- KİGEM (1997d) “Türk-İş Konfederasyonu Genel Başkanlığına”, 19.08.1997, Ankara.
- KİGEM (1997e) “Türk-İş Yönetim Kurulu Başkanlığı’na”, 14.11.1997, Ankara.
- KİGEM (1997f) “1998 Cumhuriyetin Yetmişbeşinci Yılı ‘Cumhuriyete ve Eserlerine Sahip Çık’ Program Taslağı” 1 Ocak 1998-31 Aralık 1998, Ankara.
- KİGEM (1997g) “Özelleştirme İdaresi Başkanlığı’na”, 09.12.1997, Ankara.
- KİGEM (1997h) “T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığına”, 22.05.1997, Ankara.
- KİGEM (1997ı) “Özelleştirme İdaresi Başkanlığı’na”, 15.10.1997, Ankara.
- KİGEM (1998a) KİGEM 3. Olağan Genel Kurul Faaliyet Raporu, 24.05.1998, Ankara.
- KİGEM (1998b) Cumhuriyet Başsavcılığı’na, Ankara.
- KİGEM (1998c) “Eti Holding A.Ş. Genel Müdürlüğüne”, 11.12.1998, Ankara.
- KİGEM (1998ç) “Rekabet Kurulu Başkanlığı’na”, 01.07.1998, Ankara.
- KİGEM (1998d) “Ne Olacak Bu KİT’lerin Hali-Ne Yapmalı?”, 18.03.1998.
- KİGEM (1999a) Mayıs 1998-Mayıs 1999 Faaliyetleri (4’üncü Genel Kurul), 12.05.1999, Ankara.
- KİGEM (1999b) “Sayın Mustafa Öztaşkın Petrol-İş Başkanı”, “Sayın Mustafa Kumlu Tes-İş Başkanı”, Sayın Cengiz Faydalı Enerji-Yapı Yol Sen Başkanı” ve Sayın Yavuz Önen TMMOB Başkanı”, 09.12.1999, Ankara.
- KİGEM (1999c) “Sayın Bülent Ecevit”, “Kamu Yöneticisi Olmak”, 15.09.1999, Ankara.
- KİGEM (2000a) KİGEM 5’inci Genel Kurul Tutanağı, 04.04.2000, Ankara.
- KİGEM (2000b) Mayıs 1999-Nisan 2000 Çalışma Raporu (5’inci Genel Kurul), 04.04.2000, Ankara.
- KİGEM (2000c) “Sayın”, 05.07.2000, Ankara.
- KİGEM (2001a) KİGEM 2000 Yılı Çalışmaları (6’ncı Genel Kurul), 25.04.2001, Ankara.
- KİGEM (2001b) “İdare Mahkemesi Başkanlığı’na”, Ankara.
- KİGEM (2001c) “Danıştay Başkanlığı’na”, 17.05.2001, Ankara.
- KİGEM (2001ç) “İdare Mahkemesi Başkanlığı’na”, Ankara.
- KİGEM (2001d) “İdare Mahkemesi Başkanlığı’na”, 22.05.2001, Ankara.
- KİGEM (2001e) KİGEM 6’ncı Genel Kurul Tutanağı, 25.04.2001, Ankara.
- KİGEM (2002a) Nisan 2000-Nisan 2002 Çalışma Raporu (7’nci Genel Kurul), Ankara.
- KİGEM (2002b) “Petrol-İş Sendikası Yönetim Kurulu Başkanlığına”, 27.08.2002, Ankara.
- KİGEM (2002c) “Türk-İş Yönetim Kurulu Başkanlığına”, 28.05.2002, Ankara.

- KİGEM (2003a) Nisan 2002-Nisan 2003 Çalışma Raporu (8’inci Genel Kurul), Ankara.
- KİGEM (2003b) KİGEM 8’inci Genel Kurul Tutanağı, Ankara.
- KİGEM (2004a) Nisan 2003-Nisan 2004 Çalışma Raporu (9’uncu Genel Kurul), Ankara.
- KİGEM (2004b) KİGEM 10 Yaşında, 02.06.2004, Ankara.
- KİGEM (2004c) “Eğitim-Sen Genel Sekreterliğ’ne”, 28.04.2004.
- KİGEM (2004ç) “Türk-İş Konfederasyonu Yönetim Kurulu Başkanlığı”, 12.07.2004, Ankara.
- KİGEM (2004d) “Türk-İş Konfederasyonu”, 12.07.2004, Ankara.
- KİGEM (2005a) “KİGEM ve Bugün”, 28.07.2005, Ankara.
- KİGEM (2005b) KİGEM Vakfı Çalışma Raporu 2004-2005 (10’uncu Genel Kurul), Ankara.
- KİGEM (2005c) “‘Yeni Dünya Düzeni’ Karşısında Türkiye”, 14.01.1995, Ankara.
- KİGEM (2006a) KİGEM Vakfı Çalışma Raporu 2005-2006 (11’inci Genel Kurul), 12.05.2006, Ankara.
- KİGEM (2006b) KİGEM 11’inci Genel Kurul Tutanağı, 12.05.2006, Ankara.
- KİGEM (2007a) KİGEM Vakfı 12. Olağan (Mali) Genel Kurulu Çalışma Raporu 2006-2007 (12’inci Genel Kurul), Ankara.
- KİGEM (2007b) “Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Anonim Şirketi Hakkında Kanun”, Ankara.
- KİGEM (2008a) KİGEM Vakfı 13. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu 2007-2008, Ankara.
- KİGEM (2008b) “Basına Çağrı”, 07.02.2008, Ankara.
- KİGEM (2009a) “Türk-İş Yönetim Kurulu Başkanlığına”, 17.11.2009, Ankara.
- KİGEM (2009b) KİGEM Vakfı 2008-2009 Çalışma Raporu (14’üncü Genel Kurul), Ankara.
- KİGEM (2009c) “Seydişehir Kaymakamlığına”, 19.06.2009, Ankara.
- KİGEM (t.y.(a)) KİGEM Ne Dedi, Ne Oldu?, Ankara.
- KİGEM (t.y.(b)) KİGEM’in Hukuki Yardımda Bulunduğu Kişi ve Kuruluşlar (Açılan Davalar), Ankara.
- KİGEM (t.y.(c)) KİGEM’in Hukuki Yardımda Bulunduğu Kişi ve Kuruluşlar (Açılan Davalar), Ankara.
- KİGEM (t.y.(ç)) Hukuk Mücadeleinde KİGEM, Ankara.
- KİGEM (t.y.(d)) “Danışmanlık Hizmet Sözleşmesi”, Ankara.
- KİGEM, Tüketici Hakları Derneği, Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (2008a) “Danıştay İlgili Daire Başkanlığına”, 28.07.2008, Ankara
- KİGEM, Tüketici Hakları Derneği, Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (2008b) “Danıştay Başkanlığına”, 24.09.2008, Ankara
- KİGEM ve Metalurji Mühendisleri Odası (2005) “Danıştay 13. İdaresi Başkanlığına”, 10.08.2005, Ankara.

- KİGEMFAKS (1998a) “Başlarken”, Sayı: 1, Ankara.
- KİGEMFAKS (1998b) “SEKA İşçisinin Direnişi Özelleştirmeye Karşı Mücadelede Yeni Bir Dönemi Başlattı”, “Özelleştirmeye Karşı Hukuk Savaşı Devam Ediyor”, Sayı: 3, Ankara.
- KİGEMFAKS (1998c) “Gözden Çıkarılan Bir Tesis: Sivas Demirçelik İşletmeleri A.Ş.”, Sayı: 2, Ankara.
- KİGEMFAKS (1998ç) “İstanbul’da Özelleştirme Politikaları Tartışıldı”, “Soma-Eynez Havzası’nda TKİ ile Süzer A.Ş. Arasındaki Kömür Üretimine İlişkin Sözleşmenin İptali İçin Dava Açıldı”, Aralık 1998, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999a) “KİGEM İstanbul Toplantısı Yapıldı”, Haziran 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999b) “KİGEM Beş Yaşında”, Şubat 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999c) “KİGEM Ulaştırma Politikaları ve 3. Boğaz Köprüsü Çalışmasını Açıklıyor”, Ocak 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999ç) “Elektrik Enerjisi Sektöründe Özelleştirme Uygulamaları ve Kamu Yönetimine Etkileri Sempozyumu Yapıldı”, Temmuz 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999d) “Marmara Depremi Ülke Yönetiminin Yeniden Değerlendirilmesini Zorunlu Hale Getirdi”, Ağustos-Eylül 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999e) “Sosyal Güvenlik Yasası Anayasa Mahkemesi Yolunda”, “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer Özelleştirme İdaresi Başkanı Uğur Bayar’a Sahip Çıktı”, “Bor Madenleri de Özelleştirilmek İsteniyor”, Ekim 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999f) “KİGEM, Cumhurbaşkanı’nın Son Günlerde Özelleştirme ve Hukuk Devleti Konularında Ortaya Koyduğu Tutumunu Eleştiren Basın Toplantısı Yaptı”, Kasım-Aralık 1999, Ankara.
- KİGEMFAKS (1999g) “Enerji Konferansı 2-3 Mart 1999 Tarihlerinde Ankara’da Yapıldı”, Mart 1999, Ankara.
- Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi (1998) “KİGEM Başkanlığı”, 07.07.1998, İstanbul.
- Mertek, L. (2000) “KİGEM Başkanlığına”, 03.11.2000, İstanbul.
- Öz Gıda-İş (1995) “Sayın İlter Ertuğrul”, 14.06.1995, Ankara.
- Selüloz-İş (1996a) “KİGEM Yönetim Kurulu Başkanlığına”, “Gönüllülük Esasına Dayalı Eğitim Semineri Programı”, 17.04.1996, İzmit.
- Selüloz-İş (1996b) “KİGEM Başkanlığına”, 03.04.1996, İzmit.
- SOMA Termik Santrali Ölçü Kontrol Çalışanları (1998) “İşçi Dostu Sayın Prof. Dr. Mümtaz Soysal ve Tüm KİGEM Çalışanlarına”, 21.02.1998, Soma.
- Soysal, M. (1999) Mümtaz Soysal’ın KİGEM’in kuruluşunun 5’inci yıldönümü etkinliğinde yaptığı açış konuşması, 23.02.1999, Ankara.
- Soysal, M. ve Ertuğrul, İ. (1995) Asliye Hukuk Mahkemesi’ne, 29.12.1995, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü (1995) “Sayın Ayla Yılmaz”, 26.12.1995, Ankara. Sayı: B.02.1.pVGM.0.61.00.00.410(06)351/3458.

- T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü (1996) Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesine, 11.01.1996, Ankara, Sayı: B.02.1.VGM.0.61.00.00.410(06)351/23
- T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Vakıflar Bölge Müdürlüğü (1996) Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi Vakfı, 05.04.1996, Ankara.
- Tarım-İş (1996) “KİGEM Başkanlığı’na”, 25.03.1996, Ankara.
- TEKSİF (1996) “Sayı: 16-1282”, 20.03.1996, Ankara.
- Türk Harb-İş (1994a) “Kamu İşletmeciliğini Geliştirme Merkezi (KİGEM) Kurulmasına İlişkin Basın Açıklaması”, 23.02.1994, Ankara.
- Türk Harb-İş (1994b) “Kamu İşletmeciliği Merkezi Kuruldu”, 22.02.1994, Ankara.
- Türk Harb-İş (1994c) “Kamu İşletmeciliği Merkezi Kurulmasına İlişkin Basın Açıklaması”, 23.02.1994, Ankara.
- Türk Harb-İş (1996) Karar No: 235/5, 29.01.1996, Ankara.
- Türk Harb-İş Sendikası, vd. (1998) “Özelleştirmelere Karşı 24 Sendika ve KİGEM’in Açıklaması”, 12.06.1998.
- Türk-İş (1997a) “Türk-İş Başkanlar Kurulu Bildirisi”, 11.09.1997, İstanbul.
- Türk-İş (1997b) “Türk-İş Başkanlar Kurulu Bildirisi”, 02.12.1997, Ankara.
- Türk-İş (1999) “KİGEM”, 06.10.1999, Ankara.
- Türkiye Halk Bankası A.Ş. Personeli Dayanışma Platformu (2001) “KİGEM Vakfı Başkanlığına”, 05.11.2001, İzmir.
- Ziraat Mühendisleri Odası (2010) “Yaprak Tütün İşletmelerinin Kapatılmasına Karşı Dava”, 06.02.2010,
https://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=13112&tipi=2&sube=0.
- Ziraat Mühendisleri Odası ve KİGEM (t.y.) “Danıştay Başkanlığına”, Ankara.
- Araştırmanın yürütülmesiyle ilgili olarak, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan, 16.08.2023 tarihinde, T2023-1616 sayılı kararla izin alınmıştır.